

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**Α Π Α Ν Τ Α
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ**

Ἐπιμέλεια
ΠΑΝ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ—ΣΤΕΡ. Ν. ΣΑΚΚΟΥ
Καθηγητῶν Πανεπιστημίου

Ἐπιμέλεια
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Σ. ΨΕΥΤΟΓΚΑ—ΘΕΟΔΩΡΟΥ Ν. ΖΗΣΗ
Δασκτῶρων τῆς Θεολογίας

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΛΟΓΟΙ**

ΤΟΜΟΣ 3

1. ΚΑΤΑ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ,
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΘΕΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ
2. ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΑΚΑΡΙΟΝ ΒΑΒΥΛΑΝ
ΚΑΤΑ ΙΟΥΔΑΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΣ
ΕΛΛΗΝΑΣ
(Α' Μέρος)

Εισαγωγή—Μετάφρασις—Σχόλια
ΘΕΟΔ. Ν. ΖΗΣΗ
Κείμενον **B. Montfaucon**

Γραμματεὺς Συντάξας
Ἰεροδὸς ἸΩΑΝΝΗΣ Κ. ΔΙΩΤΗΣ, θεολόγος

Εἰσαγωγή

Ἡ πραγματεία «Πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας ἀποδείξεις, ὅτι ἐστὶ Θεὸς ὁ Χριστὸς ἐκ τῶν παρὰ τοῖς προφήταις πολλακῶς περὶ αὐτοῦ εἰρημένων», ὅπως φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ τίτλου, εἶναι ἔργον ἀπολογητικόν. Ἀπευθυνομένη πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς Ἐθνικούς ἐπιχειρεῖ νὰ ἀποδείξῃ τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἐπιχειρηματολογία τοῦ Χρυσόστομου εἶναι εἰδικῶς ἐνδιαφέρουσα, ὁ συσχετισμὸς τῆς δὲ πρὸς διατυπωμένον καὶ σήμερον ἐπιχειρήματα εἰς ἀπολογητικὰ ἐπιχειρήματα καὶ μελέτας δεικνύει ὅτι παρέσχεν αὐτῇ ἀνεκτίμητον ὄψιν διὰ τὴν οἰκοδόμησιν τῆς Χριστιανικῆς Ἀπολογητικῆς. Ἀπολογητικὸν χαρακτῆρα πλὴν αὐτῆς ἔχει καὶ ἕτερα πραγματεία ἐπὶ τὸν τίτλον «Λόγος εἰς τὸν μακάριον Βαβίλαν καὶ κατὰ Ἰουλιανῶν καὶ πρὸς Ἕλληνας», ἥτις καὶ συνεκδέχεται ἐν μεταφράσει εἰς τὸν παρόντι τόμον. Ἀμφοτέρων τῶν πραγματειῶν τὰ ἐπιχειρήματα εὐρίσκονται καταπονημένα καὶ εἰς ἄλλα ἔργα τοῦ Χρυσόστομου, ἀνεμφισθητοῦ γενησιότητος, πρᾶγμα ποῦ ὀδηγεῖ εἰς τὴν παραδοχὴν τῆς γνησιότητος τῶν δύο πραγματειῶν, τὴν ὁποίαν ὀλίγοι μόνον ἐρευνηταὶ ἠμφροσβήτησαν.

Ρεαλιστῆς καὶ θεοτότατος ἀνατόμος τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ὁ Χρυσόστομος δὲν στασιάζει εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν καὶ τὴν ὑπερφυσικὴν αὐτῆς στοιχείαν διὰ νὰ ἀποδείξῃ εἰς τοὺς ἡπίστους τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ. Ὡς λέγει, εἰν ἀνεφάρτετο εἰς τὰ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἐξιστορούμενα θαύματα καὶ δι' αὐτῶν τοὺς προέτρεπε νὰ πιστεύσουν, θὰ προεκάλει τὸν γέλοισιν καὶ τὴν εἰρωνίαν των. Σιηρόκειται εἰς γεγονότα τὰ ὅποια εἶναι καὶ ἀπὸ αὐτοῦ παραδεικία, διότι ἡ ἀλήθειά των εἶναι ὀφθαλμοφανής. Ἀκόμη καὶ ἂν δὲν ὑπῆρχον αἱ μαρτυρίαι τῶν εὐαγγελίων περὶ τῆς θείας δυνάμεως τοῦ Χριστοῦ, καὶ μόνον τὸ ἐπιτελεσθὲν ἐπὶ τῆς γῆς ἔργον του εἶναι ὑπεραρκετὸν νὰ ἀποδείξῃ τὴν θεότητά του. Ἡ ἱστορία μαρτυρεῖ ὅτι τὸ ἔργον του εἶναι μοναδικὸν ἐν αὐτῷ φαινόμενον, ἐκπεύγει τῶν ἀνθρωπίνων δυνατοτήτων καὶ μείζων καὶ ἀκολουθεῖ διὰ

φορον τῶν ἀνθρώπων θεωρῶν ληρέαν, ἐπιτελεῖται ἐπαμύνεως ὑπὸ ὑπερανθρωπίνου δυνως, διαθέτοντας θεῶν δυνάμιν.

Ὅλοι δέονται διὰ τὸ Χριστὸς εἶναι ὁ ἰδρυτὴς τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ζωὴ καὶ ἡ πρόοδος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀδύνητες ἐν τῇ ἱστορίᾳ φαινόμενον. Κατὰ τὰ συνήθως συμβαίνοντα, ἐν ὧσι ζῆ καὶ κενεὶς εὐδοκίμοι καὶ προκόπτουν ὅσα ἔχουν σέβον πρὸς αὐτὸν, οἱ συγγενεῖς, ἡ περιουσία, τὰ ἔργα του. Ὅταν ὁμως ἀποθῆνῃ, ἡ ἀπουσία τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἰθύνοντος ἔχει δυσμενῆ ἐπ' ὧν ἀντίκτυπον. Ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ συνέβη τὸ ἀντίθετον. Ὅλιγον πρὶν ἀποθῆναι τὰ πάντα ἦσαν εἰς ἀπελπιστικὴν κατάστασιν. Καπεδιάκῃ, περιεφρονήθη, ἐγκατελείφθη τὴν τελευταίαν στιγμήν καὶ ἀπὸ τοῦ μαθητῆς του, καὶ ἐνομίσθη ἔτσι ὅτι ὁ σταυρὸς ἦτο τὸ τέλος τῆς υποθέσεως «Χριστός». Μετὰ τὸν θάνατόν του ὁμως, καὶ ἀντιθέτως πρὸς τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, ἐλήθη μία ἀπότομος μεταβολὴ τῶν πραγμάτων. Ὁ Πέτρος ποὺ ἐφοβήθη τὴν ἀπειλὴν μιᾶς παιδείας καὶ ἠρνήθη τὸν διδάσκαλον καὶ ἄλλοι οἱ ἄλλοι μαθηταὶ ποὺ εἶδαν νὰ σβήνουν εἰς τὸν σταυρὸν τὰ ὄνειρά των, ὑψίστανται μίαν ἀθρόαν ψυχικὴν μεταβολὴν μετὰ τὴν ἀνάστασιν, γίνονται διαπύρσοι κήρυκες τοῦ Χριστοῦ, περιέρχονται ὅλον τὸν κόσμον, ὑψίστανται θεσανοτήρια, θανατώνονται πρὸς κόριν του. Ἡ Ἐκκλησία, ποὺ ἀπετελεῖτο ἀπὸ τοῦ ἐνδεκα μαθητῆς μόνον καὶ ἀρχῆν, ἐντὶς βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος κατέλαβε τὴν οἰκουμένην, ὁ σταυρὸς, ποὺ περιεφρονεῖτο ὡς σύμβολον καιρίας καὶ ταπεινώσεως, κατέστη τὸ κόσμημα καὶ τὸ κάκιμα τῶν παπῶν, ὁ ταπεινὸς υἱὸς τῆς Μαρίας προκινεῖται τώρα ἀπὸ βασιλεῖς καὶ ἄρχοντας, ἡ ἄσημος Βηθλεὲμ γίνεται τόπος προσκυνήματος κληιδῶν ἀνθρώπων.

Ὁ δέποτε ἰδεολογία ἐγνώριον ἰεταίαν καταπληκτικὴν διάδοσιν καὶ ἀνάθησιν, ἔτσι καὶ ἀν αἱ συνθήκαι πρὸς ταῦτα ἦσαν εὐνοϊκαί. Ὁ Χριστιανισμὸς ἐνεφανίσθη καὶ ἐστερεώθη ὑπὸ ἰσὲ πλὴν δυσμενεῖς συνθήκας. Ἐν πρώταις εἰσηγεῖτο ἓνα ἐντελὲς νέον τρόπον ζωῆς, ἀσυμπίστονον πρὸς τὰς μέχρι τότε συνηθείας τῶν ἀνθρώπων καὶ δύσκολον. Εἶχε νὰ ἀντιπάλειψιν ἐπομένως πρὸς δύο φαυλοῦς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν ἀνθρώπων ἐκτερεῖοντας ἐχθροῦς τὴν συνήθειαν καὶ τὴν ἡδονήν. Δυσκόλως ἐγκαταλείπει κανεὶς τὴν παλαιάν του πίστιν, τὰ ἔθιμα, τὰς παραδόσεις, τὸ ἴθι, ποὺ ἐπὶ γενεὰς ἀλοκλήρους ἐκληρονομοῦντο ὡς ἱερὰ παρακαταθήκη, διὰ νὰ ἀ-

κολουθῆσθαι ἓνα νέον τρόπον ζωῆς. Ἡ δυσκολία δὲ ἐπαυδάσεται, όταν ἡ συνήθεια ἔχη ὡς σύμμαχον τὴν ἡδονήν, όταν δηλαδὴ ἡ νέα πίστις ἔχει ἠθικὴν, ἀπειροῦς ἀσθενέστεραν τῆς παλαιᾶς, ποὺ ἀπατεῖ τὴν ἐκρίξιμιν τῶν παπῶν καὶ ἐλαττωμάτων. Αὐτοὶ ποὺ εἶχον ἀνατροπὴν ἐντὸς ἐνὸς κλίματος ἠθικῆς ἀουδοσίας καὶ σήμεας, ἐκαλοῦντο νὰ θεδίσουν τὴν στενήν καὶ τεθλιμμένην ὁδὸν τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἐξωτερικῶς αἱ συνθήκαι δὲν ἦσαν εὐνοϊκώτερας. Τὰ πρόσωπα ποὺ ἐκρημασιοῦνθησαν διὰ τὸ ἔργον αὐτὸ κάθε ἄλλο παρὰ αἰσίαν κατάληξιν αὐτοῦ προεδίκασον. Ἐνδεκο ἀνθρώποι ἀγράμματοι, ἄσημοι, πτωχοὶ, ὄπλοιο, ἀνέλαβον νὰ ἀντημετωπίσουν βασιλεῖς, ἄρχοντας, ρήτορας καὶ φιλοσόφους καὶ νὰ ἀλλάξουν τὴν μορφήν τοῦ κόσμου. Τί ἤμποροῦσε νὰ ἐπιζῆ κανεὶς ἀπ' αὐτούς; Ἐκτὸς δὲ αὐτοῦ τὸ νέον κήρυγμα, εὐθὺς ὡς ἐνεφανίσθη, ἐδέχθη τοὺς πλὴν φαυλοῦς διωγμοὺς ἐναντίον του. Αὐτοκράτορες καὶ ἡγεμόνες ἐδίωξαν μὲ ἄσσαν τοὺς Χριστιανοὺς καὶ ἔκαναν νὰ ρεῦσουν ποταμοὶ εἰς μάτην. Παρὰ ταῦτα, ἐνῶ ἐβλεπον οἱ ἄλλοι τὰ μαρτύρια τῶν Χριστιανῶν, ἐκουσίως προσήρχοντο εἰς τὸν Χριστιανισμὸν καὶ αὐτοὶ, γνωρίζοντες ὅτι τοὺς ἀνέμενον ὁ θάνατος. Τόσην ἔλξιν καὶ γοητείαν, ἀνεπανώλητον εἰς τὴν ἱστορίαν, ἔσκει τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ.

Πῶς λοιπὸν ἐξηγοῦνται διὰ αὐτὰ; ἐρωτᾷ ὁ Χρυσόστομος. Διατί δὲν συνέβη καὶ ἄλλοτε κατὰ παρόμοιον, ἀλλ' ἄλλα τὰ κηρύγματα καὶ αἱ ἰδεολογίαι ὑπὸ εὐνοϊκότητος διὰ τὴν ἀνάπτυξιν των συνθήκας, ἀφοῦ ἀπέκρινον μερικοὺς ὁπαδοὺς, ἐξηφανίζοντο ὡς διάττοντες ἀστέρες; Ἡ μόνη δυνατὴ ἐξήγησις εἶναι ἡ θεότης τοῦ Ἰησοῦ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ θεία αὐτοῦ δύναμις, ἡ ὁποία κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἀνθρώπινα μέτρα ἐνήργησε τὸ θαῦμα τῆς Ἐκκλησίας, τὸ θαῦμα τῆς μεταμορφώσεως τοῦ κόσμου, τῆς μεγαλυτέρας πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἐπονοασίας ποὺ συνέβη ποτὲ εἰς τὴν ἱστορίαν.

Τὴν ἐπιχειρηματολογίαν του ἐπεκτείνει κατόπιν εἰς τὰς προφητείας ὁ Χρυσόστομος. Ἀναφέρεται ἐν πρώταις εἰς τὰς περὶ Χριστοῦ προφητείας παρέχων ἓνα καταπληκτικὸν δυνως πανόραμα τῶν χριστολογικῶν προφητειῶν τῆς Π. Διαθήκης. Ὁμο συνέβη εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἔτι ἔχει σέβον μὲ τὸ πρόσωπον, τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργον του προσφρησεῖθαι λεπτομερῶς εἰς τὴν Π. Διαθήκην. Εἶναι τὸ μοναδικὸν πρόσωπον εἰς τὸ ὅποιον αἱ προφητεῖαι εἴδον τὴν πλήρη πραγματοποίησιν

των, καὶ ἐπομένως ὁ Μεσσίας, ὁ Αυτοκράτης, ὁ Θεός, ὁ υἱὸς τῶν προαγγέλλων δεκνῶσι. Ἔτσι τὰ ἴδια τὰ βιβλία τῶν ἐκθρῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ, τῶν Ἰουδαίων, διακηρύσσουσι τὴν δύναμιν καὶ θεότητα τοῦ Χριστοῦ. Ἐν συνεχείᾳ ἀναφέρεται καὶ εἰς δύο προφητείας τοῦ Χριστοῦ, αἱ ὁποῖαι ἐξεπληρώθησαν μέχρι κεραίας. Μὲ τὸ νὰ εἴπῃ ὁ Ἰησοῦς «Ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν καὶ πύλαι ἕδου οὐ κατασκάσουσιν αὐτῆς» (Ματθ. 16, 18) προεῖπε τὸ λαμπρὸν μέλλον τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία παρὰ τοὺς ἐναντίον τῆς διωγμοῦ παραμένει ἀσάλευτος. Καὶ ἐνῶ ἓνα τοῖχον ἀπλοῦν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κτίσῃ κανεὶς, ὅταν ἐπιποδίζεται εἰς τοῦτο, ἡ Ἐκκλησία ἡ ὁποία, διὰ τὸ νὰ κτιθῆ, ἐκρεμάσεται ἐκ ἀσάλευτον καὶ λίθου, ἀλλ' ἀνθρώπων, μὲ ἐλευθερίαν βουλήσεως, ὑλικὸν δύσκολον εἰς οἰκοδόμησιν, παρὰ τοὺς διωγμοὺς καὶ τὰ ἐμπόδια, ἐκτίσθη διὰ τῆς θεϊκῆς δυνάμεως τοῦ Χριστοῦ. ἐπαληθεύσασα τὴν προφησίαν τοῦ. Ἡ ἑτέρα προφητεία ἀναφέρεται εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τοῦ ναοῦ, τὴν ὁποῖαν προεῖπεν ὁ Χριστὸς εἰπὼν: «Οὐχ ὄρατε ταῦτα πάντα; Ἀρὴν λέγω ὑμῖν οὐ μὴ μείνη ἕδε λίθος ἐπὶ λίθον» (Ματθ. 24, 2). Καὶ δὲν ἔβρινε πράγματι λίθος ἐπὶ λίθον, διὰ τὸν ὁ Ρωμαῖος στρατηγὸς Τίτος κατέλαθε τὴν πόλιν κατὰ τὸ ἔτος 70. Ἀποπειρὰ τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου νὰ ἀνοικοδομήσῃ τὴν ναὸν, ἀνίσχυον οὗτοι τοὺς ἐκθροὺς τῶν Χριστιανῶν Ἰουδαίους, ἀπέτυχε, διότι ἐξεπλήρωσε πῦρ ἐκ τῶν θεμελίων καὶ διέκοψε τὸ ἔργον. Ἐκτοτε οἱ κατὰ θέαν ἡμαρτῶν διασκορπισμένοι εἰς ὅλον τὸν κόσμον Ἰουδαῖοι, ἐνῶ διαθέτων ἀφθονον κτήνη, ἔπιπνύδα καὶ τόλμην καὶ ἐκτίσαν πολλὰς συναγωγὰς, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀνοικοδομήσουσι τὸν ναὸν καὶ εἶναι τὸ καίχημά των, διότι τοὺς ἐμποδίζει ἡ θεία δύναμις τοῦ προφητεύσαντος τὴν καταστροφὴν Ἰησοῦ.

Ἐπισημαίνει ἀκόμη ὁ Χριστοτόμος βασικὸν σφάλμα τῶν ἀρνητῶν τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ, λέγων δι, ἐνῶ προκειμένου περὶ τῆς ἰσπεινῆς καταγωγῆς τοῦ Χριστοῦ, τῶν παθῶν καὶ τοῦ σταυροῦ, τῶν φανεροῦντων τὴν ἀνθρωπότητά του θεωροῦν ἀξιωματικῶς ὡς μαρτυρίας τῶν Εὐαγγελίων, προκειμένου περὶ τῶν θαυμάτων, τῶν φανεροῦντων τὴν θεότητά του, θεωροῦν τὰς πληροφορίας ἀναθηματικῶς. Ἄν ὅμως, λέγει, οἱ συγγραφεῖς ἀπὸ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν διδάσκων ἠθέλον νὰ ἐξιδανικέουσιν τὸ πρόσωπόν του, θὰ παρέλιπον ἢ θὰ ἐξισοκρίουσιν ἐν συντομίᾳ τὰ «καθηρὰ» γεγονότα, καὶ

θὰ ἀνεφέροντο εἰς τὰ θαύματα ἐν λεπτομερείᾳ. Ἀποδεικνύοντες ὅμως τὸ ἀξιωματικὸν αὐτῶν πρῶτον τὸ ἀντίθετον. Διαγώνηται μὲ λεπτομερείας τὰ πύθη καὶ ἐν συντομίᾳ τὰ θαύματα (παράγραφοι 13 καὶ 17, 576, 582 C D).

Ἡ πραγματεία ἐγγραφή περὶ τὸ 387 πρὸ τῆς ἐκφυγῆσεως τῶν ὀκτὼ λόγων κατὰ Ἰουδαίους, τὴν ὁποῖαν ἐξαγγέλλει ὁδῶ. Τὸ δι, διὲ ὁ Χριστοτόμος λέγει, ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἡνίκα, ἀν πρὸς Ἰουδαίους λέγομεν, σαφέστερον καὶ εὐρύτερον ἀναπτύσσοντες, δὲν σημαίνει δι, εἰς τὴν παρούσαν πραγματείαν ἀπευθύνεται μόνον πρὸς Ἑθνικούς, ἀφῆρας ἡμιελλῆ ἐπομένως τὴν πραγματείαν, ὡς δέχεται ὁ Quasten. Τὸ «σαφέστερον» καὶ «εὐρύτερον» σημαίνει δι, ὁδῶ ἀνεφέρθη εἰς τὰ ἰουδαϊκά «σαφῶς» καὶ «εὐρέως», ἀφῆρας τὴν ἐνδελεχεστερὰν ἀνάπτυξιν εἰς τοὺς 8 κατὰ Ἰουδαίων λόγους. Ἡ παράθεσις τῶν προφησιῶν ἐκ τῆς Π. Διαθήκης, ἡ σαφῆς ἐπίκλησις τοῦ Ἰουδαίου. «Ὅτι δὲ οὐ περὶ θηρίων ἐστὶ ταῦτα, εἰπέτω Ἰουδαῖος πότε τοῦτο γένηται...» (παρὰγρ. 6, 566 D) καὶ ἄλλαι ἐνδείξεις, δεκνύουσιν δι, τὸ περιεχόμενον ἀναποκρίνεται πλήρως εἰς τὸν τίτλον καὶ ἡ πραγματεία εἶναι ἐπομένως ἀλοκληρωμένη.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ν. ΖΗΣΗΣ
Δρ. Θεολογίας

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Ι. ΚΑΤΑ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΘΕΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

³⁵⁸ Α. Ἀπόδειξις ὅτι ὁ Χριστός εἶναι Θεός, ἀπευθυνομένη καὶ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ πρὸς τοὺς Ἔθνικοὺς καὶ στηριζομένη εἰς αὐτὰ πού οἱ προφῆται ἔχουν εἰπεῖν περὶ τοῦ Χριστοῦ εἰς πολλὰ σημεῖα.

1. Πολλοὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων δὲν ἀνέχονται νὰ ἀκούουν μακροσκελεῖς λόγους, ἄλλοι μὲν ἐπειθὴ ἐκ φροσύνης εἶνε ἀδιάφοροι, ἄλλοι δὲ ἐπειθὴ ἔχουν παραβοθῆ μετὰ πολλὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὰς διωτικὰς φροντίδας καὶ ἄλλοι ἐπειθὴ κατέχονται ἀπὸ πολλῆν ἀμάθειαν. Διὰ τοῦτο ἐθεώρησα ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ τοὺς ἀπαλλάξω ἀπὸ τῶν κέσων νὰ ἀκούσων μίαν μεγάλην ἐπιμίαν, ὅσπερ μετὰ τὴν συντομίαν τοῦ λόγου, ἀπ' ἑνὸς μὲν νὰ ἀρκεῖται τὸν κέσων ἀπὸ τῶν ἁνηρόν, ἀπ' ἑτέρου δὲ νὰ πείσῃ αὐτοὺς, πού μετὰ πολλὴν δυσκολίαν διαβάξων κέσων, νὰ ἀκούσων Β μετὰ πολλὴν προθυμίαν τὴν ἀνάγκησιν αὐτοῦ ἐθῶ τοῦ θέματος. Δι' αὐτὸν ἀρεθῶς τὸν λόγον δὲν θέ σιολίσω τὴν ἔργωσιν μετὰ καλλίλογικὰ στοιχεῖα, ἀλλὰ θέ χρησιμοποιήσω ἀπλῆς λέξεσιν, ὅσπερ νὰ εἶναι εὐκολονόητος καὶ εἰς τὸν δοῦλον καὶ εἰς τὴν ὑπερέτριαν καὶ εἰς τὴν χήραν γυναῖκα καὶ εἰς τὸν ἔμπορον καὶ εἰς τὸν καύτην καὶ εἰς τὸν ἀγρότην. Δι' ὅλων τῶν μέσων θέ προσπαθῆσαι νὰ περιορίσω τὸ μέγεθος, ὅσον εἶναι δυνατόν, καὶ νὰ διδάξω δι' ὀλίγων, ὅσπερ μετὰ αὐτὰ τὰ πλεονεκτικὰ νὰ διαγείρω τὴν ὄρεξιν τῶν ἀδιαφόρων ἀκρατῶν, διὰ νὰ ἀκούσων μετὰ εὐκολίαν καὶ χωρὶς κόπρασιν αὐτὰ πού θέ λαχθῶν, νὰ τὰ συγκρατήσων εἰς τὴν μνήμην των καὶ νὰ φύγουν ἔτσι κερτισμένοι. Θέ ἀρχίσω δὲ τὸν ἀγῶνα ἀπευθυόμενος πρῶτα εἰς τοὺς εἰδωλολάτρους. Ἄν δηλαδὴ

ἐρωτᾷ ὁ εἰδυολόγητος ἀπὸ ποῦ συνέγεται ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι Θεὸς (εἶναι δὲ ἡ θεότης τοῦ Χριστοῦ προαίθετος C ἀπὸ τῆν ὁποίαν ἐ-
 ξαρτῶνται ἕλα τὰ ἄλλα), δὲν θά ἀρχίσωμεν τὴν ἀποδείξιν ἐκ-
 νοήντες ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἢ ἀπὸ ἄλλα παθήματα. Διότι, εἰάν εἶπω
 πρὸς αὐτὸν ὅτι ἐδημιούργησε τὸν οὐρανὸν, τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν,
 δὲν θά τὸ ἀνεγθῆ. Ἄν εἶπω ὅτι ἀνάστησε νεκροὺς, ἐθεράπευσε τυ-
 φλοὺς, ἐξεδίωξε δαίμονας, οὐτε αὐτὸ θά τὸ παραβεθῆ. Ἄν εἶπω
 ὅτι ὑπεσχέθη τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ τὰ ἀπόρητα ἀγαθὰ,
 ἂν ἐπιλήσῃ περὶ ἀνακρίσεως, ἔχ. ἀπλῶς δὲν θά τὸ ἀνεγθῆ, ἀλλὰ
 καὶ θά γελάσῃ αἰρωνικῶς. Μὲ ποῖον λοιπὸν τρόπον θά τὸν προσελ-
 κώσωμεν, ἂν μάλιστα εἶναι ἰδιώτης; Μὲ τίποτε ἄλλο, παρὰ στυρι-
 ζόμενοι εἰς αὐτὰ ποῦ καὶ ἀπὸ ἡμῶς καὶ ἀπ' αὐτῶν τὸν ἴδιον εἶναι
 παραδεκτὰ καὶ ἀκαπίδετα ἀμφιβολίας. D Ἄν λοιπὸν θέσω ὅς ἐ-
 σάν τὸ ὅτι ἐδημιούργησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἄλλα παθήματα ποῦ
 ἀνέφερα, δὲν θά εἰλάγγο εὐκόλως νὰ πεισθῆ. Ποῖα λοιπὸν εἶναι ἐ-
 κείνα ποῦ καὶ αὐτὸς δέχεται ὡς ἔργα τοῦ Χριστοῦ, καὶ διὰ τὰ ὁ-
 ποῖα καμίων ἀντίρρησην δὲν θά ἤμποροῦσε νὰ ἔχη; (Οἱ αὐτοὶ
 ἐπίτευσε τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν. Δὲν ἤμπορεῖ ἐγλαθῆ νὰ ἀρηγ-
 θῆ ὅτι αὐτοὶ ἴδρυσεν τὰς Ἐκκλησίας ποῦ ὑπάρχουν εἰς ἕλην τὴν
 οἰκουμένην. Μὲ αὐτὰ θά ἀποδείξωμεν τὴν δύναμιν καὶ τὴν θεσπιτὰ
 του. Θά εἴπωμεν ὅτι εἶναι ἀνθρώπινος ἀδύνατον μία δ. βασιλεία νὰ
 ἐξαπλωθῆ ἐντὸς τόσοῦ μικροῦ χρόνου εἰς τόσο πολλὰς χώρας, εἰς
 τὴν ἑρτάν καὶ τὰς νήσους, ἔταν μάλιστα καλῆ ἀνθρώπου, 359 A
 ποῦ εἶναι προαπειλημμένα ἀπὸ τὰς κακὰς συνθηαίας των ἢ μὲλ-
 λον κατέχονται ἀπὸ τόσοῦ μεγάλῃ κακίαν, νὰ ἐφαρμόσουν τόσο
 δύσκολα πράγματα. Καὶ ὅμως κατέφθικεν νὰ ἐλευθερώσῃ ἀπ' ἕλα
 αὐτὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἔχι μόνον τοὺς Ῥωμαίους, ἀλλὰ καὶ τοὺς
 Πέρσας καὶ γενικῶς ἕλα τὰ δάρδαρα ἔθνη. Κατέφθικεν δὲ ταῦτα
 χωρὶς χρεῖαν ἔπιων, χωρὶς δαπάνας χρημάτων, χωρὶς νὰ μετα-
 κινή στρατιάς, χωρὶς νὰ ὑποκινή πολέμου, ἀλλ' εἰς τὴν ἀρχὴν μὲ
 ἐνδεκα μόνον ἀνθρώπους, ἄσημους, ἀπλοικοὺς, ἀγραμμάτους, ἰδιώ-
 τας, πτωχοὺς, κακοντυμένους, ἀδόλους, ἀνοσηθῆτας, ἔχοντας ἕνα
 μόνον χιτῶνα. Διατὶ ἕως λέγω ἀπλῶς κατεβόησαν; Πενυθῆ νὰ
 πείσῃ πολλὰς φυλάς ἀνθρώπων νὰ φιλοσοφοῦν ἔχι μόνον εἰς τὴν
 παρούσαν ζωὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν, νὰ καταργήσουν τοὺς
 νόμους τῶν πατέρων τους, B νὰ ξεριζώσουν παλαιὰς συνθηαίας, ποῦ
 εἶχον ριζώσει καλῶς ἐπὶ τόσοῦ χρόνου καὶ νὰ φυτεῖωσιν ἀντ' αὐτῶν
 ἕλας. Ἄφου δὲ τοὺς ἐπίτη ἀπὸ τὰ εὐκόλα, τοὺς ὠδήγησεν εἰς τὸν
 ἴδιόν του δύσκολον δρόμον. Ἐκτανε δὲ ἕλα αὐτὰ, ἐνφ' ἐπιλαμετο
 ἀπὸ ἕλους καὶ ὀφίστατο, μέσα εἰς χλευασμοὺς, τὸν σταυρὸν καὶ

τὴν ἐποικιστικὸν ἐκείνον θάνατον. Δὲν ἤμποροῦν νὰ τὰ ἀρηγοῦν
 αὐτὰ, ὅτι ἐγλαθῆ ἐσταυρώθη ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων καὶ ὅτι ἐπίστη
 τόσα ὅπ' αὐτῶν καὶ ὅτι καθήμενως προέβηται τὸ χριστιανικὸν κη-
 ρύγμα. Εἶναι δὲ παρόμοιον ὅτι τοῦτο εὐρίσκειται εἰς ἄλλοιαν ἔχι
 μόνον ἕλα, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Πέρσας, παρὰ τὸ ὅτι καταπολεμῆται
 καὶ ταῖρα ἀκόμη ὅπ' αὐτῶν. Καὶ μολοντὶ ὑπάρχει ἔχη καὶ εἰς
 αὐτοὺς πλῆθος μαρτύρων, ἐν τοῖτοις αὐτοί, ποῦ ἦσαν ἀριώτεροι
 καὶ ἀπὸ τοὺς ἰθαίους, ἀπὸ ἐβέχθησαν τὸ κηρύγμα. Ἐγιναν ἡμερώ-
 τεροι τῶν προβάτων, φιλοσοφοῦν δὲ ταῖρα περὶ C τῆς ἰθαίσεως καὶ
 τῆς ἀνοσιπείσεως καὶ τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν.

2. Τὰ ἐπιπέδηματα δὲ αὐτὰ δὲν περιορίθησαν εἰς τὰς πό-
 λεις, ἀλλὰ ἐπέβησαν καὶ εἰς τὴν ἔρημον καὶ εἰς τὰ χωρία καὶ εἰς
 τὰς κοινοποιίας καὶ εἰς τὰς νήσους καὶ εἰς τὰ μικρὰ λιμάνια καὶ
 εἰς τὰ ἐπίγιατα. Καὶ ἔχι μόνον ἰδιώται, οὐτε ἀπλῶς ἄρχοντες, ἀλλὰ
 καὶ οἱ βασιλεῖς ἔχουν ὑποταγῆ μὲ πολλὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὸν Ἐσταυ-
 ρωμένον. Ὅτι δὲ αὐτὰ δὲν ἔγιναν τυχαίως ἀλλ' εἶχον προφητεῖθ
 πρὸ πολλοῦ χρόνου, θά προσπαθήσω ταῖρα νὰ τὰ ἀποδείξω. Ἡ μάλ-
 λον διὰ νὰ μὴ ἔχετε ὑποψίας διὰ τοὺς λόγους μου, θεωρῶ ἀναγ-
 κῆλον νὰ παρουσιάσω ἕλα εἰς τὸ μέσον D τὰ βιβλία τῶν Ἰουδαίων
 ποῦ τὸν ἐσταυρῶσαν, καὶ νὰ ἐρευνήσω τὰς περὶ αὐτοῦ μαρτυρίας
 τῶν Γραφῶν, τὰς ὁποίας ἀκόμη καὶ ταῖρα τηροῦν, ἐμπρὸς εἰς τὰ
 μάτια αὐτῶν ποῦ δὲν κείθονται. Οἱ λοιπὸν ὁ Θεὸς θά γίνῃ ἀνθρω-
 πος, παραμένουν Θεός, τὸ λέγει πρώτος ὁ Ἱεραμίας «Ὅτις ὁ Θεὸς
 ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτὸν. Ἐξέτερε πᾶσαν ὁδὸν ἐπι-
 στήμης καὶ ἔδοκεν αὐτῇ Ἰακώβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῷ
 ἡγαπημένῳ ὅπ' αὐτοῦ. Μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ τοὺς ἀν-
 θρώπους συνεκστρέφη» (Βαρ. 3, 36-38). Ἐλθεσ πῶς μέσα εἰς
 ἄλλας λέξεις τὰ ἐκάνερωσαν ἕλα, ὅτι ἐνφ' ἦτο Θεὸς ἔγινεν ἄνθρω-
 πος καὶ συνεκστρέφη μὲ τοὺς ἀνθρώπους, E καὶ ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ
 νομοθέτης καὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήμης; Διότι λέγει: «Ἐξέτερε πᾶσαν

1. Παράφρασις ἐνφ χρησιμοποιεῖται κείμενον τοῦ Παρούχ ὁ Χρυσόστομος, λέ-
 γει ὅτι αὐτὸ ἀνήκει εἰς τὸν Ἱεραμίας. Δὲν πρόκειται περὶ λέξεως τοῦ Χρυ-
 στοστόμου, ὅτι εἰς τὴν συνέχουσαν τῆς ἑπιλάς τὸ ἕλα χωρίον τὸ ἀποδοῖται εἰς
 τὸν Παρούχ. ἕλα. παράφρασις ἢ. 368 E. Ἐγινον δὲ καὶ τὸν Παρούχ περὶ
 τῆς παρουσίας αὐτοῦ λέγοντα οὕτως .... Τὸ αὐτὸ πράττει καὶ ἄλλοι
 κείρας καὶ τοῦτο διότι κατὰ τὴν ἐπιχρῆσιν τὸν τὰ τρία βιβλία. Ἱεραμίας, ἔρη-
 νοι καὶ Παρούχ ἐφάρκοντο ὅς ἐν ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα Ἱεραμίας. Φαίνε-
 ται λοιπὸν ὅτι εἰς τὴν πρώην περίπτωσιν ὁ Χρυσόστομος χρησιμοποιεῖ τὸ
 Ἱεραμίας ὅπ' τὴν ἐνοσίαν τῆς αὐλογῆς, εἰς τὴν δευτέραν δὲ ἀναφέρεται εἰ-
 δικῶς εἰς τὸν συγγραφέα τοῦ ἔργου. ἢλ. Σαργίου Ν. Σάκκου, ὁ Κατάλογος
 τοῦ Μουσείου. Θεσσαλονίκη 1971 σ. 34.

ὁδὸν ἐπιτηδεύει καὶ ἔθεκεν αὐτὴν Ἰακώβ τῷ παιδί αὐτοῦ, καὶ Ἰσααὶ τῷ ἠγαπημένῳ ὄντι αὐτοῦ. Δεικνύει ἔθω δὲ καὶ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεώς του αὐτὸς κατεχόμενος τὰ πάντα, καὶ διὰ αὐτὸς τὰ ἔκαμε μὲ τὴν νομοθεσίαν, τὴν πρόνοιαν, τὴν κηδεμονίαν, τὰς ἀειργασίας. Ἄκουσε ἐπίσης πῶς ἄλλος προφήτης λέγει, ἔχει μόνον ὅτι θὰ γίνῃ ἄνθρωπος, ἀλλ' ὅτι θὰ γεννηθῇ καὶ ἐκ παρθένου. Ἐξέρχεται ἢ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει, καὶ τρέφεται υἱόν, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουὴλ. (Ἠσ. 7, 44). Τὸ ὄνομα αὐτὸ ἑρμηνεύμενον σημαίνει: «Ὁ Θεὸς ἐστὶν μαζί μου». 560 A Ἐπειτα δεικνύμενον ὅτι ἡ ἐνανθρωπήσις δὲν ἦτο φανταστική, ἀλλ' ὅτι πράγματι ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος προσεβίβασε: «Διότι πρὶν ἢ γενῶναι τὸ παιδίον καλεῖν πατέρα ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἀπειθεὶ ποιητὴς τοῦ ἐκλέεσθαι τὰ ἀγαθόν» (Ἠσ. 7, 16). «Ὅτι δὲ δὲν θὰ γίνετο ἄνθρωπος μόνον καὶ θὰ ἐγενήατο ἐκ παρθένου, ἀλλ' ὅτι θὰ κατέχετο καὶ ἐκ τοῦ γένους τοῦ Δαυὶδ. Ἄκουσε πῶς καὶ αὐτὸ τὸ προφητεῖα ἀπὸ παλαιῶ ὁ Ἡσαίας, χρησιμικταῖν θεοειῶς ἀλλοτριῶν καὶ μεταφορῶν, πάντως ὅμως τὸ προλέγει: «Ἐξελούσεται ράβδος ἐκ τῆς ρίζης Ἰεσσαί, καὶ ἄνθος ἐκ τῆς ρίζης ἀναθήσεται, καὶ ἀναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα Θεοῦ. B πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας, πνεῦμα φόβου Θεοῦ ἐμπλήσει αὐτόν» (Ἠσ. 11, 1-3). Διότι αὐτὸς ὁ Ἰεσσαί ἦτο πατὴρ τοῦ Δαυὶδ. Φαίνεται δὲ ἀπ' αὐτοῦ ὅτι κατέχετο καὶ ἀπὸ ἐκείνου τὴν φυλὴν. Ὅτι δὲ θὰ προέβη ἔχει μόνον ἀπὸ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰεσσαί, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν αἰὸν του, καὶ αὐτὸ τὸ προσηφάνισεν, μὲ τὸ νὰ εἴπῃ: «Ἐξελούσεται ράβδος ἐκ τῆς ρίζης Ἰεσσαί, διότι δὲν ἠμλεῖ ἀπλῶς περὶ ράβδου, ἀλλ' ἐννοεῖ αὐτόν καὶ τὴν βασιλείαν του. Καὶ ὅτι δὲν ἐννοεῖται ἀπλῶς τὴν ράβδον, τὸ ἐφανέρωσε διὰ τὸν ἔφη: «ὅταν δηλαδὴ εἴπῃν: «Ἐξελούσεται ράβδος», προσέθεσε «καὶ ἀναπαύσεται ἐπ' αὐτόν C πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως. Κανείς δὲ ὄσον ἀνόητος καὶ ἄν εἴναι, δὲν θὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἡ χάρις θὰ ἤρχετο εἰς τὸ ξύλον, ἀλλ' εἴναι φανερόν ὅτι θὰ ἤρχετο εἰς τὸν γόνδ ἀναλον τὸν ἔγιον. διὰ τοῦτο δὲν εἶπεν ἀπλῶς: «ἔξει», ἀλλ' «ἐπαναπαύσεται». Ἐπειδὴ ἀφορᾷ ἤθε, παρέμεινε μόνιμος καὶ δὲν ἀπεχώρησε. Αὐτὸ δὲ ἐδήλωσε καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ὅταν εἴπῃ: «Ἐγὼ τετέλεμαι τὸ πνεῦμα καταβαίνον ἵνα περὶ αὐτὸν, καὶ μόνον ἐπ' αὐτόν» (Ἰω. 1, 32). Δὲν παρεκείνησαν δὲ οὐδὲ τὴν γυνάμην τῶν Ἰουδαίων, ποὺ τὴν ἐξέφρασαν εὐθὺς ὡς ἐγεννήθη. Καὶ ὁ μὲν Ματθαῖος λέγει σχετικῶς:

2. Πρόκειται περὶ τῆς μαρτυρίας τοῦ Προφῆτου περὶ τοῦ Χριστοῦ, τῆς ἐποίας διακρίσει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης.

Ἄκουσας δὲ Ἠρώδης ἐπαράχθη, καὶ πάντα Ἰερουσόλιμα μετ' αὐτοῦ. (Ματθ. 2, 8) ὁ δὲ Ἡσαίας ἄκουσε πῶς τὸ προσηφάνισεν καὶ αὐτὸ ἐνωρίτερα μὲ τὸ νὰ λέγῃ «Θελήσουσαν D εἰ ἐγεννήθησαν παρὶκαυστοὶ ὅτι παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἔδωκε ἡμῖν, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος, θαυμαστὸς σύμβουλος, Θεὸς ἰσχυρὸς, Ἐξουσιαστὴς, ἄρχων εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος» (Ἠσ. 9, 5-6). Ὅτι δὲ αὐτὸ δὲν θὰ ἤμπορούσε νὰ τὴ εἴπῃ κανείς περὶ ἀπλοῦ ἀνθρώπου, εἶναι εὐνόητον καὶ εἰς αὐτοῦ ποὺ εἶναι σφοδρὸ ἀντιρρησία. Διότι κανείς ἐκ τῶν ἀνθρώπων εἰς ἔλου; τοῦ αἰῶνος δὲν ὠνομάσθη Θεὸς ἰσχυρὸς, οὐδὲ ἄρχων τῶσον ἀπείρου εἰρήνης: διότι λέγει πάλιν: «Τῆς γὰρ εἰρήνης αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἔρον» (Αὐτόθε, στίχ. 7). Καὶ μαρτυροῦν τὰ ἴδια τὰ πράγματα εἶ: ἀπὸ τότε, ποὺ λίγο πρὶν ἀναλήθη εἶπεν εἰς τοὺς μαθητὰς E: «Εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν, οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσι δίδωμι ὑμῖν» (Ἰω. 14, 27), ἡ εἰρήνη αὐτὴ κατέλαβεν ἐλόκληρον τὴν γῆν, ὅλην τὴν θάλασσαν, ὅλην τὴν οἰκουμένην, ὅλην τὴν ἔρημον, καὶ βουνὰ καὶ λαγαρία καὶ λόφους. Διὰ τοῦτο ὠμίλησαν εἶ: περὶ τῆς εἰρήνης ὁ Χριστός: Διότι ἡ μὲν εἰρήνη τῶν ἀνθρώπων εὐκόλως καταστρέφεται καὶ ἔχει πολλὰς μεταβολάς. Ἡ χρησιμικταῖν ὅμως ὑπ' αὐτοῦ εἶναι δεδαία, ἀμετάβλητος, παγία, μόνιμος, ἀθάνατος, δὲν ἔχει τέλος, ἂν καὶ ὀργανώνονται ἐναντίον τῆς ἀπὸ παντοῦ μωριάδες πολέμων, καὶ καθυμερινῶς δημιουργοῦνται χιλιάδες κίνδυνος ἐναντίον τῆς. Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ὅμως, ποὺ κατορθώνει τὰ πάντα, κατορθώσε μαζί μὲ τὰ ἄλλα καὶ αὐτὸ.

561 A 3. Δὲν προσηφάνισαν δὲ μόνον ὅτι θὰ γίνῃ ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐνανθρωπήσεώς του. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐπρόκειτο νὰ ἐμφανισθῇ χωρὶς γὰ ρίζης ἀστραπῆς καὶ κερυνῶν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, νὰ αἰετῶ τὴν γῆν, νὰ κινῶσθαι τὸν οὐρανόν, καὶ χωρὶς νὰ προεβήσθαι ἐκκλησιαστικὰ γεγονότα, ἀλλὰ νὰ γεννηθῇ ἀναπάντως εἰς τὴν ἄσσημον καὶ ταπεινὴν εἰκίαν ἐνός ἐυλογοῦ, χωρὶς θεοῦ: καὶ ἐν ἀγνοία πάντων, ἄκουσε πῶς οὐδὲ αὐτὸ τὸ παρεκείνησαν ὁ Δαυὶδ, ἀλλ' εἶπε: «Καταθήσεται ὡς υἱὸς ἐπὶ πόνον» (Ψαλμ. 71, 6), δηλώνων δὲ αὐτὸν τὸ ἀτάραχον καὶ ἡσυχον τῆς ἐλευθερίας του. Ὅχι δὲ μόνον αὐτὸ, ἀλλ' ἄλλος προφήτης παρεκείνησαν καὶ τὴν συναναστροφὴν του μὲ τοὺς ἀνθρώπους, κῆρυξαι τὴ λέγει: «Εἰπειθὴ δηλαδὴ, ἂν καὶ ὄριζετο, ἐδέχετο ἐμπροσθε, λοιδορίας, ἠτιμάζετο, ἐμπασιγῶτο, τέλος δὲ ὠδήγετο εἰς τὸν σκωρὸν. ἐν τούτοις ἐναντίον οὐθενός ἐξ αὐτῶν, ποὺ ἔπραττον ταῦτα δὲν ἠπερῆσται τὸν ἑαυτὸν του, B ἀλλ' ὑπέφερε τὰ πάντα μὲ καρτερικότητα καὶ ἡρεσίαν. τῆς ἀτιμίας, τῆς ἐπεθύλλας, τῆς μαζίας, τῶν θυμῶν τοῦ

λαοὺ τῶν ἀνάμικτον, τὰς ἐπιθέσεις, ὀποθληθῶν λοιπὸν ὁ προφήτης εἶπε αὐτὰ λέγει: «Κάλεσον συντηρημένον οὐ κατὰζῆσι, καὶ λίαν τυφόμενον οὐ σόβει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς υἱὸς τὴν κρίσιν, καὶ ἐπ' αὐτῷ ἔσθῃ ἐπιπέσει» (Ψα. 42, 3). Ἄλλος δὲ φωνεῖται καὶ τὸν τόπον ὅπου ἐπρόκειτο νὰ γεννηθῇ, λέγων τὰ ἑξῆς: «Καὶ σὺ, Βηθλεὲμ, γῆ Ἰούδα, οὐδομαῶς ἐλαχίστη εἰ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα: ἐκ σοῦ γὰρ μοι ἐκελευσάτω ἡγούμενος, C ὅστις ποιμαίνει τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραὴλ, καὶ αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰώνος» (Ματθ. 2). Αὐτὸς παρουσιάζει καὶ τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἀνθρωπότητα: διὰ μὲ τὸ νὰ εἴπῃ, «Αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰώνος», ἐδήλωσε τὴν προαιώνιον ὑπαρξίν, μὲ τὸ νὰ εἴπῃ δὲ, «Ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμαίνει τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραὴλ», ἐδήλωσε τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν. Πρόσθετε πάλιν δι: εἶδη ὑπάρχει σαφῶς καὶ ἄλλη προφητεία. Αὐτὸ δὲν εἶπεν ἀπλῶς δι: ὅτι ἔσθ' ἐγεννήθη, ἀλλ' δι: τὸ χωρίον εἰς τὸ ὅποιον ἐκ γεννηθῆ θέ κατιστῆ ἐπίσημος τόπος, μολοῦντι ἦτο μικρὸν καὶ ἀσημον. Αὐτὸ λέγει, «Οὐδομαῶς ἐλαχίστη εἰ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα». Ὅλος ὁ κόσμος λοιπὸν τρέχει τώρα νὰ εἶδῃ τὴν Βηθλεὲμ, ὅπου ἐγεννήθη, δι: διὰ κατὰ ἄλλον λόγον, D ἀλλὰ μόνον δι: αὐτὴ. Ἄλλος προφήτης πάλιν ἐδήλωσε καὶ τὸν καιρὸν κατὰ τὸν ὅποιον ἐπρόκειτο νὰ εἶδῃ, λέγων τὰ ἑξῆς: «Ὅσα ἐκλείπει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, οὐδὲ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν εἶδῃ, ὃ ἀπέδειται. Καὶ αὐτὸς προσβοῦα ἔθνων, δεσμεῖον πρὸς ἀμπελὸν τὸν πόλον αὐτοῦ, καὶ τῆ λίαν τὸν πάλιν τῆς οὐρα αὐτοῦ» πλουεὶ ἐν ὄψει τὴν στείλῃ αὐτοῦ, καὶ ἐν αἵματι σταφυλῆς τὴν περιβολῆν αὐτοῦ: χαροποιεὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἀπὸ οἴνου, καὶ λευκοὶ οἱ ὀδόντες αὐτοῦ ἡ γάλα» (Γεν. 49, 10-12). Πρόσθετε πῶσον διέπραξε καὶ αὐτὴ ἡ προφητεία. Αὐτὸ ἦλθε τότε, ἐταν δὲν ὄψηγον πλέον Ἰουδαῖοι ἄρχοντες, ἀλλ' ἦσαν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ῥωμαίων. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπληροῦτο καὶ ἡ προφητεία τοῦ λέγει δι: «Ὅσα ἐκλείπει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, E οὐδὲ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν εἶδῃ ὃ ἀπέδειται», ἐνοήσασα τὸν Χριστόν. Αὐτὸ συγχρόνως μὲ τὴν γέννησιν τοῦ ἔγινε καὶ ἡ πρώτη ἐκείνη ἀπογραφὴ, μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους καὶ τὴν ὑποταγὴν τοῦ ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς ἐξουσίας των. Ἐπειτα ὑποβλήθη καὶ κατ' ἄλλο μὲ τὸ «Καὶ αὐτὸς προσβοῦα ἔθνων» δι: ἠγλαθῆ ἄπο ἐγγράφωτα προσελκουσ ἔλασε τοὺς ἔθνηκούς. Ἐπρόκειτο ὁ Ἡρόδης, ζυγῶν νὰ μῆθῃ τοῦ εἶχε ταχθῆ, νὰ φωνεῖται τὰ παιδία. Ὅστε καὶ αὐτὸ τὸ παρακύβητον οἱ προφῆται, ἀλλὰ τὸ προσφῆτευσαν πρὸ πολλῶν χρόνων μὲ τὸ νὰ εἴπουν: 562 A «Φωνῆ ἐν

Ραφὴ ἡκούσθη, θρήνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολλός. Ραφὴ κλαίονσα τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, δι: οὐκ εἶσιν» (Περ. 31, 15). Ἐπρόκειτο νὰ ἐπανέλθῃ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον καὶ αὐτὸ τὸ ἐδήλωσαν μὲ τὸ νὰ εἴπουν: «Ἐξ Αἴγυπτου ἐκάλεισε τὸν Υἱόν μου» (Ψα. 11, 1). Ἄλλ' ἐπρόκειτο ἐπίσης εἰς ὀδυρμὸν μέρη νὰ διδάξῃ δημοσίως καὶ νὰ ἐπιτελέσῃ θαύματα καὶ αὐτὸ ἐπροφητεύθη. Ἄκουσα τί λέγει ὁ Ἡσαίας: «Χώρα Ζαβουλὸν, γῆ Ναφθαλαίμ, ὃ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα, καὶ τοῖς καθήμενοις ἐν σκότει καὶ σκιά θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς» (Ψα. 9, 1). Δι' αὐτῶν ἐπλήρωσε B τὴν καὶ παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἐκ τῶν θαυμάτων καὶ τῆς διδασκαλίας ἐπίγνωσιν του. Κατόπι διηγῆται καὶ ἄλλα θαύματα καὶ θεικνείε πῶς ἐθεράπευσε χωλοὺς, ἔθωσε τὸ φῶς εἰς τυφλοὺς, τὴν ἠμίλλαν εἰς ἀλάλιον: «Τότε ἀνοχθῆρονται, λέγει ὀφθαλμοὶ τυφλῶν, καὶ ὅσα κωφοὶ ἀκούσονται». Καὶ μετ' ἄλλων: «Τότε ἀλείψαι ὄψ: ἔλαρος ὁ χωλός, καὶ τρανή ἔσται γλῶσσα μεγάλων» (Ψα. 86, 5-6), πρῆγμα τοῦ ποτὲ ἄλλοτε δὲν συνέβη, παρὰ μόνον κατὰ τὸν καιρὸν τῆς παρουσίας του. Ὑπάρχει δὲ εἰς τοὺς προφῆτας καὶ εἰδικὴ μνηστ ὀρυκμῶν θαυμάτων. Εἰσήλθε λοιπὸν κάποτε εἰς τὸν καιρὸν, καὶ τὰ παιδία τοῦ ἐθελῶν καὶ δὲν ἠμποροῦσαν ἀκούη νὰ ἀρθρώσων λέξεις, ἐθελῶν δὲ αὐτὸν ἱεροῦς ὕμνος, ὡς ἔξῃς: «Ψαυνὰ ἐν τοῖς ὀφίστοις: C εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου» (Ματθ. 21, 9). Αὐτὸ τὸ εἶχε προφητεύσει ἀπὸ παλαιὰ ὁ προφήτης, λέγων τὰ ἑξῆς: «Ἐκ τῆματος νηστῶν καὶ θηλαζόντων κατρητίου ἀγον, τοῦ καταλλοῦ ἐχθρὸν καὶ ἐκδικητῆ» (Ψαλμ. 8, 3). Βλέπεισ δι: ἡ φύσις παλευεὶ μὲ τὸν ἐαυτὸν τῆς, καὶ ἔτα τὰ ἀνακα ὄρησθ τοῦ δὲν ἠμποροῦν ἀκούη νὰ ἀρθρώσων λέξιν κηρόττων τὸν δημιουργὸν καὶ ἀνακαμβάνουν ἀποστολικῶν ἔργων.

4. Ἐπειδὴ δὲ, ἐταν ὄμιλει πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, πολλάκις λόγῃ τῆς ἀγνωμοσύνης των τὰ περισσώτερα τὰ εἶπε συγκαταλιμμένα, ὡς αἰνήματα καὶ παραβολὰς, καὶ αὐτὸ προφητεύθη: «Φθόνοςμαι προβλήματα D ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, ἐρείξομαι κερκρυμένα ἀπ' ἀρχῆς» (Ψαλμ. 77, 2). Ἀλλὰ καὶ τὴν σοφίαν τοῦ κηρυγματος τοῦ προφητεῶν ὁ προφήτης λέγει: «Ἐξῆχθη ἡ χάρις ἐν χεῖλασ σου» (Ψαλμ. 44, 3). Καὶ ἄλλος προφήτης λέγει πάλιν: «Ἰσοῦ συνέσει ὁ παῖς μου, καὶ ὀφθῆσεται καὶ δοξασθήσεται: καὶ ματεωροθήσεται σφόδρα» (Ψα. 52, 13). Διγροῦμενος δὲ πάλιν ὁ ἴδιος προφήτης ἐν συντομίᾳ τὰ καταρῶματα τῆς παρουσίας του, ὅπως ἐφαίνοντο εἰς τὰ ἐπιτελούμενα θαύματα. Εἶπε τὰ ἑξῆς: «Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὐ ἔνεκον ἔχρισά με, εὐαγγελισασθαι πτωχοῖς

ἀπίσταλτέ με κηρύξαι αἰκμασίωτος ἄφρων καὶ τυφλὸς ἀνάλεψιν» (Ἦσ. 61, 1). Ἐπειδὴ δὲ ἐπρόκειτο νὰ περιφρονήσω χωρὶς λόγον αὐτὸν ποὺ τόσον τοὺς εὐηργέτησε, Ἐ χωρὶς οὐδεμίαν αὐτῶν κατηγορίαν νὰ ἔχουν ἐναντίον μου, καὶ αὐτὸ ἐπροφητεύθη. Ἄκουσε τὸν Δαυὶδ νὰ τὸ προφητεύει ὡς εἴης μὲ τὸ νὰ λέγῃ «Μετὰ τῶν μισούτων τὴν εἰρήνην ἔμην εἰρηνικός· ὅταν ἐλάλουν αὐτοῖς, ἐπολέμουν με δωρεάν» (Ψαλμ. 119, 7). Ἐπρόκειτο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν ἐπιβαίνων ἔνου· καὶ τοῦτο ἐπροφητεύθη ὑπὸ τοῦ Ζαχαρίου, ὁ ὁποῖος λέγει τὰ εἴης: «Χαίρει πτόδρα, θύγατερ Σιών, κήρυξαι, θύγατερ Ἱερουσαλήμ· ἰδοὺ ὁ θεοκύριός σου ἐρχεται σοὶ πρῶτος καὶ ἐπιθεθῆναι ἐπὶ ὀφθαλμοῦν καὶ πόδιον νέον» (Ζαχ. 9, 9). Ἐβεδίωσαν ἐκ τοῦ νεοῦ τοὺς πωλοδύνας περιστέρως καὶ τοὺς ἀνταλλάσσοντας τὰ νομίσματα. Ἐπράξε δὲ τοῦτο ἀπὸ ζήλου πρὸς τὸν ναὸν ⁵⁶³ Α καὶ διὰ τὸ δεῖξαι συγχρόνως ὅτι δὲν εἶναι ἀντίθετος τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ συμφωνεῖ πρὸς τὸν Πατέρα. Διὰ τοῦτο καὶ ὑπερήρασε τὸν ναὸν ἀπὸ τῆς παρανομίας ἀγοραπωλητίας ποὺ ἐγένοντο ἐντὸς αὐτοῦ. Ὅστε καὶ αὐτὸ ἔμεινε ἀσθῆλων, ἀλλ' ὁ Δαυὶδ προφητεύων καὶ τὸ γεγονός καὶ τὴν διδασίαν μὲ τὴν ὁποίαν θὰ ὑπερήρασε τὸν ναὸν λέγει: «Ὁ ζήλος τοῦ οἴκου σου κατέφαγέ με» (Ψαλμ. 68, 10). Ἐπάρχει κάτι πῶς ζευαθέταρον ἐπ' αὐτό: Ἐπρόκειτο νὰ παραδοθῇ, νὰ τὸν προδώσῃ δὲ αὐτὸς ποὺ προηγουμένως ἐκλήθητο εἰς τὴν αὐτὴν τράπεζαν. Κύτταξε πῶς ὁ ἴδιος προφήτης προφήτευσεν καὶ αὐτὸ μὲ τὸ νὰ λέγῃ «Ὁ ἐσθλὸν ἄρτους μου ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμὲ περιουσίαν» (Ψαλμ. 40, 10). Πρόσεξε δὲ οὗ εἰς αὐτὸ συμφωνεῖ Β καὶ ὁ εὐαγγελιστής: «Ὁ ἐμβάψας, λέγει, μετ' ἐμοῦ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐν τῷ τραπέζῳ, οὗτος με παραδώσει» (Ματθ. 26, 28). Ἐπρόκειτο ὁ προδότης ὄχι ἀπλῶς νὰ τὸν παραδώσῃ, ἀλλὰ νὰ πωλήσῃ τὸ τίμιον αἷμά του καὶ νὰ λάβῃ χρήματα δι' αὐτό. Ὅστε αὐτὸ τὸ ἀπέκρυψεν ὁ προφήτης, ἀλλὰ παρουσιάζων καὶ τὰς ἀναισχύντους συμφωνίας καὶ τὴν μεταξὺ των συζητήριον λέγει: «Ὁ θεὸς τὴν κίβητόν μου μὴ παρασιωπήσῃ, ὅτι στόμα ἀμαρτηλοῦ καὶ στόμα δολίου ἐπ' ἐμὲ ἤνοιχθη» (Ψαλμ. 108, 1). Ὁ ἴδιος δὲ ὁ προδότης μετανοήσας κατόπιν εἶ' ὅσα ἐτόλμει νὰ πράξῃ, καὶ τὰ χρήματα ἐπέταξε καὶ ἀπηγγουλόθη, καταλείψας ἔτσι χεῖραν τὴν γυναῖκα του, ὄφρα νὰ τὰ τέκνα C καὶ ἔρριπον τὴν οἰκίαν του. Πρόσεξε πῶς διεκτραγωδεῖ ὁ προφήτης αὐτὴν τὴν συμφορὰν λέγων τὰ εἴης: «Γενθήθησαν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ὄφρανοι, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ χήρα, σκευδημένοι μετακλιτήσων οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκβληθήσων ἐκ τῶν οἰκιστῶν»

δων αὐτῶν» (Ψαλμ. 108, 9-10). Ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν θέαν ἐκείνου ἐποθετεύθη κατόπιν ἄλλος ἀπόστολος, ὁ Ματθίας. Καὶ αὐτὸ τὸ προφητεύει ὁ ἴδιος λέγων «Τὴν ἐπακοπὴν αὐτοῦ λάβει ἕτερος» (Αὐτῶν, στίχ. 8). Ἄφου δὲ ἐπροβόθη καὶ συνελήφθη ἐκουσίως, συνεκροτήθη παράνομον δικαστήριον ἐξ Ἰουδαίων καὶ Ἑθνικῶν καὶ αὐτὸ τὸ προλάγει ὁ προφήτης: «Ἰνα τί ἐπρόσθεν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελίτησαν κενῶς» (Ψαλμ. 2, 1)· δὲν προέτιον δὲ μόνον αὐτὰ, D ἀλλὰ καὶ τὴν αἰγὴν ποὺ ἐτήρησεν ἰσχυρῶς ἀφωσος, ἐνθ' ἑαυτοῦ ἐξεστομίζοντο πολλοὶ λόγοι καὶ κατηγορίαι ἐναντίον του, τὴν ἐδήλωσαν ὁ Ἰσαίας λέγων: «Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἀφωσος, οὕτως οὐκ ἄνοιγει τὸ στόμα αὐτοῦ» (Ἦσ. 53, 7). Δεικνύων δὲ κατόπιν τὸ αἰσχρὸν τῆς ἀποφάσεως προέθεσε: «Ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἦ κρίσις αὐτοῦ ἡρήθη», δηλαδὴ οὐδεὶς ἔκρινε περὶ αὐτοῦ δικαίως. Ἐπειδὴ ἐξήγγει καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ θανάτου. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὅσα ἔπαυε δὲν τὰ ἔπαυε λόγῳ τῶν ἀμαρτιῶν του, διότι ὁ ἴδιος ἦτο ἀναμάρτητος καὶ ἀνεπίληπτος. Ἐ ἀλλὰ παραδίδεται διὰ τὰς ἀμαρτίας τοῦ κόσμου, πρότερον πῶς ἀνηγίχθη καὶ εὐ ὅσο μὲ τὸ νὰ εἴπῃ: «Ὁ ἀμαρτιῶν οὐκ ἐποίησαν, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ» (Ἦσ. 53, 9). Δι' αὐτοῦ εἰδήλωσε διὰ ποῖον λόγον ἐρονήθη. Κατόπιν προστίθεται καὶ ἄλλη αἰτία: «Ἐκ τῶν ἀμαρτιῶν, λέγει, τοῦ λαοῦ μου ἦκα εἰς θάνατον» (Αὐτῶν, στίχ. 8). Ἐπειδὴ δὲ ἤθελε νὰ δεῖξῃ ὄχι μόνον τὴν αἰτίαν τοῦ θανάτου, ἀλλὰ καὶ τὸ κάρπος ποὺ ἔπαυσε ἀπὸ τῶν σταυρῶν καὶ τῶν θανάτων, πρόσεξε πῶς καὶ αὐτὸ τὸ προφητεύει λέγων «Ἰάντης ὡς πρόβατα ἐπλανήθημεν ἀθώπως τῇ ὁδῷ αὐτοῦ ἐπλανήθη», ⁵⁶⁴ Α Παιδεία εἰρηνης ἡμῶν ἐπ' αὐτῷ τῷ μωλοῦ: αὐτὸ ἡμεῖς πάντες λάθημεν» (Αὐτῶν, στίχ. 6). Ἐπειτα ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ τιμωρηθῶν εἰ Ἰουδαίῳ, εἶ' ὅσα ἐτόλμεισαν, τὸ δηλώσει καὶ αὐτὸ ὁ ἴδιος ὁ προφήτης ἐκεῖ ποὺ λέγει: «Δίκω τοὺς πονηροὺς ἀντὶ τῆς κατῆς αὐτοῦ, καὶ τοὺς πλουσίους ἀντὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ καράξει αὐτούς» (Ψαλμ. 2, 3-5). Ἐνριψόμεν τὸν ζυγὸν αὐτοῦ ἀφ' ἡμῶν προστίθεν: «Ὁ κατοικῶν ἐν οὐρανῶν ἐκγέλασται αὐτούς· τότε καλήσει πρὸς αὐτοὺς ἐν ὄργῃ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ καράξει αὐτούς» (Ψαλμ. 2, 3-5). Ἐνωσὼν τὴν διασκορὰν τιν εἰς ἕλον τὸν κόσμον. Αὐτὸ δὲ τὸ εἰδήλωσε καὶ ὁ Χριστὸς εἰς τὰ εὐαγγέλια λέγων: «Τοὺς δὲ μὴ θελήσαντας

3. Ὁ Χριστὸς ἐπαρμήσων ἐθὼ μέχρι τῶν λεπτομερειῶν τὴν περὶ τοῦ Ἰουδα προφητείας ἀρῆσαι νὰ συμπεράνωμεν ἐπὶ ἀθεοῦς τοῦτον ἔγγραμον. Σαφῆς πάντως μαρτυρεῖ περὶ τοῦ ἐάν ἦτο ἔγγραμος ἢ ἔγγραμος ὅτι ὁ πᾶρξων.

με βασιλεύσει ἐπ' αὐτῶν ἀγάγετε ὄψα, B καὶ κατασφραγίσαι αὐτούς» (Λουκ. 19, 27). Ἐπειτα, ἀπὸ ὑμῖν ἦλθον διὰ τὸν θάνατον, δὲν παρεσιώπησαν καὶ τὸν τρόπον τοῦ θανάτου, ἀλλ' ἔδωκεν ἑθελῶσα καὶ τοῦτο διὰ τὸν ἕξεις. «Ὁρῶσαν γειτῆρας μου καὶ πόδας μου ἐξηριθμήσαν πάντα τὰ δοτὰ μου» (Ψαλμ. 21, 17-18). Δὲν παρεσιώπησαν ἐπίσης τὴν μετὰ τὴν σταύρωσιν παρανομίαν, διότι λέγει πάλιν «Διμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἐμοίτοις, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν μου ἔβαλον κλήρον» (Ψαλμ. 21, 19).

5. Ἐπειτα ἰδήλωσε καὶ ὅτι ἐπρόκειτο νὰ τιμῇ μὲ τὸ νὰ εἴπῃ, «Ἐθένο με ἐν λίανῃ καταπόσει ἐν σκοτεινοῖς καὶ ἐν σκιᾷ θανάτου» (Ψαλμ. 87, 7). Καὶ οὕτως ἐπρόκειτο ν' ἀναστήθῃ, πρόσθε δὲ καὶ αὐτὸ τὸ πρᾶξιτε, διὰ νὰ λέγῃ «Ὅσα ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς ἄδου, οὐδὲ θύσεις τὸν ὄπλον σου ἵνα ἐπιμαρτυρήσῃς» (Ψαλμ. 15, 10). Τὸ ἴδιον ἐγλάωνε πάλιν ὁ Ἡσαίας κατὰ διαφορετικὸν τρόπον. C «Καὶ Κύριος αὐτὸν θούλεται καθαρῶσαι ἀπὸ τῆς πλῆθους, δεῖξαι αὐτῷ φῶς, δικαιῶσαι δικαίον εἰς δουλείοντα πολλοῖς» (Ἠσ. 58, 10-11). «Ὅτι ὁ θάνατος αὐτοῦ εἶχαν ὡς συνέπειαν τὴν συγχώρησιν τῶν ἀνθρωπίνων ἁμαρτιῶν, καὶ αὐτὸ τὸ παρότρυνον μὲ τὸ νὰ εἴπῃ «Καὶ αὐτὸς ἁμαρτίας πολλῶν ἀντήγειν» (Αὐτόθι, στίχ. 12). Ὅτι ἀπῆλλαξε τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τοῦ θάνατου καὶ αὐτὸ τὸ ἐδήλωσε. «Καὶ τοῦ ἰσχυροῦ, λέγει, μεσιτεύει σκόλις» (Αὐτόθι). Ὅτι αὐτὸ τὸ ἐπέτυχε διὰ τοῦ θανάτου δὲν τὸ παρεσιώπησε οὕτως αὐτὸ, ἀλλὰ λέγει: «Ἀνὴρ ὃν παρέδωκεν εἰς θάνατον ἡ ψυχὴ αὐτοῦ» (Αὐτόθι). Ὅτι ἐπρόκειτο νὰ κυβερνήσῃ τὸν κόσμον καὶ αὐτὸ τὸ ἰδήλωσε μὲ τὸ «Καὶ αὐτὸς κληρονόμησε πολλοῦς» D (Αὐτόθι). Ἐπειτα, ἐπειδὴ μὲ τὴν κάθοδόν του εἰς τὸν Ἄδην διατάραξε τὴν ἡσυχίαν του, καὶ ἐγέμισε τὰ πάντα μὲ θόρυβον καὶ ταραχὴν, καὶ κατέστρεψε τὴν ἀκρόπολίν του, οὕτως αὐτὸ τὸ ἀποσιωπῶν, ἀλλ' ἄρ' ἐνὸς ὁ Δαυὶδ κραινυγῆσαι καὶ λέγει: «Ἀραγε πύλας οἱ ἀρχόντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρρησε πύλας αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης» (Ψαλμ. 23, 7) ἄρ' ἑτέρου δὲ ὁ Ἡσαίας κατ' ἄλλον τρόπον λέγει, «Πύλας χαλκῆς συνθήξαι, καὶ μοχλοὺς σιδηροῦς συντρέψαι, καὶ ἀνοίξω σοὶ θησαυροὺς σκοτεινοῦς, ἀποκρύφους, ἀεράτους ἀναβεῖξω σοὶ» (Ἠσ. 45, 2). ἀπειθυμήματος δι' αὐτῶν πρὸς τὸν Ἄδην. Διότι ἂν καὶ ἦτο ἄδης, ἐν τοιαύτῃ ἐκράτει ὅπου τὴν ἐξουσίαν του ἄγλας ψυχῆς καὶ σκευὴ τίμα, τὸν Ἀβραάμ, τὸν Ἰσαάκ, τὸν Ἰακώβ. Διὰ τοῦτο καὶ εἶπε θησαυροῦς, σκοτεινοῦς δὲ εἶπεν. E ἐπειδὴ ἐκεῖ δὲν εἶχε λάμψαι ἀκμήν ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, οὕτως εἶχε κηρυχθῆ τὸ κήρυγμα τῆς ἀνάστασης. Ὅτι δὲ μετὰ τὴν ἀνάστασίν του, δὲν ἐπρόκειτο νὰ τιμῇ, οὕτως μαζὶ μὲ τοὺς ἀγγέλους, οὕτως

μαζὶ μὲ τοὺς ἀγγέλους, οὕτως μαζὶ μὲ κάποιον ἄλλον ἀγγελικὴν δύναμιν, ἀλλὰ θὰ καθίσω εἰς τὸν θρόνον τὸν βασιλικόν, πρόσθε τί δὲ αὐτὸ λέγει ὁ Δαυὶδ «Ἐπιαν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου» (Ψαλμ. 109, 1). Ἐπειτα ἐπρόκειτο ν' ἀποστήσει τοὺς ἀποστόλους καὶ αὐτὸ τὸ προεφίτησεν ὁ Ἡσαίας μὲ τὸ νὰ εἴπῃ: «Ὡς θραεὶ οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην. 565 A τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἄγθα» (Ἠσ. 52, 7). Καὶ κούταξε ποῖον μέρος τοῦ σώματος ἐπαινεῖ, τοὺς πόδας, οἱ ὅποιοι τοὺς μεταφέρουν πανταχοῦ. Ὁ Δαυὶδ ἐπίσης φανεροῖναι καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐπικρατήσεως τῶν μαθητῶν, ἕταν λέγῃ «Κύριος θύσει ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δύναμι πολλῆ» (Ψαλμ. 87, 12). Διότι διὰ ἐπικρατήσεως διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, οὕτως μὲ διαπάνω χρημάτων, οὕτως μὲ τὴν σωματικὴν δύναμιν, οὕτως μὲ τὸ πλῆθος τῶν στρατευμάτων ἢ μὲ κατὰ τόπον, ἀλλὰ μόνον μὲ τὸν λόγον, μὲ λόγον ὅμως ποῦ ἐκρυβε πολλὴν δύναμιν, ἢ ὅποια ἀπεδεικνύεται εἰς τὴν ἐπιπέδων θαυμάτων. B διὰ τοῦτο λέγει ὁ προφήτης, «Κύριος θύσει ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δύναμι πολλῆ» ἐνωθῶν διὰ τῆς δυνάμεως τὰ θαύματα. Διότι ἀπεδείκνυε πράγματι ἀνέκφραστον δύναμιν τὸ εἶναι ὁ ἀλεὺς καὶ ὁ τελώνης καὶ ὁ ἀκριβοῦς δι' ἀπλῆς προσταγῆς ἐνήργουν ἀναστάσεις νεκρῶν, ἐξεδίωκαν βασιμονας, ἀπεμάκρυναν τὸν θάνατον, ἀπεστέμναν τοὺς φιλοσόφους, ἐκλείωναν τὰ στόματα τῶν ρητόρων, ἐκαστοῦσαν βασιλεῖς καὶ ἀρχοντας, βαρβάρους, Ἑλλήνας, καὶ ὅποια ἄλλα ἔθνη. Καὶ καλῶς ἐμίλησεν εἶσι ὁ προφήτης, διότι εἶπε αὐτὰ τὰ ἔπραττον μὲ ἐκείνον τὸν λόγον, καὶ μὲ τὴν πολλὴν αὐτοῦ δύναμιν μετέφερον τοὺς νεκροὺς εἰς τὴν ζωὴν, μετέβαλλον τοὺς ἁμαρτωλοὺς εἰς δικαίους, C τοὺς τυφλοὺς εἰς βλέποντας, καὶ ἐθεράπευον συγγράνας καὶ τὰς σωματικὰς καὶ τὰς ψυχικὰς ἀσθενείας. Ἀπὸ ποῦ ὅμως ἐνέπλεσαν αὐτὴν τὴν δύναμιν; Ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος αὐτὸ δὲ φαίνεται ἀπὸ τὸ λεγόμενον Πνεύματος ἦσαν πληροῦμένοι» (Πράξ. 2, 4). Προεφίτησεν δὲ καὶ ἄλλοις καὶ γυναικας. Γνώσασαι δὲ ὅτι τὴν μορφήν πυρὸς ἐκείσασαι ἐπάνω ἀπὸ τὸν καθεὶ ἀπόστολον. Καὶ αὐτὸ τὸ προεφίτησεν ὁ Ἰωήλ, λέγων τὰ ἕξεις: «Ἐκχεῖ ἀπὸ τοῦ Πνεύματος μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προεφίτησασαι οἱ υἱοὶ ὑμῶν, καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν βράσεις θφονται, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ἐνὸπνια ἐκτυμανθήσονται. D Καὶ γὰρ ἐπὶ τοὺς βούλους μου, καὶ ἐπὶ τὰς βούλας μου ἐκχεῖ, πρὶν ἢ ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ» (Ἰωήλ 2, 28). Διὰ τοῦτο μεγάλη καὶ ἐπιφανῆ ἡμέρα ἐνεσεῖ καὶ αὐτὴν κατὰ τὴν ὅποιον ἐπεφίτησε τὸ Πνεῦμα καὶ αὐτὴν ποῦ θὰ εἴπῃ εἰς τὸ μέλλον. (1)

Ιβους δι' ὃ προφήτης προφητεύων καὶ τὴν διὰ τῆς πίστεως σωτηρίαν (ἐπεὶ οὗτοι αὐτὸ παρεσιωπήθη) λέγει· «Καὶ ἔσται θεὸς ἐν ἐπικλησίᾳ τοῦ ὀνόματος Κυρίου σωθήσεται» (Αὐτόθι, στίχ. 32).

6. Ἐλέχθη ἐπίσης θεὸς ἀποσταλῆς εἰς ὅλον τὸν κόσμον κήρυκας, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ κοινὴς πού θὲν θὰ ἔχῃ ἀκούσει τὸ κήρυγμα καὶ αὐτὸ ἐπροφητεύθη. Ἄκουσε τὸν Δαυὶδ νὰ τὸ λέγῃ καὶ νὰ τὸ προφητεύῃ· «Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξήλθεν ὁ πῦργος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οὐρανῶν· Ἐ τὰ ρήματα αὐτῶν» (Ψαλμ. 18, 5). Ἐπειτα δεικνύων δι' ἐκέρυττον ὡς ἐξουσίαν ἔχοντες καὶ δι' ἦσαν ἰσχυρότεροι καὶ ἀπὸ τῶν ἰδίων τῶν βασιλέων, λέγει τὸ ἐξῆς ἄλλο ὁ ἴδιος πάλιν· «Καταστήσει αὐτοὺς ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν» (Ψαλμ. 44, 17). Ὅτι δὲ ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος ἦσαν ἀνώτεροι τῶν βασιλέων καὶ τῶν ἀρχόντων τὰ φανερούμενα τὰ ἴδια τὰ πράγματα. Ἐνῆ συμβαίνει δηλαδὴ, ἐν σοφίᾳ τοῦ ἀκόμη οἱ βασιλεῖς νὰ καταργηθῶν οἱ νόμοι τῶν, οἱ νόμοι ἐν τούτοις τῶν ἄλλων ἐκείνων. Ἐν καὶ αὐτοὶ ἔχον ἀποθάναι, εἶνα· γὰρ θεμελιωμένοι καὶ παραμένον ἡμετακίνητοι, καὶ μάλιστα μολοντοὶ καὶ οἱ δαίμονες καὶ ἡ μακροχρόνιος συνήθεια καὶ ἡ κακία καὶ ἡ φθονὴ καὶ πολλὰ ἄλλα ἐπαίρεισαν νὰ τοὺς καταστρέψουν. Φανερούμενοι ἐπίσης ὁ προφήτης δι', καὶ ἀφοῦ γίνον ἀρχοντες, θὰ ἐξακολουθήσων νὰ εἶναι ἀξιογάπητοι καὶ ἐπιθυμητοί, μὲ τὴν προσθήκην πού λέγει, «Διὰ τοῦτο λαοὶ ἐξομολογήσονται σοὶ εἰς τὸν αἰῶνα» (Αὐτόθι, στίχ. 18) 360 Α πού σημαίνει θὰ εὐχαριστοῦν καὶ θὰ σοῦ χριστοῦν χάριν, διότι τοὺς ἔδωκε τέτοιους ἄρχοντας. Ὅτι δὲ καὶ τὸ κήρυγμα θὰ ἐξαπλωθῇ εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ αὐτὸ ἐπροφητεύθη. Πρῶτος πῶς σοῦ τὸ παρουσιάζει καὶ αὐτὸ ὁ Δαυὶδ μὲ ὅσα λέγει· «Ἄστηται παρ' ἐμοῦ καὶ ὄπισθι σοὶ Ἰσραὴλ τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατασχέσιν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς» (Ψαλμ. 2, 8). Καὶ πάλιν ἄλλος προφήτης δηλώνει τὸ ἴδιον ἄλλοι λέγων· «Πληθήσεται ἡ σιμπατα γῆ τοῦ γινῶναι τὸν Κύριον, ὡς ὄψωρ πολὺ κατακαλύψει θάλασσα» (Ἠσ. 11, 9). Πρῶτος καὶ τὴν εὐκολίαν τῆς ἀποδοχῆς τοῦ κηρύγματος· «Ὅ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ λέγων, Β Γνωθὶ τὸν Κύριον, δι' ὅτι πάντες εἰδήσουσι με ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου αὐτῶν» (Ἰερ. 31, 34). Τὸ ἄρραγὸς τῆς Ἐκκλησίας δηλοῦται διὰ τῶν ἐξῆς· «Ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐμφανὲς τὸ ὄνομα Κυρίου, καὶ ἐπ' ἄκρον τῶν ὀρέων ὁ οὐρανὸς Κυρίου, καὶ ὀφειλήσεται ὑπεράνω τῶν βουνῶν, καὶ ἔξουσιν ἐπ' αὐτὸ λαοὶ πολλοὶ καὶ ἔθνη πολλὰ» (Ἠσ. 2, 2). Ἡ Ἐκκλησία θὰ εἶναι ἐπίσης ἐπὶ μόνον σταθερὰ καὶ ἀκίνητος καὶ ἐνιαία, ἀλλὰ θὰ συντελέσῃ εἰς τὸ νὰ βασιλεύσῃ εἰς

τὸν κόσμον ἢ εἰρήνη, καὶ θὰ καταλυθῶν μὲν εἰς τὰς πόλεις αἱ πολιτείας καὶ αἱ μοναρχίαι, θὰ ἱερῶθῃ δὲ μία βασιλεία τοῦ θεοῦ περιλάβῃ ὅλους καὶ θὰ διαγῇ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν εἰρήνῃ καὶ ἄνευ ἄλλου προηγουμένου. Διότι παλαιότερα ἔλοι οἱ χειροτέχναι, ἀκόμη δὲ καὶ οἱ ρήτορες, ἐκαλοῦντο εἰς τὰ ἔθνη καὶ ἦσαν ἑτοιμοὶ διὰ πόλεμον. C Μετὰ τὴν ἔλευσιν ὁμοῦ τοῦ Χριστοῦ δια ἑαίνα διεκλύθησαν καὶ ὁ πόλεμος περιορίσθη εἰς ὠραμένον μέρος. Καὶ αὐτὸ λαοὶν τὸ ἐβήλωσε κάποιος προφήτης λέγων· «Καὶ συγκύψουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἄσπρα, καὶ τὰ ζυθῶνας αὐτῶν εἰς θρόνανα, καὶ οὐ λήθηται ἔθνος ἐπ' ἔθνος μάχαιραν, καὶ οὐ μὴ μάθωσιν εἰς πολεμῆν» (Αὐτόθι, στίχ. 4). Προηγουμένου δηλ. ἔξοδον ἔλοι μέσα εἰς τὸν πόλεμον, τὴν ὁμοῦ ἐλησμένησαν ἀκόμη καὶ τὴν πολεμικὴν τέχνην, μᾶλλον δὲ οἱ περισσότεροι οὐτε ἐγνώρισαν κἄν αὐτὴν τὴν τέχνην. Ἄν δὲ γίνονται καὶ τὴν πόλεμον, εἶνα ἐν τούτοις ὀλίγοι καὶ ἄνευ συναγῆς, ὅπως γίνετο προηγουμένου ὅπου εἰς κάθε ἔθνος ἔξιστοῦσαν μυριάδες ἐπαναστάσεων. D Ἐπειτα προφητεύει, δεικνύων καὶ ἐκ ποῦν θὰ ἀποτελεσθῇ ἡ Ἐκκλησία. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἔπρεπε νὰ ἀποτελέσων μίαν ἀγέλην ἐπὶ μόνον ἦσαν εἰς τὸν χαρακτήρα ἀνθρώπων, οὐτε μόνον ἡμέτεροι καὶ ἀνέμετοι, ἀλλὰ καὶ ἄγριοι καὶ ἀπ' ἀνθρώπων, καὶ τρόπον τινὰ λύκοι καὶ λέοντες καὶ ταῦροι εἰς τὸν χαρακτήρα, καὶ ὅλοι αὐτοὶ νὰ γίνωνται μία Ἐκκλησία, ἄκουσε πῶς ἐδήλωσε τὴν ποικίλιαν αὐτῆς τῆς ἀγέλης ὁ προφήτης μὲ τὸ νὰ εἴπῃ· «Τότε συμβοσκηθήσεται λύκος μετὰ ἄρνός» (Ἠσ. 11, 4). Ὑποδηλώνει αὐτὴν τὴν λιτότητα τῆς ζωῆς τῶν βασιλέων. Διὰ τὴν ἀποδειχθῆ δὲ εἰ αὐτὰ δὲν ἀναφέρονται εἰς τὰ ζῷα, εἰς μὲν εἶνα ὁ λουθάριος, τότε συνέθη καὶ τέσσα. Ε Διότι οὐδέποτε ἐβόσκοντο ὁ λύκος μετὰ μὲ τὸ πρόβατον καὶ ἐν ἐκείνῃ ἐπρέπετο νὰ ὀσκήσῃ, ποῖα ἀφέλεια θὰ πρέκουσε διὰ τὴν ἀνθρώπινην ὥστε ν' ἀναφροθῇ εἰς αὐτὸ ὁ προφήτης; Δὲν ἔμελει ἐπιμένον περὶ τῶν ζῶων. Ἀλλὰ περὶ τῶν ἀγρίων εἰς τὴν συμπεριφορὰν ἀνθρώπων, περὶ τῶν Σκυθῶν, τῶν Θρακῶν, τῶν Μαυρίων, τῶν Ἰνδῶν, τῶν Σαυρομάτων, τῶν Ἰεραίων. Ὅτι δὲ ἅλα αὐτὰ τὰ ἔθνη ὀδηγῶνται τελικῶς κάτω ἀπὸ μίαν ἐξουσίαν, τὸ ἐδήλωσε καὶ ἄλλος προφήτης μὲ τὸ νὰ λέγῃ· «Καὶ δουλεύουσιν αὐτῷ ὑπὸ ζυγῶν ἕνα, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ ἕκαστος ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ» (Σοφ. 3, 8). Θὰ πρεσκυνήσων αὐτὸν, λέγει, ἐπὶ μόνον εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. ἄλλ' εἰς

1. Μετὰ τὴν ἀπικρίτησιν τῶν Ῥωμαίων ἐπ' ἑλοκίηρον σχεδὸν τοῦ κόσμου ἦτο φυσικὸν νὰ καταπαύσων οἱ πόλεμοι καὶ νὰ ἀπικρίθησῃ ἡ εἰρήνη, ἢ ἀποκαλεσθεῖτο Pax Romana. Αὐτὸ ἔχει παρανοῦς κατὰ νοῦν ἀπὸ ὁ Χριστοῦτος.

δλον τὸν κόσμον. Διότι δὲν διατάσσονται οἱ οἱ ἄνθρωποι νὰ συγκληρωθοῦν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀλλ' ἐπιταλεῖ ὁ καθένας τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ, μένον εἰς τὴν πατρίδα του.

347 A 7. Ὅτι ἐπίσης ἐπρόκειτο νὰ ἐκκλησθῶν τῆς ἐπαγγελίας οἱ Ἰουδαῖοι, οὗτοι αὐτὸ παρακαλοῦνται. Καὶ χίτταξ πῶς τὸ πρῶτον καὶ αὐτὸ ὁ προφήτης: «Ἰσὺ ἐν ἡμῖν συγκληισθήσονται θύραι, καὶ οὐκ ἀνάψεται τὸ θεοκαστήριόν μου θυρεόν» (Ματθ. 1, 10). Ἐπιπροσηυθῆ ἐπίσης καὶ ποῖοι πρόκειται νὰ τὸν λατρεύσων. Ἀπὸ ἀνωκόλων ἡλίου, λέγει, μέχρι θυρεῶν τὸ θυρεὸν μου δεξιόσται ἐν τοῖς ἔθνεσιν. Καὶ πάλιν, «Ἐν παντὶ τόπῳ θεῖα πρῶτα μοι καὶ θυσία καθάρη» (Αὐτὸς, στίχ. 11). Εἶδες πῶς ὑπεβήλωνε τὴν εὐγένειαν τῆς λατρείας; Ὅτι αὐτὴ θὰ ἔχη κατ' ἐξαιρέτων καὶ διαφανῶν; Ὅτι ἡ προκίνησις αὐτῆ δὲν ἔχει προσδιορίζεται ἀπὸ τὸν τόπον, ἀλλ' ἀπὸ τὸν τρόπον, θὰ γίνετα δὲ ἔχει μὲ ὁμοίᾳ καὶ κατηνοῖς ἐκ τῶν θυρεῶν, ἀλλὰ μὲ ἄλλῳν τρόπον λατρείας; B Πῶς ἡμῖς, διερωτᾶται κανεῖς, κατέρωθων καὶ τοὺς προειλικωσιν δλου οἱ ἀπόστολοι; Αὐτὸς πῶς ἐγνώριζε μίαν γλῶσσαν μόνον, τὴν ἰουδαϊκὴν, πῶς ἔπειτα τὸν Σκῆθον καὶ τὸν Ἰνδὸν καὶ τὸν Σαυρομάτην καὶ τὸν Θράκα; Ἐλαβε τὸ χάρισμα τῆς πολυγλωσσίας διὰ θυρεῶν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καὶ αὐτὸ μὲν προκειμένου περὶ τῶν ἔθνεσιν προκειμένου δὲ περὶ τοῦ Ἰσραὴλ ἔλαβε τὸ χάρισμα τῆς γνώσεως τῶν διαλέκτων. Ὅτι ἡμῖς οὐτε αὐτὸ θὰ προσέλικω τοὺς Ἰουδαίους, ἄκουσε πῶς τὸ παρουσιάζει ὁ προφήτης μὲ τὸ νὰ λέγῃ: «Ἐν ἑτερογλώσσῳ γὰρ καὶ ἐν χελεσιν ἑτέροις λαλήσω σοφὸν λόγον, καὶ οὐδ' οὐτως ἐπισκουσῶνται μοι, λέγει Κύριος» (Ἠσ. 28, 11). Ἰσχυρῶς καὶ σαφέστερον αὐτοῦ; Ἐπρόκειτο νὰ ἐπιστήσων οἱ Ἰουδαῖοι καὶ νὰ προσέλθων οἱ ἔθνη καὶ αὐτὸ ἐπιπροσηυθῆ. Ἄκουσε τὸν Ἠσάιν νὰ τὸ δηλώνῃ καὶ νὰ λέγῃ: «Ἐορέθην τοῖς ἔμοι μὴ ζήτοσιν C ἐμφανῆς ἐγενήθη τοῖς ἔμοι μὴ ἐπεριτωσιν. Εἶπον, Ἰσὺ ἐμῖ, σοφὸν ἔθνη, ὅσιν ἐκάλωσεν τὸ θυρεὸν μου. Διὰ τὸν Ἰσραὴλ δὲ λέγει, "Ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξέπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθῶντα καὶ ἀνυπακούοντα" (Ἠσ. 65, 1 - 2). Καὶ πάλιν, «Ἀνυπακούωμεν αὐτῷ ὡς παῖδον, ὡς ρίζα ἐν γῆ διψήσασ» (Αὐτὸς 58, 2). Καὶ πάλιν, «Κύριε τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; καὶ ὁ ὄραχτιον Κυρίου τίς ἀπεκαλύφθη»; (Αὐτὸς, στίχ. 1). Δὲν εἶπε ποῖος ἐπίστευσε εἰς τὴν διδασκαλίαν μας, ἀλλ' εἰς αὐτὰ πῶς ἠκούσαμεν. Δεικνύων δὲ αὐτοῦ ὅτι δὲν ἔλεγον τίποτε ἰδικῶν των, ἀλλ' ὅσα ἤκουσαν ἀπὸ τῶν ἑθνῶν, αὐτὰ ἐκήρυττον. Ὅτι ἐπρόκειτο νὰ προτιμῆθῇ ὁ Χριστιανισμὸς τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ νὰ γίνῃ πάλῳ τιμιώτερος καὶ αὐτὸ τὸ ἐβήλων ἐν Μουσῆς μὲ τὸ νὰ εἴπῃ: D «Παρα-

ζηλώσω ἡμῶς ἐπ' οὐκ ἔθνη, ἐπὶ ἔθνη ἀσυνήτῳ παραγγιῶ ἡμῶς» (Λευκ. 32, 21), ἐγνώσιν τὴν προηγουμένην μεθελμυμένην τῶν Ἑθνικῶν μὲ τὸ «ἐπ' οὐκ ἔθνη». Διότι δὲν ὑπελογίζοντο κἄν ὡς ἔθνος διὰ τὴν πολλὴν εὐτέλειαν, διὰ τὴν μαρίαν, διὰ τὴν ἀνοσίαν. Λόγῳ τῆς εἰς τὸν Χριστὸν πίστεως ἡμῶς ἐπέλαβε τίσινα μεταβολή, ὥστε νὰ φανῶν πάλῳ τιμιώτεροι ἀπὸ φεαίνους πῶς ἐξελμυμένη προηγουμένης. Ὅτι δὲ αὐτὸ θὰ ἔθηκε τοῖς Ἰουδαίους, καὶ θὰ ἐγίνοντο διὰ τοῦτο καλύτεροι, καὶ αὐτὸ φαίνεται ἐκ τῶν προηγουμένων λόγων. Διότι δὲν εἶπον ἀπλῶς θὰ οὐκ προτιμῆται, ἀλλὰ καὶ τὴν προτιμῆται οὐκ ἔδειξε καὶ τὴν διόρθωσιν ἢ ὅποια ἐπρόκειτο Ἐ νὰ προέλθῃ ἀπὸ τὴν ζήλειαν. «Παραζηλώσω ἡμῶς, λέγει, ἐπ' οὐκ ἔθνη». Ὅταν νὰ εἶπε ἐπιλαβή θὰ ὄσω τῶσιν πολλὰ ἀγαθὰ εἰς αὐτοὺς ὥστε νὰ ζηλώσῃ, νὰ πληρωθῆτε. Αὐτὸ λοιπὸν τοὺς ἔκαμε καλύτερους. Αὐτοὶ ἐβήλων πῶς εἶδαν τὴν θάλασσαν νὰ σφίξεται, τὰς πέτρας νὰ σπάζων, τὸν ἄνεμον νὰ ἀλλάσῃ πορείαν καὶ τῶσα ἄλλα θαυμαστὰ ἢ μᾶλλον αὐτοὶ πῶς ἐθουσιάζων τὰ τέκνα των καὶ ἐλάτρωσιν τὸν Βασιλεῦσιν, καὶ προσεκλήθησιν εἰς πολλὰς μαγείας, αὐτοὶ λοιπὸν ἐπειδὴ ἐιστήθημεν ἡμῶς εἰς τὸν Χριστιανισμὸν καὶ ἡ ἰδική μας πίστις ἔγινε κατὰ πάλῳ προτιμώτερος τῆς ἰδικῆς των, τῶσιν πάλῳ ἐπληρώθησιν ἀπὸ τὴν ζηλοτυπίαν των καὶ ἔγινον καλύτεροι καὶ αἰμωσόμενοι, ὥστε ὅσα δὲν κατέρωθων νὰ κέρων 348 A ἰκονοῦσας τοὺς προφήτας καὶ ἐλέποντας θαύματα, τὰ ἐπέτυχον ἐξ αἰτίας τῆς ζηλοτυπίας των δι' ἡμῶς. Διότι κανεῖς πλῆον ἐξ αὐτῶν δὲν ἀφῆκε τὰ τέκνα του, οὐτε τρέχει εἰς τὰ εἰδωλὰ, οὐτε προσκυνεῖ τὸν μύσων. Τὸ ἀγαθὸν τῆς παρθεσίας δὲν ὑπῆρχεν οὐτε κατ' ἄνεμον εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην. Ἐπειδὴ ἡμῶς ἐπρόκειτο νὰ διαλαβῆ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, πρόσθε πῶς καὶ αὐτὸ τὸ πρόλεγε ὁ Δαυὶδ, λέγων τὰ ἔσθῃ: «Ἀνενεχθήσονται τῷ βασιλεῖ παρθένοι ὅσιν αὐτῆς, ἀχθήσονται εἰς ναὸν βασιλείας» (Ψαλμ. 44, 16). Ὅστε τὸ θυρεὸν τῶν ἱερῶν, ἐν ἡμῖν τῶν ἐπισκόπων, δὲν ἀπεισώπασε, διότι λέγει: «Καταστήσω γὰρ τοὺς ἄρχοντάς σου ἐν κίρησιν καὶ τοὺς ἐπισκόπους ἐν δικαιοσύνῃ» (Ἠσ. 60, 17).

B 8. Ἐπρόκειτο νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ ζητήσῃ αἰθῶνας ἀπὸ τοὺς ἄνθρώπους καὶ μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους καὶ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους. Πρόσθε πῶς καὶ αὐτὸ τὸ πρόλεγον ὁ Δαυὶδ καὶ ὁ Μαλαχίας. Ὁ Μα-

3. Ὅνομα μοναχικῆς θεότητος, τὴν ὅσιν ἐλάτρωσιν καὶ κολλοῖ Ἰσραηλῖται παρασπρόθεντες ὑπὸ Μωσῆσιν τρυφικῶν καὶ τιμωρηθέντες διὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἡ λέξις εἶναι σύνθετος ἐκ τοῦ Βάσι καὶ Θεγῶρ ἢ Θεγῶρ, δηλοῦσα τὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου Θεγῶρ λατρευόμενον Βάσι. Βλ. Ἀριθμ. 25 1-9, 31, 16 Λευκ. 4, 8. Ἦσ. Νου. 22, 17.

λαχίας λέγει τὰ ἔξῃ: «Καὶ εἰσῆλθεν ὡς χωνευτήριον, ὡς πόα πλυνόντων, καὶ διακαθαρεῖ τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον» (Ματθ. 3, 3), τὰ ὅποια εἶναι πολλὰ συγγενῆ μὲ αὐτὰ τοῦ ὁ Παῦλος εἶπε γράφων ἔτσι: «Ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν κυρίῳ ἀποκαλύπτεται» (Α΄ Κορ. 3, 13). Ὁ Δαυὶδ δὲ λέγει, «Ὁ Θεὸς ἐμφανῶς ἦξει» (Ψαλμ. 49, 3) διακηρύττων δὲ αὐτὸν τὴν δευτέραν αὐτοῦ παρουσίαν. Διότι ἡ μὲν πρώτη εἶχε πολλὴν ἐπιεικείαν, ἡ δευτέρα ἄλλως δὲν θά εἴναι ἔτσι, ἀλλὰ γεμάτη ἀπὸ φρίκης καὶ τρόμου. Ἡ ἐξαταυρῆ δὲ εἰς ἄλλο τὸν κόσμον C μὲ ταχύτητα ἀτραπήσῃ διὰ τῶν ἀγγέλων τοῦ θά προγγόνται. Διότι λέγει, «Ὅπως ἡ ἀτραπή ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνωτέρων, καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔστι· ἡ παρουσία τοῦ Πιστὸ τοῦ ἀνθρώπου» (Ματθ. 24, 27). Δι' αὐτῶν δὲ δηλώνει ὅτι αὕτη θά εἶναι ὁρατὴ ἀπὸ παντοῦ καὶ θά ἀποκαταγγελεθῆ δὲν ἔχει δηλαδὴ ἀνάγκην ἀπὸ κήρυκα, ἀλλ' ἡ ἴδια παρουσιάζει τὸν αὐτὸν τῆς. Αὐτὸ λοιπὸν δηλώνουν ὁ αὐτὸ λέγει: «Ὁ Θεὸς ἐμφανῶς ἦξει» (Ψαλμ. 49, 3). Κατόπιν καριστῶν καὶ τῶ μελλοντικῶν δικαστήριον προσθέτει καὶ λέγει: «Ἦρ ἐνώπιον αὐτοῦ καθήσεται, καὶ κύλιον αὐτοῦ καταγίγῃ σφοδρὰ» (Αὐτῶν). Ἀναφέρθη εἰς τὰς τιμωρίας, ὅμιλεϊ τώρα καὶ διὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ δικαστηρίου. Προσκαλεῖται τὸν οὐρανὸν ἄνω καὶ τὴν γῆν τοῦ διακρίνει τὸν λαὸν αὐτοῦ» (Αὐτῶν, στίχ. 4) D ἐνωσὸν ἔδω διὰ τοῦ «γῆν τοῦ ἀνθρώπου». Κατόπιν μάλ' μὲ ἄλλοι τοὺς ἀνθρώπους συγκαταλέγει καὶ τοὺς Ἰουδαίους (διότι πρὸς αὐτοὺς ἀπευθύνεται) καὶ προσθέτει: «Συναγάγετε αὐτῶ τοὺς ὄφλους αὐτοῦ, τοὺς διαπονημένους τὴν διαθήκην αὐτοῦ ἐπὶ θυαίαις» καὶ ἀναγγελοῦσιν οἱ οὐρανοὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, ὅτι ὁ Θεὸς κριτὴς ἐστίν» (Αὐτῶν, στίχ. 5). Ἐπρόκειτο μὲ τὴν ἐλευσίαν του νὰ καταργήσῃ τὴν διὰ θυαίων λατρείαν, νὰ μὴ τὴν ἔχειται πλέον, νὰ ἀποδοχῆται δὲ μόνον τὴν ἰδικὴν μας. Ἄκουσε πὸς καὶ αὐτὰ ἐπροφητεύθησαν ἠθυσίαν καὶ προσφορὰν εὐχὴ ἡθέλησας, σῶμα δὲ κατεργασίω μου» (Ψαλμ. 39, 7). Αὐτὸ τὸ ἐδήλωσε καὶ ἄλλοι λέγων: «Λαός, ἐν οὐκ ἔγνω, ἐδοῦκα μοι, E εἰς ἀκοὴν ὅτι οὐκ ὤφειλα μοι» (Ψαλμ. 17, 45). Δηλαδὴ ἐπίστευσε χωρὶς νὰ ἴδῃ τὴν θάλασσαν νὰ σπῆται, ὅσοι τὰς πέτρας νὰ ραγίσουν, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τὴν ἀκρόασην τοῦ κηρύγματος τῶν ἀποστόλων μου. Καὶ ἔδω πάλιν λέγει: «Σῶμα δὲ κατεργασίω μου». Ἀφοῦ δὲ εἶπεν αὐτὸ, προσθέτει καὶ ἄλλα καὶ λέγει: «Τότε εἶπον, Ἰδοὺ ἦκω ἐν κεφαλῇ διβλίου γέγραπται περὶ ἡμῶν» (Ψαλμ. 39, 10). Δύο πράγματα δηλοῦνται δι' αὐτῶν, ὅτι ἡ εἰδὴ ἀπ' ἐνός, καὶ ὅτι θά εἴδῃ τότε πού θά καταργηθῶν αἱ θυαίαι ἀπ' ἐτέρου πράγμα πού ἔγινον ὅταν ἡ Ἰουδαϊκὴ ἔθουσια ὑπετάγη εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν.

Κύριον δὲ καὶ τὸν Βαρούχ νὰ ὁμιλῆ ὡς ἔξῃ περὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ «Ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ τοὺς ἀνθρώπους συναναστρέφει» (Παρ. 3, 38). 559 A λέγει δὲ σχετικῶς καὶ ὁ Μωϋσῆς, «Προφήτην ἡμῶν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν ὡς ἐμὲ αὐτοῦ ἀκούσασθε, κατὰ πάντα. Καὶ ἔσται, πᾶσα ψυχὴ, ἣτις οὐκ ἀκούει τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται: ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ» (Δευτ. 18, 18). Ἐπρόκειτο δὲ αὐτὸ δὲν συνέχευε διὰ κανένα ἐκ τῶν προφητῶν, παρὰ μόνον διὰ τὸν Χριστόν. Πολλοὶ προφήται δηλαδὴ ἐνεφανίσθησαν, καὶ ἄλλοι τοὺς παρήκουσαν, χωρὶς τίποτε νὰ πάθουν. Ἐπειδὴ ἄλλως παρήκουσαν καὶ τὸν Χριστόν οἱ Ἰουδαῖοι, περιέρχονται τώρα εἰς ἄλλον τὸν κόσμον ὡς ἄλλοι καὶ περιπλανώμενοι, φυγάδες καὶ μετανάστοι. Ἀπαξενώθησαν ἀπὸ τὴν πατρίδα των, ἔχασαν τὰ πατρικὰ των ἔθνη καὶ τοὺς νόμους, καὶ ᾄδον εἰς ἀτιμίαν, κόλασην καὶ τιμωρίαν. Αὐτὰ δὲ πού ἔχουν πάθει ἐπὶ τοῦ Βασιλευσάνου καὶ τοῦ Τίτου, ὅσοι νὰ τὰ εἶπῃ κανεὶς εἶναι ζωντανόν. B Τόσον πολὺ ὑπερέβη κάθε συμφορὰν ἀκαίρην ἢ τραγικὴν, Ἐπραγματοποιεῖται δὲ δι' αὐτῶν τὸ προφητικὸν λόγιον, ὅτι «Πᾶς, ὅς ἂν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται». Δι' αὐτὸ ἠρημώθησαν διὰ τὰ ἰδικὰ των, ἐπειδὴ παρήκουσαν ἐκείνον τὸν προφήτην. Ὅτι θά ἀναστήσῃ ἄλλως, καὶ αὐτὸ τὸ ἐδήλωσεν ὁ Ἡσαΐας μὲ τὸ νὰ εἶπῃ: «Ἀναστήσονται οἱ νεκροὶ καὶ ἐγερθήσονται: οἱ ἐν τοῖς μνημείοις. Ἡ γὰρ ἔρως ἡ παρὰ τοῦ ἴαμα αὐτοῦ ἐστίν» (Ἠσ. 26, 19). Ὅχι δὲ μόνον αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ ὅτι μετὰ τὸν σταυρὸν, μετὰ τὴν σφαγὴν θά γίνουσι λαμπρότερα ὅσα ἔχουν σχέσιν μὲ τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν, ὅτι μετὰ τὴν ἀνάστασιν θά προκόψῃ περισσότερο τὸ κήρυγμα. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἰδέθη ἐπροβῆθ' ἀπὸ μαθητῆν, ἐδέχθη ἐμπιστοσύνην, εἰρωνείαν, μαρτυροῦσιν, ἀναρρώθη εἰς τὸν σταυρὸν. C δὲν ἠξιώθη, ὅσον ἐξήρατο ἀπὸ ἐκείνου, νὰ τεθῆ εἰς τάρον, διαμείρασαν οἱ στρατιῶται τὰ ἐνδύματά του, ἀπέθανε μὲ τὴν κατηγόριαν τοῦ ἐπαυσιότου, ὡς δόξαφθμος, ὡς τυραννός, διότι λέγεται εἰς τὸ Εὐαγγέλιον «Πᾶς γὰρ ὁ πσιῶν ἐκείνῳ ἐκαίετο, ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι» (Ἰω. 19, 12) καὶ πάλιν «Ἰδοὺ ὁμῶς ἤκουσασθε τὴν βλασφημίαν αὐτοῦ» (Ματθ. 26, 65). Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐπρόκειτο νὰ συμβοῦν διὰ αὐτὰ διὰ νὰ ὑπερβῆ τὸν ἀκροτήτην καὶ νὰ περιστομάσῃ τὸ φάρμακον τοῦ «Ἡ φρονηθῆς, λέγει, ἐξ αἰτίας αὐτῶν. Διότι ἄλλ' ὅσα ἔχουν σχέσιν μὲ

5. Ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ρωμαίου στρατηγοῦ Τίτου καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλῆμ τὸ 70 μ.Χ. Ὁ Νεοπαλαιστίνος ἦτο αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης καὶ πατὴρ τοῦ Τίτου, ὁστις μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλῆμ ἀνεκνήρυξεν αὐτοκράτωρ. Τὴν καταστροφὴν περιγράφει ὁ Ἰωσήπος εἰς τὸ ἰσὺν καὶ ἄλλο ἐκείνου τὸ ἔργον τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἱστοριογράφου.

αὐτὸν ποῦ ἑσταυρώθη, ἡρασιγιάθη. Ἐγένετο ἀντικείμενον εἰρωνείας ἀπὸ τῶν ληστές, ἐβροντήθη μὲ τὴν κατηγορίαν τῆς διασφραγίας, θά εἶναι τῶσαν λαμπρὰ μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ὥστε κανεὶς δὲν θά ἀρῆται, **D** ὅτι αὐτὰ ἅλα εἶναι γάρματα ἀπὸ πολλῆν τιμῆν. Συνέθη δὲ ἀκριβῶς αὐτό, ποῦ καὶ ὁ προφήτης τὸ εἶπε προεῖται πολὺ ἠνωρίτερα· «Ἐστὶ ἡ ρίζα τοῦ Ἰεσοῦ, καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχων ἐθνῶν ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπίσασθαι, καὶ ἔσται ἡ ἀνάκαισις αὐτοῦ τιμῆ» (Ἡσ. 11, 10). Ὡσὼν γὰρ ἔλεγε ἐγγλαδῆ, ὅτι ὁ πρόπος αὐτῆς τοῦ θανάτου εἶναι τιμιώτερος καὶ ἀπὸ τὸ βασιλικὸν στέμμα. Δὲ αὐτὸ οἱ Χριστιανοὶ βασίλεις τοποθετοῦν εἰς τὰ στέμματα τῶν σταυρῶν, τὸ σημεῖον τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ. Εἰς τὰ πορφυρὰ ἰνδιμάτα τῶν βασιλέων ὁ σταυρὸς, εἰς τὰ στέμματα ὁ σταυρὸς, εἰς τὰς προσευχὰς ὁ σταυρὸς, εἰς τὰ ἔλαια ὁ σταυρὸς, εἰς τὴν ἱερὰν τράπεζαν ὁ σταυρὸς, **E** καὶ εἰς ἐλόκληρον τὴν οἰκουμένην λήμματα ὁ σταυρὸς περισσότερο ἀπὸ τῶν ἄλιον· «Καὶ ἔσται ἡ ἀνάκαισις αὐτοῦ τιμῆ».

9. Τὰ ἀσθρόπινα ἄμωσ πρόφραμα δὲν γίνονται ἔτσι, ἀλλ' ἀνπιθέτως· Ἐν ὅσῳ ζῶν ἐγγλαδῆ οἱ ἐπιτυχημένοι, εὐρίσκονται εἰς ἀνάθησιν καὶ ὅσα ἔχουν σχέσιν μὲ αὐτοῦς. Ὅταν ἄμωσ ἀποθάνουν, καταστρέφονται μετὰ τοὺς καὶ ἐκείνην. Αὐτὸ δὲ ἔμπορεὶ νὰ τὰ ἰδῆ κανεὶς νὰ συμβαίη ὅχι μόνον εἰς κάποιον πλοῦτον καὶ εἰς ἄρχοντα ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἴδιον τὸν βασιλέα. Διότι καὶ οἱ νόμοι τῶν καταργουμένων, καὶ αἱ εἰκόνας τῶν μουντζουρώνονται, καὶ ἡ ἀνάμνησις τῶν σβήνει, καὶ τὸ θνομὰ τῶν λησμονεῖται. Περιφρονεῖται ἀκόμη καὶ οἱ ἀνθρώποι τῶν, ποῦ ἔμποροῦσαν προηγουμένως νὰ κινητοποιήσουν στρατεύματα καὶ δι' ἐνὸς νεύματος νὰ μεταφέρουν ἔθμους καὶ πόλεις, νὰ μεταβάλλουν τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, ⁵⁷⁰ **A** νὰ φρονέσκουν ἀκόμη καὶ νὰ ἀνκαλλῶσιν ἐκ τῆς ἐξουσίας καταδικῶν. Ἄλλ' ἄμωσ ἅλα καταστρέφονται, ἔτσι καὶ ἔν προηγουμένως εὐδοκίμοσιν. Εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Χριστοῦ ἔμωσ συνέθη ἀκριβῶς τὸ ἀνέθετον. Διότι πρὸ τοῦ σταυροῦ τὰ πρόφραμα ἐνέπνεον ἀπογοήτῶσιν. Ὁ Ἰουδας ἐπρόδωκεν, ὁ Πέτρος τὸν ἠρνήθη, οἱ ὑπόλοιποι μαθηταὶ διασκορπίσθησαν, ἀπέμεινε μόνος μετὰ τῶν ἐχθρῶν, πολλοὶ ποῦ εἶχαν πιστεύσει ἀποδοχιώρησαν. Μετὰ τὴν σφαγὴν καὶ τὸν θάνατον ἔμωσ, διὰ νὰ μάρτυς ὅτι δὲν ἦτο ἄπλοσ ἀσθρόπιος ὁ σταυρωθεὶς, ἡ δὲ καταστάσις ἔμωσ λαμπροτέρα, φαιδρότερα ὑπερέχουσα κατὰ πολὺ τῆς προηγουμένης. Ὁ καρφάσιος τῶν ἀποστόλων, ὁ Πέτρος, πρὸ τοῦ σταυροῦ οὕτε εἰς τὴν ἀπειλήν μὲς θωροῦσθαι δὲν ἐντάθη, ἀλλὰ μετὰ ἀπὸ τῶσιν μυσταγωγίαν, ἰσχυρίσθη ὅτι δὲν τὸν γκωρίζει. Μετὰ τὸν σταυρὸν ἄμωσ περιετρέφε δὲν τὴν οἰκουμένην. **B** Δὲ αὐτὸ ἔλλοιστε ἐσφάγγραυν

τῶσα πλῆθη μαρτύρων, ἐπειδὴ ἐγγλαδῆ ἐπρωτίησαν νὰ ἀποθάνουν παρὰ νὰ εἰποῦν αὐτὸ ποῦ εἶπαν ὁ Πέτρος, φροβήθεις τὴν ἀπειλήν μὲς θωροῦσθαι. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς λοιπὸν τοῦ Πέτρον, ἔμωσ αἱ χώραι καὶ αἱ πόλεις, καὶ ἡ ἀκαποκίχτος ἔμωσ εἰς τὸν μῆρη ποῦ κατοικοῦνται διασκορπίτομαν τὴν πίστιν μῶσ εἰς τὸν ἑσταυρωμένον, ἀκόμη δὲ καὶ βασίλεις καὶ στρατηγοὶ καὶ ἄρχοντες, καὶ ὄπιστοι καὶ δοῦλοι, καὶ ἐκείθωροι, καὶ ἰβήθωτοι καὶ σοφοὶ καὶ ἄσοφοι καὶ ἄρθεροι, καὶ ἔλαι αἱ φυλαὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ γενικῶς δὲν ἡ ὑφήλιος. Εἰς δὲν λοιπὸν τὴν οἰκουμένην διεβῆθη τὸ θνομα καὶ ἡ λατρεία τοῦ Χριστοῦ διὰ νὰ μάρτυς τι σημαίνει τὸ **C**· «Ἐστὶ ἡ ἀνάκαισις αὐτοῦ τιμῆ». Ὁ δὲ τύπος ποῦ ἐδέχθη τὸ σῶμα τοῦ ἑσταυρωμένου, ἔμωσ ἦτο μικρὸς καὶ ἀσθρὸς, εἶναι τῶρα σερνιότερος ἀπὸ πολλὰς βασιλικὰς αὐλὰς, καὶ τιμιώτερος καὶ αὐτῶν τῶν βασιλέων ἀκόμη· «Καὶ ἔσται ἡ ἀνάκαισις αὐτοῦ τιμῆ». Τὸ παρῶθεν δὲ εἶναι ὅτι αὐτὸ συνέθη ὅχι μόνον εἰς αὐτόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς μαθητάς του. Αὐτοὶ ἐγγλαδῆ ποῦ σκελαιόμενον καὶ ἐδιδάσκοντο, ποῦ καταφρονεῖσθαι καὶ ἐφυλακίζοντο, ποῦ ὄφισταντο ἡμέτερα θεινὰ, μετὰ τὸν θάνατόν του εἶναι τιμιώτερος καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους τοὺς βασίλεις. Ἡδὲ δὲ σκελαιῖναι αὐτό, πρόσθε. Εἰς τὴν βασιλείαν τῶν πόλεων τὴν Ρώμην, **D** ἔμωσ ἐγκαταλείπονται τὰ πάντα καὶ τρέχουν εἰς τοὺς τάφους τοῦ ἀλιεῶς καὶ τοῦ σκηνοποιοῦ, καὶ οἱ βασίλεις καὶ οἱ ὀπιστοι καὶ οἱ στρατηγοὶ. Καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν οἱ βασίλεις ἐξέφρασαν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ταροῦν τὰ σῶματά των ὅχι πλησίον τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ κοντὰ εἰς τὰ πρόφραμα τῶν ναῶν, καὶ ἔμωσ ἔτσι οἱ βασίλεις θωροῦσθαι τῶν ἀλιεῶν. Δὲ αὐτὴν τῶν τὴν ταροῦν δὲ δὲν αἰσχύνηται, ἀλλὰ καυθῶνται, ὅχι μόνον αὐτοὶ ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπόγονοὶ των. «Καὶ ἔσται, λέγει, ἡ ἀνάκαισις αὐτοῦ τιμῆ». Ἡδὲ καυθῶσθαι δὲ τῶτα τὸ μέγεθος τῆς τιμῆς, ὅταν μάρτυς ὅτι ὁ σταυρὸς ἦτο σημεῖον τοῦ πλέον καταφρονεμένου καὶ τοῦ αλοχρότερου θανάτου. Ἡδὲ ἄμωσ ἐγγλαδῆ τῶν αἰδῶν τῆς θανατικῆς **E** ἐσκελεῖσθαι μόνον ὁ σταυρικὸς θάνατος ἐθεωρεῖται καταφρονεμένος. Ἐν-

7. Εἰς τοὺς προτοχριστιανικοὺς χρόνους ἔμωσ ὑπέρχον τάφοι ἄγιον καὶ μαρτύρων ἐκείθωνοι ἐπ' αὐτῶν ναοὶ πρὸς τιμὴν των καὶ ὅσο τὸ θνομὰ των. Εἰς τὸ σημεῖον δὲ ἀκριβῶς ἔμωσ ἦτο ὁ τάφος ὑπελογέσθαι καὶ οὐμῶσ κατὰ τὴν οἰκοδομίαν ἡ Ἁγία Τράπεζα. Διὰ τοῦτο ἐπεκράτησε ἐπὶ τῆ θεμελιώσεως ναῶν νὰ τοποθετοῦνται κἀνωθεν τῆς Ἁγίας Τράπεζης κἀψανα ἔμωσ. Κατὰ τὴν ἐδοῦ λοιπὸν οὐκῶν τοῦ Χριστοῦ ἔμωσ ἔμωσ οἱ τάφοι τῶν ἀποστόλων ἔμωσ εἰς τὸ κυριώτερον μέρος τοῦ ναοῦ, τὸ Ἅγιον Βῆμα, οἱ ἐσοθεὶς βασίλεις καὶ ἐπιθυμίαν των φυσικὰ καὶ διὰ νὰ τιμήσουν ποὺς ἀποστόλους ἐθέπτοσθαι εἰς τὴν εἰσοδὸν τοῦ ναοῦ, εἰς τὰ πρόφραμα καθίσταντο ἔτσι οἱ ἐπικρατεὶς βασίλεις θωροῦσθαι τῶν ἀλιεῶν.

νοθ δι' αὐτῶν τὸ ἐξῆς· ἐξ αὐτῶν πῶς διέπραττον καλαιότερα ἀδικήματα ἄλλοι· ἐκαίγοντο, ἄλλοι ἐλθροβόλοντο καὶ ἄλλα ἀπέθνησκον κατ' ἄλλον τρόπον. Αὐτὸς ὅμως πῶς ἐκαρφώνετο καὶ ἐκρεμάτο ἐπὶ ξύλου δὲν ὑπέφερε μόνον δι' αὐτὸ τὸ κακόν, διὰ τὸ εἶναι ὀχλοῦ ἐπισημαίνον μετὰ τὸσον φρονηρῶν καταδικῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ θεωρεῖτο κατηραμένος. Διότι ἡ Γραφή λέγει· Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμῆμενος ἐπὶ ξύλου· (Δευτ. 21, 23). Αὐτὸ λοιπὸν τὸ σύμβολον τῆς κατάρτας καὶ τῆς ἐσχάτης τῶν ποιῶν πού ἔλοι τὸ ἀπύχοντο, τώρα ἔγινε πῶθῆτον καὶ ἐπείραστον. Διότι οὕτε τὸ βασίλειόν στεφάνου δὲν καλλοῦσκει τὴν κεφαλὴν τῶσον, ὅσον 571 Α ὁ σταυρὸς πῶς εἶναι τιμιώτερος ἐπὶ κάθε κόμημα. Καὶ αὐτὸν πῶς μετὰ τὴν ἀπέφαιγον ἔλοι· προηγουμένως, τώρα εἶναι τῶσον περιζήτητον τὸ σχῆμά του, ὥστε εὐρίσκειται παντοῦ, εἰς τοὺς ἄρχοντας, εἰς τοὺς ὑπηρετοὺς, εἰς τὰς γυναῖκας, εἰς τοὺς ἄνδρας, εἰς τὰς παρθένους, εἰς τὰς ἐγγάμους, εἰς τοὺς δούλους, εἰς τοὺς ἐλευθέρους. Διότι καθημερινῶς κάνουν ἔλοι τὸ σχῆμά του εἰς τὸ ἐπιστημιότερον μέρος τοῦ σώματος, καὶ τὸ περιφέρουν μαζὶ τοὺς καθημερινῶς, ἀφοῦ τὸ σχηματίζουν ἐπὶ τοῦ μετώπου. Ὁ σταυρὸς ὑπάρχει· εἰς τὴν ἱερὰν τράπεζαν, ὁ ἴδιος εἰς τὰς χειρονομίας τῶν ἱερῶν, αὐτὸς διαλάμπεται πάλιν εἰς τὴν θέλειν εὐχαριστίαν Β μαζὶ μετὰ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸν βλέπει κανεὶς νὰ ὑπάρχει παντοῦ, εἰς τὰς οἰκίας, εἰς τὰς ἀγοράς, εἰς τὰς ἐρημίας, εἰς τὰς βδοῦς, εἰς τὰ ἄρη, εἰς τὰς κοιλιάδας, εἰς τοὺς λόφους, εἰς τὴν θάλασσαν καὶ τὰ πλοῖα καὶ τὰς νήσους, εἰς τὰς κλίνας, εἰς τὰ ἐνδύματα, εἰς τὰ ὄπλα, εἰς τοὺς γάμους, εἰς τὰ συμπόσια, εἰς τὰ ἀργυρὰ καὶ χρυσὰ σκευῆ, εἰς τὰ μαργαριτάρια, εἰς τὰς τοιχογραφίας, εἰς τὰ σῶματα τῶν ἀρρώστων ζῶων, εἰς τὰ σῶματα τῶν δαιμονιζομένων, εἰς τὸν πόλεμον, εἰς τὴν εἰρήνην, κατὰ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα, εἰς τὰς θιάδας τῶν διασκεδάζοντων, εἰς τοὺς συλλόγους τῶν ἀθλητῶν. Τῶσον περιζήτητον ἔγινεν ἀπὸ ἄλλου τὸ θαυμάσιον αὐτὸ ὄργανον, ἢ ἀνεκφραστὸς αὐτῆς χάρις. C Κανεὶς δὲν ἀγαθύνεται εἰς τὴν σκέψιν ἔτι εἶναι σῶμα τὸ πλεόν κατηραμένου θανάτου, ἀλλ' ἔλοι· καυχώμεθα δι' αὐτὸν περισσότερο ἀπὸ ἄσσαν διὰ τοὺς στεφάνους καὶ τὰ στήματα καὶ τὰς πολλὰς σειρὰς τῶν μαργαριταρῶν. Ἐπὶ οὐκ ἔστι μόνον δὲν εἶναι ἀποκρυπτικῆς, ἀλλὰ καὶ ἐπιθμηγιτὸς καὶ ἀγαπητὸς καὶ περιζήτητος ἀπὸ ἄλλου, καὶ παντοῦ διαλάμπεται καὶ εὐρίσκειται, εἰς τοὺς τοίχους τῶν οἰκιῶν, εἰς τὴν ἀραχὴν, εἰς τὰ θιβάδια, εἰς τὰς πόλεις, εἰς τὰ χωρία, εἰς κατοικηθῆνα καὶ ἀκατοκήτητα μέρη. Μὲ ἱκανοποίησαν λοιπὸν θὰ ἐρωτοῦσα νὰ μοῦ ἀπαντήσῃ ὁ εἰδικολογῆτης, πῶς συμβαίνει ὥστε ὁ σταυρὸς, τὸ σῶμα τῆς καταδικῆς καὶ τοῦ κα-

τραμένου θανάτου, νὰ εἶναι εἰς ἄλλους πῶθῆτος καὶ περιζήτητος. D Ἦν ἡ δύναμις αὐτοῦ πῶς ἐσταυρώθη, δὲν εἶναι μεγάλη.

10. Ἄν ἡμῶς τὸ νομίζωσιν ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι τιμὴ καὶ ἐξουσιῆς νὰ συμπεριφέρωσι ἀκόμη ἀδύνατον, νὰ κλείωσι τὰ μέτρα ἐμπρὸς εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ εἶπαι· ὡς τυφλὸς ἐμπρὸς εἰς τὸ φῶς, θὰ σοὶ δείξω τώρα ἀμέσως καὶ δι' ἄλλης ἀποδείξεως πῶσον συμβαίνει εἶναι αὐτὸ. Ποῖα εἶναι αὐτῆ ἰσχύει; Ὁ δίκασται ἰσχυρῶς πολλὰ εἶδη βασανιστηρίων, τὸ ξύλον, τὸ μαστίγιον, τοὺς μεταλλικοὺς βουζας, τὰς μολυβδίνας, διὰ τῶν ὁποίων ἔσχιζόντο τὰ σῶματα, ἔσχιζόντο τὰ μέλη καὶ τὰ ἐξαρτήματα. Ποῖος λοιπὸν θὰ ἀπεφάσκει τὰ βασανιστήρια αὐτὰ ὄργανα νὰ τὰ φέρῃ εἰς τὴν οὐκίαν του; Δὲν τὰ σιχαίνονται οἱ περισσότεροι. E μαρτοὶ δὲ τὰ θεωροῦν ὡς ὄργανα μανταίας, καὶ οὕτε νὰ τὰ ἐγγίσσουν οὐδα νὰ τὰ ἴδωσιν ἀνέχονται; Δὲν φρίγγουν μακρὰ ἀπ' αὐτὰ; Δὲν ἀποσπῶνται τὸ βλέμμα τῶν; Κάτε παρόμοιον ἦτο παλαιότερον καὶ ὁ σταυρὸς, ἢ μάλλον πῶς χειρότερος ἀπ' αὐτὰ. Διότι, ὅπως εἶπα προηγουμένως ἦτο σῶμα τὸ ἄπλοῦς τοῦ θανάτου, ἀλλὰ τὸ πλεόν ἐπονεϊδίτου θανάτου. Πῶς λοιπὸν, πῶς μου, ἔγινε τώρα τῶσον περιζήτητος ἀπὸ ἄλλου, τῶσον ἀγαπητὸς εἰς ἄλλους, προτιμιότερος ἄλλου; Αὐτὸ δηλαδὴ τὸ ξύλον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπενεθῆ τὸ ἄγιον σῶμα καὶ ἐκαρφώθη, πῶς εἶναι περιζήτητον ἀπὸ ἄλλου; Καὶ ἀφοῦ παρὸν οἱ πολλοὶ εἶναι μικρὸν τερμαχόν ἀπὸ ἐκείνου καὶ τὸ ἐπιχρυσώσαν, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, τὸ κρεμῶν ἀπὸ τοὺς λαμοῦς τῶν, καὶ καλλοῦσθῆναι μὲ αὐτὸ, 572 A μελονοῦσι αὐτὸ τὸ ξύλον ἦτο σῶμα τῆς καταδικῆς καὶ τιμιότητος; Αὐτὸς ὅμως πῶς δημιουργεῖ τὰ πάντα καὶ τὰ μεταβάλλει συγγράμματα, πῶς ἀπῆλλαξε τὴν οὐκαμένην ἀπὸ τῶσιν κακίαν καὶ μετέβαλε τὴν γῆν εἰς οὐρανόν, αὐτὸς καὶ τὸ ἀντικείμενον αὐτό, πῶς ἦτο ἐπονεϊδίτου καὶ ὄργανον τῶ πλεόν ἀίσχρου θανάτου, τὸ ὄφισσε ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν. Ὅλα αὐτὰ λοιπὸν προδέξωσιν ἢ περιζήτητος, ἔλεγε· Καὶ ἔσται ἡ ἀνάκαισις αὐτοῦ τιμῆ. Διότι αὐτὸ, τὸ σῶμα τῆς θανάτου (καὶ δὲν θὰ παύσῃ ποτὲ νὰ τὸ ἐπικαυμάσῃ) ἐπέθη μέσον πολλῆς εὐλογίας καὶ τιμῆς· τοῦ προσέβη ἀσφάλαιαν πολλαπλῆν, πλῆρη τῆς διαδόλου καριῆς, χαλινὸς τῶν δαιμόνων, φῶμιον τῆς δυνάμεως τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸ θανάτωσι τὸν θάνατον. B αὐτὸ ἔσπεσε τὰς σιδηρὰς θύρας τοῦ ἄδου, συνέτριψε τὰ ἐκ σιδήρου κλειθρα, κατέτριψε τὴν ἀκρόαριν τοῦ διαβόλου. Ἐκοῖς τὰ νεύρα τῆς ἀμαρτίας, διέσπασεν ἔλοι τὴν κόψιν πῶς ἦτο καταδικαζόμενος, ἐσταμίτησε τὴν θέλειν τιμωρίαν πῶς κατηρῶντο ἐναντίον τῆς ἀνθρωπότητος. Τὶ λέγω ἡμῶς; Αὐτὰ πῶς δὲν ἠμιώρεσαν νὰ κατορθώσουν ἢ γλιτωμένη θάλασσα, αὐτὸς γλι-

και πέτρα, ή μεταβολή της πορείας του ανέμου, και τό μάννα που διενέμετο επί σαράντα έτη εις τόσας χιλιάδας Ιουδαίων, και ό νόμος, και άλλα θαύματα που συνέβησαν εις την έρημον και εις την Παλαιστήνην, αυτά τά καθάρθωσαν ό σταιρός, όχι εις έν μόνον έθνος, άλλ' εις όλον τον κόσμον, ό σταιρός, τό καθαρσθένον σύμβολον, που έδει τό άπόφραγμα και έδει άπύχοντο τον δι' αυτόθ θάνατον, ό σταιρός, C τό έπονεϊδιστον σύμβολον, αυτός λοιπόν επέταχε μετά τον θάνατον του σταιρωθέντος να γίνοντο όλα με πολλήν ευκολίαν. Όχι δέ μόνον αυτά, άλλά και όσα συνέβησαν κατόπιν άποδεικνύουν την δύναμιν του. Διότι διέλιπρον την οικουμένην, που ήτο άγονος ως προς την άρετήν και σόρισματο εις κατάστασιν πνευματικής έρημώσεως και δεν τερήμενε κανείς να παραγάγη κάτι καλόν, άμέσως την μετέβαλεν εις παράδεισον και εις πολλοσκον μητέρα. Και αυτό τό προείπει ό προφήτης λέγων τά εξής: «Ευφράνθητι, στείρα, ή σό τίττουσα ρήσον και βόησον ή σόκ αδίκουσα, ότι πολλά τά τέκνα της έρήμους μάλλον, ή της έχούσης τον άνδρα» (Ήσ. 54, 1). Τό ότι δέ άφου την έκαμη γέννημον, D της έδωκε νόμον, πολύ καλύτερον από τον προηρούμενον ούτε αυτό τό άπεσιώπησαν οι προφήται. Και αυτόταξε τί λέγοντο εις τάς προφητείας των: «Διαθήσασθε αυτοίς διαθήκην καινήν, σύ κατά την διαθήκην ήν διεθεμην τοίς πατράσι αυτών, έν ημέρα επικυρωσανέμου μου της χειρός αυτών εξαγαγείν αυτοίς έν γης Αίγύπτου, ότι αυτοί σόκ ένήμεσαν έν τη διαθήκη μου, κήνυ ήμέλγασα αυτών, λέγει Κύριος. Ότι αλητή ή διαθήκη, ήν διαθήσασμαι αυτοίς διδούς νόμους εις την διάνοιαν αυτών, και επί καρδίαν αυτών επιγράφω αυτοίς» (Ήσ. 31, 32). Κατόπιν δέ δηλώνων και την άμεισον μεταβολήν E και την ευκολίαν της άποδοχής του κληρέμματος έλεγε: «Και σό μη διδάσκωσιν έκαστος τον πλησίον αυτου και έκαστος τον αδελφόν αυτου λέγων, Γνωθί τον Κύριον, ότι πάντες ειδήσασαι με από μικρού αυτών έως μεγάλου αυτών» (Ήσ. 31, 34). «Ό: έπρόκειτο να δώση εις όλους άρεσιν των άμαρτιών, μετά την έλευσιν του, και αυτό τό προείπεν ό προφήτης λέγων τά εξής: «Αλητή αυτοίς ή παρ' έμου διαθήκη, όταν άφελωμαι τάς άνομίας αυτών και των άμαρτιών αυτών σό μη μνησθή έτι» (Αυτόθ). Θά ήμπορούσε να υπάρξη κάτι σαφέστερον αυτού: Διά των προφητειών δηλαδή αυτών ενεργήσασ την κλήσιν τον θνήων, την ύπεροχήν του νέου νόμου έναντι του παλαιού, την ευκολίαν της άποδοχής, την χάριν αυτών που έπίστευσαν, και την διά του βαπτίσματος γεννημένην δωρεάν.

573 A 11. "Οι δέ αυτός ένήργησε ταυτα, αυτός ό ίδιος θά

έθνη, κατόπιν και ως Κριτής, πρόσθε πως και αυτό τό προφητεύον. (Ότε αυτό δηλαδή τό παρέτασαν, άλλ' άλλοι μας παρουσιάζουν τό σχήμα με τό έποιον πρόκειται να έθνη, άλλια δέ προφητεύουν αυτό διά λόγον. Ό Δαυήλ δηλαδή, ένφ έζώδον έν μίσην βαρβάρων, των Βαβυλωνίων, τον είδε να έρχεται επί των νεφελών και άκουσε τά Βίβλ τά λόγια του προφήτου "Εθεύρωσιν, λέγει, και ίδου ως υίός ανθρώπου έρχόμενος επί των νεφελών, και έρθασεν εις: του Παλαιού των ημερών, και ένόησιν αυτού παραγνήθη, και αυτόθ έδωθη ή άρχή και ή βασιλεία, και πάντες οι λαοί, φυ και γλώσσας αυθ δουλεύουσιν» (Δαν. 7, 13). B Παριστων δέ και τό δικαστήριον αυτού λέγει: «Εθεύρωσιν εις του θρόνου επέβησαν, και είδου: άναγώνθησαν και ποταμός πυρός ειλικεν εκπροσθεν αυτου: χίλια: χιλιάδες έλειτούργουν αυθ, και μύρια μινιάδες παρειστήκεισαν αυθ». Συγγρόνως δέ δείκνυσι: και την τιμήν, την οποίαν θά έχουν οι δίκαιοι και λέγει: «Και τό κρίμα έθηκεν άγιος Υψιστου, και την βασιλείαν κατέσχον οι άγιοι» Ό Μαλαχίας επίσης παριστά ότι τό δικαστήριον έκείνος θά γίνη και διά πυρός λέγων: "Ίδου αυτός εισκορευεται ως πυρ χωνευτήριου, και ως ποτα πλυνόντων» (Μαλ. 3, 2) Είδες με πόσην άκρίθειαν οι προφήται έπρόφασαν C και διεκήρυξαν αυτά που έπρόκειτο να συμβούν; Πώς λοιπόν τολμάς άκόμη να άπιστής, ένφ έχεις τόσον μεγάλας άποδείξεις της δυνάμεως του τάς προφητείας, που έλέχθησαν πριν από τόσα έτη, και έλέπεις την πραγματοποιήσιν αυτών χωρίς την παραμικράν παρέκκλισιν; Όσα δέ οι προφήται: δεν είναι είδικά μας κατασκευάσματα, τό μαρτυρούν αυτοί που πρόθοι είχαν τά διδία των προφητών και τά έχουν άκόμη και σήμερον, και που ένφ είναι έχθροι μας και άπόγονοι των σταιρωτών, έχουν έν τούτοις τά διδία και τώρα και τά διατηρούν. Πώς όμως δεν πιστεύουν, έρωτων, άφου έχουν τά προφητικά διδία: "Όπως και τότε που ένφ τον έβλεπον να θαυματουργεί δεν έπίστευαν. Δι' αυτό όμως δεν εύθύνεται ό μη πιστεύόμενος, άλλ' αυτοί που ένφ είναι καταμνησήμερο δεν βλέπουν. Διότι και τον κόσμον τούτον τον παρουσιάζουν ως άρμενικώτατον όργανον, D που από παντός άφήκει τάς φωνάς του που διακηρύσσουν τον δημιουργόν. Και όμως υπάρχουν άνθρωποι, εκ των οποίων άλλοι μόν ισχυρίζονται ότι τά πάντα παρήχθησαν αυτομάτως, άλλοι ότι όσα έβλεπομεν δεν έχουν δημιουργηθή, άλλοι άποδίδουν την δημιουργίαν αυτών και την πρόνοιαν εις τους θεάμονας και άλλος εις την τύχην και την εμπαρήνην και εις τάς περιφοράς των άστρων. Δι' αυτό όμως δεν πταίει ό δημιουργός, άλλ' ή κατηγορία έάρηνει αυτούς, οι οποίοι μετά από τόσα φάρμα-

κα κατακείνεται θαυμάσια δεικνεί. Ὅπως δηλαδὴ ὅταν μία ψυχὴ εἶναι πύργημον γνωρίζει τί πρέπει νὰ πράξῃ, χωρὶς νὰ ἔχῃ πρὸς τοῦτο ἀνάγκη ἀπὸ πολλὰ ἐπιγνασιακά μέσα. Ἔτσι καὶ ὅταν εἶναι ἀγνώμων καὶ ἐκείνητος, Ε ἀκόμη καὶ ἂν ἔχῃ παλιόριθμα δοθέντων τὰ μέσα, μένει εἰς τὸ σκότος, ἐπειδὴ ἀπὸ πολὺ ἰσχυρῶς ἐχει κυριευθῆ ἀπὸ τὰ πάθη. Πρόσεξε λοιπὸν ὅτι αὐτὸ συμβαίνει παντοῦ, ὅχι μόνον εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλας. Πόσαι δηλαδὴ, ἐνθ' ἂν γνωρίζουν τοὺς νόμους, ζῶν ἐν τῷ τῶν πλαισίων τοῦ νόμου; Ἐνθ' ἄλλοι πού ἀπὸ τῆς παιδικῆς ηλικίας ἀκόμη καὶ μέχρι τοῦ γήρατος, ἀνετρέψαν με τοὺς νόμους, τοὺς παραβαίνον διαρκῶς. Αὐτὰ συνέβαιναν καὶ εἰς τὰ παλαιά. Ἡ Ἰουδαία δηλαδὴ, ἐνθ' ἀπέφλωσαν πάμπολλα θαύματα καὶ ἄλλα σπουδαία γεγονότα, ἂν ἔγιναν καλύτεροι. Οἱ Νουεῖται ἡμῶς ἐν μόνον κήρυγμα ἤκουσαν καὶ ἠμείους. ⁵⁷⁴ Α μετεβλήθησαν καὶ ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὴν κακίαν. Αὐτὸ δὲ ἤμπορεῖ νὰ τὸ ἴδῃ κανεὶς νὰ συμβαίνει ὅχι μόνον εἰς διασήμευ ἀνδρας, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀπαικούς. Ὁ Ἰουδας, ἐνθ' ἐδιδάχθη τόσα, ἔγινε προδότης. Ὁ ληστής, χωρὶς καμμίαν προτροπὴν, ὁμοιόγησε τὸν Χριστὸν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ ἐκέρυσε τὴν βασιλείαν του. Μὴ κρίνης λοιπὸν τὰ πράγματα στριζόμενος εἰς αὐτοὺς πού ἔχουν διεσπαρμένην γνώμην, ἀλλὰ νὰ ἐκφέρῃς τὴν ἀρμυζουσαν γνώμην ἐπὶ τῷ δόγμα τῆς ἀληθείας τῶν πραγμάτων, συμφωνῶν πρὸς αὐτοὺς πού ἐκείνησαν ἔρθας ἐπὶ αὐτῶν. Δὲν ἐπίστευσαν οἱ Ἰουδαῖοι, ἐπίστευσαν ἡμῶς οἱ Ἕθνηκοί. Ὅστε καὶ αὐτὸ ἀπεισιμύθη, ἀλλ' ἐπ' ἐνός μὲν ὁ Δαυὶδ προφητικῶς διακήρυσκει: Ἔγὼ ἄλλοτριος ἐβουάσατό με, οἱοὶ ἄλλοτριος ἐπαλαυθῆσαν καὶ ἐχώλιαν ἀπὸ τῶν τριβῶν αὐτῶν» (Ψαλμ. 17, 46). ἀπ' ἑτέρου Β δὲ ὁ Ἠσαΐας λέγει: «Κύριε εἰς ἐπίστευσε τῆ ἀκοῆ ἡμῶν, καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίν' ἀπεκαλύθη» (Ἠσα. 53, 1). Καὶ πάλιν «Ἐβρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζῆτοῦσιν, ἐφανῆς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐκερπύσσει» (Ἠσα. 65, 1). Ἐνθ' δὲ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παρουσίας του εἰς τὴν γῆν ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ ἕνα ἕνα γυναῖκες, ἡ Χαναανίτι καὶ ἡ Σαμαρεῖτις, οἱ Ἰσραεῖς καὶ ἄρχοντες ἀγνιστίως τὸν κατεπολέμουν καὶ τὸν κατεδύσαν, συγχρόνως δὲ ἠπαίδειζαν καὶ τοὺς ἄλλους καὶ ἐβέβαιον ἀπὸ τὴν συναγωγὴν αὐτοῦ πού ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. Μὴ οἱ παραβενέδουν λοιπὸν αὐτὰ. Ἡ ζωὴ μας εἶναι γεμάτη ἀπὸ τέτοια παραδείγματα, πού συνέβησαν καὶ εἰς τοὺς χρόνους μας καὶ παλαιότερα. Ἄλλωστε ἂν ὅχι οἱοί, C πάντως πολλοὶ καὶ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους ἐπίστευσαν καὶ τότε καὶ τότε. Τὸ ἔτι δὲν ἐπίστευσαν οἱοί δὲν εἶναι κατ' καινοφανῆς οὔτε παρὰδῶρον. Διότι ἔτσι ἐκδηλώνεται ἡ ἀγωνισμένη, ἡ ἀμυλωνί-

νη, ἡ ψυχὴ πού εἶναι πολιορκημένη ἀπὸ πάθη. Ἀφοῦ λοιπὸν ἀνεφέρθημεν εἰς τὰς προφητείας πού ἐλέχθησαν ἀπὸ τοὺς προφήτας πρὶν ἀπὸ τόσα χρόνια, εἰ ἴδοιμε τώρα καὶ αὐτὰς πού ἐλέχθησαν ἀπὸ τὸν Ἰσταν, ὅταν ἐβρίσκατο εἰς τὴν γῆν καὶ συναντετρέφατο τοὺς ἀνθρώπους διὰ τὰ μάθη; καὶ ἐξ αὐτῶν τὴν δύναμιν του. Ἀφοῦ δηλαδὴ ἦλθεν εἰς τὴν γῆν, D διὰ τὰ πραγματοποίησιν τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ αὐτῶν πού ἐζώσαν τότε καὶ αὐτῶν πού ἐπρόκειτο νὰ ἀκολουθήσουν, ἐχρησιμοποίησε πρὸς τοῦτο διαφόρους τρόπους. Καὶ πρόσεξε τί κάνει. Ἐπιτελεῖ θαύματα καὶ συγχρόνως προλέγει γεγονότα πού θὰ ἐκπληρωθῶν μετὰ ἀπὸ πολλὸν χρόνον. Καὶ διὰ μὲν τῶν θαυμάτων δίδει εἰς τοὺς ἀκροατὰς ἐγγίγειν αὐτόν πού ἡ συμβολὴ μετὰ ἀπὸ πολλὸν χρόνον, εἰς αὐτοὺς δὲ πού θὰ ζῆσουν κατόπιν δεικνύει ὅτι εἶναι ἀπίστοι τὰ θαύματα πού ἐπιτελέσθησαν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του, διότι οὐκ ἐπροφητεύθησαν ἐπραγματουσηθήσαν. Διὰ τῆς διπλῆς δὲ αὐτῆς ἀποδείξεως κάνει πιστοῦτά καὶ τὰ περὶ τῆς βασιλείας.

12. Διότι καὶ αἱ προφητείας του ἦσαν διπλαί, αὐταὶ πού ἐπρόκειτο νὰ ἐκπληρωθῶν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν Ε καὶ αὐταὶ πού ἡ ἐπραγματοποιοῦντο μετὰ τὸ τέλος τοῦ κόσμου. Καὶ διὰ τοῦ ἐνός εἶδους τὸν περιφρασιῶν ἐνάσκει τὸ ἄλλο καὶ τὸ ἐπαρουσιάζειν ἡς καιρινῆς; καὶ ἀληθές. Ἐνθὼ τὸ εἶδος; ἐπειδὴ δηλαδὴ αὐτὰ εἶναι ὀλίγον ἕσφαρη, θὰ προσπαθῆμεν νὰ τὰ κάνω σαφέστερα. Ἡ μαθητὰ πού τὸν ἠκολούθησαν τότε ἦσαν δώδεκα. Τὴν πραγματικότητα τῆς Ἐκκλησίας φυσικὰ κανεῖ; δὲν ἤμπορεῖς νὰ σκεπθῆς τότε, ἀλλ' οὔτε καὶ τὸ ὄνομα; διότι ἡ συναγωγὴ εὐρίσκατο ἀκόμη εἰς ἀκμὴν. Ἦ εἶπε καὶ προσηφάνευσεν λοιπὸν, ἐνθ' ἄλλ' σχεδὸν ἡ οἰκουμένη καταλύετο τότε ἀπὸ τὴν ἐσεθ' εἰδικολατρίας; «Ἐπὶ τούτῃ τῆ κείρα οικοδομήσου μου τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πόλις ἔδου οὐ κατασθῶνται αὐτῆς;» (Ματθ. 16, 18). Ὅπως καὶ ἐν ἐφεσῶς αὐτοῖς τοὺς λόγους, ἡ ἰδῆς νὰ διαλάμνη ἡ ἀλήθεια τιν. ⁵⁷⁵ Α Διότι τὸ ἔβην ἡ κτισμὸς δὲν εἶναι μόνον τὸ ὅτι ἐκτελεσθῆ τὴν Ἐκκλησίαν ἐπὶ τῆς οἰκουμένης, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι τὴν κατέστησαν ἀπρόσβλητον, καὶ μέλιστα ἐν μέσῳ τῶσιν πολέμου πού ἔσπευον ἐναντίον τῆς. Διότι διὰ τοῦ Ἰδοῦ; ἔδου οὐ κατασθῶνται αὐτῆς; ἐνωσονται οἱ κίνδυνοι οἱ θανάσιμοι πού ἀγγίζουν εἰς τὸν ἄδην. Βλέπει; τὴν ἀλήθειαν τῆς προφητείας; βλέπει τὴν δύναμιν τῆς ἐκπληρώσεως; βλέπει λόγους πού ὀλοποιῶνται εἰς πραγματικότητα, καὶ ἰσχυρὰν δύναμιν πού ἐνεργεῖ τὰ πάντα με ἀκολίαν; Μὴ προσπαρῆς; λοιπὸν με ἐπιταλαιότητα τὸ «Οικοδομήσου μου τὴν Ἐκκλησίαν», ἐπειδὴ εἶναι μικρὸν εἰς ἔκτασιν, ἀλλὰ ἀνάπτει τὸ εἰς τὸν

νοῦν σου καὶ θά ἀνυπερβῆς πόσον σπουδαῖον εἶναι τὸ νὰ γεμίσῃ τὴν Ἐκκλησίαν ποὺ εἶχαν ἐξαπλώσῃ ἐντὸς τόσον μικροῦ χρόνου εἰς τὴν ὀψήλιον ἀπὸ πιστοῦ, νὰ μεταβάλλῃ τὴν πίστιν τῶν ἐθνῶν, B νὰ μεταποιῇ λαούς, νὰ καταργήσῃ τὰ πατρία ἔθιμα, νὰ ἐκρίψῃ τὴν ἠρριζωμένην συνήθειαν, νὰ διαλύσῃ ὡς σάντη τὴν τυραννίαν τῆς ἡβραϊκῆς καὶ τῆς δυνάμει τῆς κακίας, νὰ ἐξαφανίσῃ ὡς κερπὸν τοὺς θυμῶς καὶ τοὺς ναοὺς καὶ τὰ εἰδωλα καὶ τὰς τελετὰς καὶ τὰς θρημαρῆς ἑορτῆς, καὶ τὰς ἀκαθάρτους εὐσεβείας καὶ νὰ οἰκοδομήσῃ παντὸς θυσιαστήριον, εἰς τὴν χώραν τῶν Ῥωμαίων, τῶν Παρθῶν, τῶν Σκυθῶν, τῶν Μαυρῶν, τῶν Ἰνδῶν, ἢ μᾶλλον πέραν ἀκόμη ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς οἰκουμένης αυτοκρατορίας μας.⁸ Διότι καὶ αἱ βρετανικαὶ νῆσοι, ποὺ εὗρισκονται ἔξω ἀπ' αὐτὴν τὴν θάλασσαν⁹ εἰς τὸν Ἰσθμὸν ἔχουσιν παῖτραν τῆς δυνάμεως ποὺ ἔχει αὐτὸς ὁ λόγος, ἀπὸ καὶ ἐκεῖ ἔχουσιν ἰδρυθῆ Ἐκκλησίαι καὶ θυσιαστήρια. Ἐκείνος ὁ λόγος ποὺ ἐλέγχετο τότε, C ἔχει φωτευθῆ τώρα εἰς τὰς φυγάς ἔλιον καὶ λέγεται ἀπὸ τὰ στήματα ἔλιον. Καὶ εἰς αὐτὸς εἰπεῖν, ἡ γῆ ἐνκαθαρίσθη ἀπὸ τὰ ἀγκάθια ποὺ τὴν ἐγείμριζαν, ἔγινε καθαρὰ, καλλιεργήσιμος γῆ καὶ ἐδέχθη τὸν σπέρρον τῆς εὐσεβείας. Εἶναι λοιπὸν μεγάλο, πολὺ μεγάλο ἐπίτευγμα ἔγινε, ἢ μᾶλλον υπερβολικὸν ἐπίτευγμα, ποὺ ἀποδεικνύει τὴν θείαν δύναμιν τὸ ὅτι ἡδυνήθησαν, ἀκόμη καὶ ἂν κανεὶς δὲν τοὺς ἠνώχλει. ἀλλ' ἑπεκράτει εἰρήνη, καὶ ὑπῆρχαν πολλοὶ σὺμμαχοι καὶ κανεὶς ἐχθρὸς, τόσον πολὺν κόσμον νὰ τὸν ἀπαλλάξουν ἀπὸ πονηρῆς πυνηθείας ποὺ ἐπὶ τόσον χρόνον προηγουμένως τοὺς εἶχαν κυριεύσει, νὰ τοὺς μεταθέσουν δὲ εἰς ἄλλον τρόπον ζωῆς πολὺ δυσκολώτερον. Δὲν εἶχαν δηλαδὴ ὡς ἀντίπαλον μόνον τὴν πυνηθειαν ἀλλὰ καὶ τὴν ἡδονὴν, D ὅσο πράγματα τυραννικὰ ἔγινε. Διότι αὐτὰ ποὺ αἱ ἀκροαταὶ των εἶχαν παραλάβει πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια, ἀπὸ τοὺς πατέρας καὶ τοὺς πάππους καὶ τοὺς προπάππους καὶ ἀπὸ τοὺς πρόαιτίων ἀκόμη καὶ ἀπὸ φιλοσόφους καὶ ῥήτορας, αὐτὰ ἐπεβλήθη τώρ νὰ ἀπαρτηθῶν, ἂν καὶ ἦτο δυσκολώτατον νὰ δεχθῶν ἕνα νέον τρόπον ζωῆς, καὶ μάλιστα τρόπον ζωῆς ποὺ ἦτο πολὺ ἐπίτιμος.

8. Ἡ λέξις οἰκουμένη ἐσημαίνει κατ' ἀρχὰς χώραν κατοικοῦμένην, κατ' ἄλλοιον ὅμως ἐπεξετάθη ἡ σημασία τῆς εἰς τὴν θήλειαν ἀνοκλήρου τῆς γῆς. Ἐπειτα ἐχρησιμοποιεῖτο πρὸς θήλειον τοῦ παπολιτισμένου κόσμου ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν εὐραβερικόν. Φαίνεται δὲ καὶ εἰς τὸν Κριστόστομον ἡ ἐκφρασις «ἡ καὶ ἡμεῖς οἰκουμένη» χρησιμοποιεῖται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς βαρβαρικοὺς χώρας καὶ εἰς θήλειον τοῦ κόσμου τῆς Ἡζοντικῆς αυτοκρατορίας. Βλ. Παναγιώτου Κ. Χριστοῦ. Ἰωάννου τοῦ Χριστοστομοῦ, Περὶ ἀκατάληκτου τοῦ Θεοῦ, Ἀθήναι 1908, σ. 62, σημ. 3.

9. Ἐνωσεῖ τὴν Ἡσπέρην ἠθλίαν.

Ἦτο δὲ ἐπίτιμος, διότι ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὴν τυραννίαν καὶ ὠδύνην εἰς τὴν νηστείαν, ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὴν φιλοχρηματίαν καὶ ὠδύνην εἰς τὴν ἀκτιμοσύνην, ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὴν διαφθορὰν καὶ ὠδύνην εἰς τὴν σωφροσύνην, ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὸν θυμὸν καὶ ὠδύνην εἰς τὴν πραότητα, ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὸν φθόνον καὶ ὠδύνην εἰς τὴν ἀγάπην. Ἐ ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὴν πλεῖστην καὶ ἐπύχιστον ἔδδον καὶ ὠδύνην εἰς τὴν στενήν καὶ τεθλιμμένην καὶ ἀπόκρημνον, αὐτοὺς ποὺ εἶχαν μάλιστα ἀνατραφῆ διὰ νὰ διαδοῦν τὴν πλεῖστην. Δὲν ἐπῆρε δηλαδὴ ἄλλους ἀνθρώπους, ποὺ εἶχαν γεννηθῆ ἔξω ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ εἶχαν ἀνατραφῆ μὲ ἄλλας συνήθειαι, ἀλλ' αὐτοὺς τοὺς ἰδίους ποὺ εἶχαν κατασπαίσει ἀπὸ τὴν ἡμιμονίαν των εἰς αὐτὰς τὰς συνήθειαι καὶ εἶχαν καταστήσει μαλακώτεροι καὶ ἀπὸ τὸν πηλόν, αὐτοὺς πρᾶτρεται καὶ ἔπειθα νὰ διαδοῦν τὴν στενήν καὶ τεθλιμμένην ἔδδον, τὴν πραχείαν καὶ σκληράν. Καὶ πόσους ἔπεισεν: Ὅχι δύο καὶ δέκα καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατόν, ἀλλ' ὅλους σχεδὸν τοὺς κατοικοῦντας ὑπὸ τὸν ἥλιον. Καὶ ποίους ἐχρησιμοποίησε διὰ νὰ τοὺς πείσῃ; Ἐνδύκα ἀνθρώπους, ἀγραιμμάτους, ἰθιῖτας, μὴ γνωρίζοντας γλώσσας, ἀσημούς, πτωχοὺς, 576 A ποὺ δὲν εἶχαν πατρίδας ἐπιφανεῖς, οὐτε ἀφρονίαν χρηματίων, οὐτε σωματικὴν δύναμιν, οὐτε ἑνδοξὸν παρελθόν, οὐτε ἐπιφανῆ καταγωγὴν, οὐτε φυσικὴν ἰκανότητα εἰς τὸ λέγειν, οὐτε ἐπικτητὸν ρητορικὴν δεινότητα, οὐτε τὴν δεξιότητα ποὺ προσφέρει ἡ μόρφωσις. Ἦτικοι ἀπ' ὅλα αὐτὰ δὲν εἶχαν ἄλλ' ἦσαν ἀπλοὶ αἰεῖς, σκηνωποιοί, ἀλλόγλωσσοι. Δὲν εἶχαν δηλαδὴ τὴν αὐτὴν γλώσσαν μὲ τοὺς ἄκροατάς, ἀλλ' ὠμίλουσαν ἑνὴν γλώσσαν, ποὺ διέφερον ἀπ' ἑαυτὰς τὰς ἄλλας, τὴν ἑβραϊκὴν δηλαδὴ. Δι' αὐτὸν λοιπὸν ἔκτισεν αὐτὴν τὴν Ἐκκλησίαν, ποὺ εἶναι ἐξηπλωμένη ἀπὸ τὸ ἕνα ἕως τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς γῆς.

13. Τὸ ἔκτισασθὸν δὲ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι αὐτοὶ οἱ ἰθιῖται καὶ πτωχοὶ καὶ ἀσημοὶ καὶ ἀγραιμμάτοι καὶ ταπεινοὶ καὶ ἀλλόγλωσσοι καὶ οὐκαταρρόνητοι, B ποὺ ἀνέλαβαν τὴν διδασκαλίαν ὅλης τῆς οἰκουμένης καὶ ἔπῃραν τὴν ἐπιτολήν νὰ τὴν διηγήσων εἰς δυσκολώτερον εἶδος, καθήρθισαν ταῦτα ὄχι ἐν μέσῳ εἰρηνικῆς ἀτμοσφαιρας, ἀλλ' ἐν μέσῳ μωρῆζων πολέμων, ποὺ ἀπὸ παντὸς ἐξεγείροντο ἐναντίον τους. Διότι εἰς κάθε ἔθνος καὶ πόλιν, ἢ μᾶλλον εἰς κάθε οἰκίαν ἐκηρύσσεται πόλεμος ἐναντίον τους. Διότι μὲ τὴν εἰσεθὸν τῆς ἡ διδασκαλαία ἀπεχώριζε πολλὰκις τὸ τέκνον ἀπὸ τὸν πατέρα, τὴν νύμφην ἀπὸ τὴν πενήθεράν, τὸν ἀδελφὸν ἀπὸ τὸν ἀδελφόν, τὸν δούλον ἀπὸ τὸν δεσπότην, τὸν ὑπῆμνον ἀπὸ τὸν ἄρχοντα, τὸν ἄνδρα ἀπὸ τὴν γυναῖκα ἢ τὴν γυναῖκα ἀπὸ τὸν ἄνδρα.

δρα, τὸν πατέρα ἀπὸ τὰ τέκνα πού φυσικά δὲν ἐπαίθοντο διὰ ἀμέ-
 σως, προκαλεί καθημερινὰς προστριβὰς, συνεχεῖς πολέμους, ἐπρο-
 ξένει ἀναριθμήτους θανάτους. **Σ** Συνετέλεσαν ἔτσι εἰς τὸ νὰ περιφρο-
 νοῦνται οἱ Χριστιανοὶ ὡς ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι διάν. Διότι ὅλοι
 τοὺς κατεβίβων, βασιλεῖς, ἄρχοντες, ἰδιῶται, δοῦλοι, ἐλεύθεροι,
 λαοὶ, πόλεις. Καὶ ἔχῃ μόνον αὐτοὺς, ἀλλὰ, τὸ φροδρύτερον, καὶ αὐ-
 τοὺς πού μόλις εἶχον εἰσαχθῆ εἰς τὴν πίστιν, αὐτοὺς πού καταχρόν-
 το ὄνῃ αὐτῶν. Ἐκτροχθῆ δηλαδὴ γενικῶς πόλεμος, καὶ ἐναντίον τῶν
 μαθητῶν καὶ ἐναντίον τῶν διδασκάλων, διότι ἡ διδασκαλία ἐνερα-
 νίζετο ἀντίθετος καὶ εἰς τὰ βασιλικὰ διατάγματα καὶ εἰς τὰς συνη-
 θαίας καὶ εἰς τὰ πικρὰ ἔθιμα. Διότι προέτραπον τοὺς ἀνθρώ-
 πους νὰ μὴ προσκινῶν τὰ εἰδύλα, νὰ καταφρονῶν τοὺς θυμῶς,
 πού οἱ πατέρες καὶ ὅλοι οἱ πράγονοι τῶν ἐλάτρευσαν, νὰ ἀποδιώ-
 ζουν τὴν ὁριμερὰν διδασκαλίαν, νὰ περιφρονήσαν τὰς ἐσφτάς
 καὶ τὰς τελετάς. **Δ** Αὐτὰ δὲ ἐφαίνοντο εἰς ἐκείνους εἰς τὸ ἔπακρον
 φεβρὰ καὶ φρικώδη, καὶ θὰ εἶδον διὰ τὴν πίστιν τῶν καὶ τὴν
 ζωὴν τῶν ἀκόμη, παρὰ νὰ προτιμήσαν τοὺς λόγους τῶν μαθητῶν
 καὶ νὰ πιστεύσαν εἰς τὸν γεννηθέντα ὑπὸ τῆς Μαρίας, τὸν δεκα-
 σθέντα ἐνώπιον τῶν ἄρχόντων, τὸν ἔμπροσθέντα, τὸν ὑποστάντα ἄ-
 πειρα δευρὰ, τὸν ὑποκείμενον καταγραμμένον θάνατον, τὸν ταρέντα,
 τὸν ἀναστάντα. Τὸ περιεργὸν δὲ εἶναι διὰ ἐνὸς τὰ σχετικά μὲ τὰ πά-
 θη του ἦσαν εἰς ὅλους γνωστὰ, αἱ μίστιρες, τὰ κτυπήματα εἰς τὰ
 μάτια, ἡ ἐξέθρις πού ἔγινε διὰ τῶν ἔμπροσθῶν εἰς τὸ πρόσωπον,
 τὰ ραπίσματα, ὁ σταυρὸς, τὰ χλευάσματα, ἡ διακιμώδησις, ἡ τα-
 φή πού ὡς χάρις ἐπεράσαν, **Ε** ἀντιθέτως τὰ σχετικά μὲ τὴν ἀνά-
 στασιν δὲν ἦσαν καθόλου γνωστὰ. Διότι μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐνε-
 φανίσθη μόνον εἰς τοὺς μαθητὰς. Ἐν τούτοις καὶ δευρὰ ἐκήρυττον
 τὴν ἀνάστασιν ἐγένοντο πιστευτοὶ καὶ ἔκτιζαν ἔτσι τὴν Ἐκκλησί-
 αν. Πῶς καὶ μὲ πῶτον τρόπον. Μὲ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ὁ ὁποῖος κα-
 θήρισε ταῦτα ἐπροκαρτέουτο δηλαδὴ αὐτὸς καὶ μετέβαλε τὰ δύ-
 σκολα εἰς εὐκόλα. Διότι ἐν αὐτὰ δὲν ἐπετυγχάνοντο διὰ θείας δύ-
 ναμεις, ὅτε ἄρχῃ νὰ λάβουν ταῦτα θὰ ἦτο δυνατόν. Διότι πῶς
 θὰ ἐγένετο ἡ ἀρχή; Ἐκεῖνος ὅμως πού εἶπε Ἰερανήθηρω οὐρανὸς
 καὶ ἐνεφανίσθη, ἡμέρας τὸ ἔργον, καὶ Ἀμελιωθήηρω ἡ γῆ καὶ
 ἀμέσως παρήχθη ἡ ὕλη, καὶ Ἀμαπέτω ἦλιος, καὶ ἀμέσως ἐπα-
 ρουσίασε τὸ ἄστρον, καὶ πού ἐδημιούργησε τὰ πάντα διὰ τοῦ λόγου,
 577 **Α** αὐτὸς ἐφύτευσε καὶ αὐτὸς τὰς Ἐκκλησίας. Καὶ ἐκεῖνος ὁ
 λόγος Ὀικεδομήσι μου τὴν Ἐκκλησίαν ἔκαμε τὸ πᾶν. Διότι οἱ
 λόγοι τοῦ Θεοῦ ἔχουν τέτοια ἀκρίτως δύναντι, εἶναι δημιουργοὶ
 ἔργων, ἔργων θαυμαστῶν καὶ παραδόξων. Ὅπως δηλαδὴ εἶπε ὁλα-

στηράτω ἡ γῆ ἐστάνη χόρτου» (Γεν. 1, 11) καὶ ἀμέσως διὰ με-
 τεβλήθησαν εἰς παράδεισον καὶ εἰς λιθάδια, καὶ ἐγένοντο ἀπὸ
 φυτὰ ἡ γῆ πού ἐβέχθη τὴν ἐντολήν, ἔτσι καὶ τώρα εἶπε Ὀικεδο-
 μήσι μου τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ μὲ πολλὴν εὐκολίαν ἐγένετο ἡ οἰ-
 κοδόμησις. Καὶ ἐνθ' ἐξεστράτευον ἐναντίον τῆς πύραυλι, καὶ οἱ
 τραπίωνται μὲ τὸν ὀπλισμὸν τοὺς παρετάσαντο εἰς μάχην, καὶ οἱ
 καὶ ἐκείνοντο σφοδρύτερον καὶ τοῦ πυρός, καὶ ἡ συνθήκη ἀντιπα-
 ρετάσαντο, καὶ ἐξεγείροντο **Β** ρήτορες καὶ σοφισταὶ καὶ πλούσιοι
 καὶ ἰδιῶται καὶ ἄρχοντες, ἦλθεν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ μὲ περισσύτεραν
 ἀπὸ τὸ πῶρ σφοδρότητα καὶ κατέκαυσε τὰ ἀγκάθια, ἐκαθάρισε τοὺς
 ἄγρους, ἔσπειρε τὸν λόγον τοῦ κηρύγματος. Καὶ ἐνθ' ἀπ' αὐτοῦ πού
 ἐπίστασαν ἄλλοι ἐπρίπτοντο εἰς τὰς φυλακάς, ἄλλοι ἐξωρίζοντο,
 ἄλλοι ἐδημιόοντο αἱ περσοῦσαι, ἄλλοι ἐφρονόοντο καὶ κατασφά-
 ζοντο, ἄλλοι παρεδίδοντο εἰς τὸ πῶρ, ἄλλοι καταποντίζοντο εἰς τὴν
 θάλασσαν, ὄφισταντο ἀτιμίας, ἐδιώκοντο, ἐξεδιωόντο ἀπὸ παντοῦ
 ὡς κινεῖ ἐχθροὶ. Ἐν τούτοις διαρκῶς προτήρχοντο περισσύτεροι, οἱ
 ἴποιοι ἔχῃ μόνον δὲν ἰδαίνοντο ἀπροθυμίαν εἰς τὸ νὰ πιστεύσαν.
 Ἐπίσταντες αὐτὰ πού ἄλλοι ὄφισταντο, ἄλλ' ἀντιθέτως ἐγένοντο
 προτιμότεροι καὶ εἰπήρχοντο πηδόντες μέσα εἰς τὰ σωτήρια αὐτὰ
 δίκτυα. Καὶ ἔτσι ἤλειοντο **Σ** χωρὶς νὰ ἐξαναγκάζωνται ὅτε νὰ
 ἐκδιώκωνται, ἀλλὰ προσέτρπον μόνοι καὶ ἠρώσαντο καὶ εἰρηκα-
 μωσίνην πρὸς αὐτοὺς οἱ ὅποιοι τοὺς ὀδηγοῦσαν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν.
 Καὶ ἐνθ' ἔβλεπον χειμάρρους ἀμάτων νὰ ρέουν ἀπὸ τὰ μαρτύρια
 αὐτῶν τοῦ ᾄθη ἐπίστασαν, αὐτοὶ ἐγένοντο θερμότεροι εἰς τὴν πί-
 στιν καὶ περισσύτερον θαρραλέοι. Καὶ ἐνθ' ἔχῃ μόνον οἱ μαθηταὶ
 ἀλλὰ καὶ οἱ διδάσκαλοι. ἄλλοι μὲν ἐφυλακίζοντο, ἄλλοι ἰδιώκοντο,
 ἄλλοι ἐμαστιγούντο, καὶ ἄλλοι ὄφισταντο ἀπαιρα δευρὰ, οἱ μαθηταὶ
 ἐν τούτοις ἐπληθύνοντο καὶ ἐγένοντο μάλλον πτωχικότεροι. Σχε-
 τικῶς μὲ αὐτὰ κρυμνάζει ὁ Παῦλος καὶ λέγει: «Ἰδοτε τοὺς πλεί-
 ονας τῶν ἰδελφῶν ἐν Κυρίῳ, πεποκθῆτας τοῖς δεσμοῖς μου, περισσ-
 τέρωις τοῖσιν ἀφ' ὅσων τὸν λόγον λαλεῖν» (Φίλιπ. 1, 14). Καὶ ἄλ-
 λου πάλιν Ἰγνεις γὰρ μνηστὰ ἐγεννήθητε τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ
 Θεοῦ **Δ** τῶν ὁσῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, διὰ τὰ αὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὡμεις
 ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφορατῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων
 τῶν καὶ τὸν Κύριον ἀποκτανέντων, καὶ ἡμᾶς καλυόντων τοῖς ἔθνεσι
 λαλῆσαι, ἵνα σωθῶσιν» (Α' Θεσ. 2, 14—15). Ἀπευθυνόμενος δὲ
 εἰς ἄλλους ἔγραψε τὰ εἶρη: Ἄναμνησθεσθε τὰς προτέρας ἡμέ-
 ρας, ἐν αἷς πρωτοπίνετε πολλὴν ἄλλαν ὑπαμείναντα καθήματα,
 γιγνόμενους ἐαυτοῖς κρείττονα ὑπαρῆν ἐν ὁρανοῖς καὶ μένου-
 σιν. (Ἔβρ. 10, 32 — 34). Εἶδες τὴν ὑπερβολικὴν δύναμιν αὐτοῦ

πού διήγγοντο ταύτα; Διότι ἔχει μόνον δὲν ἔχονταν τὴν εὐθυμίαν του καὶ δὲν ἐβλόσκοντο δι' αὐτὰ τὰ παθήματά του, ἀλλὰ καὶ ἔχαιρον καὶ ἐσπαιροῦσαν καὶ ἐχάρουν. Ἐ Καὶ δι' αὐτὰ μαρτυρεῖ ὁ Ἰδιος ὁ Παῦλος, λέγων ὅτι τὴν δήμευσιν τῆς περιουσίας τὴν ἐδέχθησαν μετ' εὐχαριστήσιν (Αδρόβη). Διὰ τοῦς διδασκάλους δὲ ὁ Λουκάς εἰς τὸ βιβλίον τῶν Πράξεων λέγει ὅτι ἐπίστραφον ἀπὸ τῆν ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου ἀνέκριαν μετ' χαρᾶν, ὅτι ἐξήθλησαν νὰ ἀτιμαστοῦν διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ (Πράξ. 5. 41). Διὰ τὸν αὐτὸν του δὲ λέγει πάλιν ὁ Παῦλος: «Χαίρω ἐν τοῖς παθήμασι μου, καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ ὑπερήματα τῶν ὀφείλων τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου» (Κόλ. 1. 24). Διότι δὲ θουκιάσεις πού ἔχαιρε διὰ τὰ παθήματα, ἄφοδ καὶ ἔταν ἐπρόκειτο νὰ ὀσοσῆ τὸν θάνατον ἔχει μόνον ἔχαιρεν, ἀλλὰ προσέκλειε καὶ τοῦς μαθητάς, νὰ μετῶσων τῆς σφραγίστης, 578 Ἄ πρᾶγμα πού θεικνύει: ὑπερβαλλόντως σφραγισμένην ψυχὴν, λέγων τὰ ἔξῃ: «Χαίρω καὶ συγχαίρω πρὸς ὑμῖν, τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἡμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι» (Φιλιπ. 2, 17—18). Τί συνέβη, πές μου, καὶ ἐπληρώθη ἀπὸ τῶσιν χαρᾶν; «Ἐγὼ, λέγει, ᾗθ' ἀπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἡμέης ἀκαλύσσεως ἐφύστηκεν» (Β' Τιμ. 4, 6).

14. Ἐσοῖ ἔκτισαν λοιπὸν τὴν πανταχοῦ ἐξηλεκμένην Ἐκκλησίαν. Ἐνθ' δὲ, καὶ ἔταν ἀκόμη κτίξ κανείς μετ' λίθους καὶ ἀσβέστην, δὲν ἤμπορεῖ οὔτε ἕνα τοῖχον νὰ κτίξ, ἐρ' ὅσον καταθεῖσεται καὶ ἐμποδίσεται. ἐν τούτοις αὐτοῖ ἔκτισαν τῶσας Ἐκκλησίας εἰς δια τὰ μέρη τοῦ κόσμου, ἄν καὶ ἐπέδοντο, ἐφυλακίζοντο, ἐδιώκοντο, ἐξωρίζοντο, ἐθρηνόοντο, ἐμαστιγοῦντο, ἐσφαγιάζοντο, ἐκαίγοντο, Β κατεποντίζοντο μαζ' μετ' τοῦς μαθητάς των. Καὶ ἔκτισαν ἔχει μετ' λίθους, ἀλλὰ μετ' ψυχὰς καὶ ἐλευθέρας βουλήσεις, πρᾶγμα πού εἶνε πολὺ δυσκολώτερον ἀπὸ τὸ νὰ οικοδομῆ κανείς μετ' λίθους. Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον νὰ κατασκευάζῃς τοῖχον μετ' τὸ νὰ πείσῃς νὰ ἀλλάξῃ τρόπον ζωῆς μία ψυχὴ πού εἶχε διασπαρῆ ἐπὶ τῶσιν χρόνιαι ἀπὸ τοῦς δεξιμονας, καὶ νὰ ἀποκαταρῶνῃ ἀπὸ τὴν μάστιγαν ἐκείνων, καὶ νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τῶσιν μεγάλην σωφροσύνην. Τὸ καταρῆσταν ἕμιος ὁ γυμνοὶ καὶ ἀνυπόδητοι ἀπόστολοι, πού μετ' ἔνα χιτῶνα μόνον περιώδευσαν διόλιθρον τὸν κόσμον. Διότι εἶχον στήμαχον καὶ βοηθὸν τὴν ἀκαταμάχητον δύναμιν αὐτοῦ πού εἶπε: «Ἐπὶ τῇ πέτρᾳ ταύτῃ οικοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι: ἔδου οὐ κτισθήσονται αὐτῆς». Μετῆρας λοιπὸν πῶσιν τύρηννοι: C ἀπὸ τῶσιν ἐκτῆρῶσαν πόλειον ἐναντίον τῆς, πῶσιν ὀκακίνησαν φοβερωτέτους διωγμοῦς καὶ σκιάφω εἰς πῶσιν κατὰστασιν εὐρίσκοντο εἰα παλαιότερα. τότε πού μάλιστα εἶχε φρευσθῆ ἡ πίστις,

τότε πού ἦσαν ἀπαιώτεροι: αὶ διάνοιαι τῶν ἀθρήπιων.

15. Ἰπῆρσαν τότε εἰδωλολάτραι βασιλεῖς, ὁ Αἰγύπτιος, ὁ Τυβέρτιος, ὁ Πάριος, ὁ Νέρων, ὁ Βεσποτακανός, ὁ Τίτος καὶ ἄλλοι οἱ μετέπειτα μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ μακαρίου βασιλέως Κωνσταντίνου. Καὶ δια αὐτοῖ καταθεῖσκον τὴν Ἐκκλησίαν, ἄλλοι διωγώτερον ἄλλοι περισσότερον, πάντως δια τὴν καταθεῖσκον. Ἄν δὲ μερικαὶ ἐξ αὐτῶν ἐφάνησαν εἶ παραμένοντες ἡσυχᾶ, τὸ γιγνόντες εἶ οἱ βασιλεῖς ἦσαν γνωστοὶ εἰς ἔλους διὰ τὴν ἀσθένειαν των ἢ τὴν ἀφορμὴν διωγμῶν, διότι οἱ ἄλλοι τοῦς ἐκολάκευον καὶ τοῦς ὑπῆρτον διὰ τὸ ἐναντίον D τῆς Ἐκκλησίας πόλεμου. Παρὰ ταῦτα ἕμιος εἶαι αὐταὶ καὶ ἐπιβουλαὶ καὶ αἱ ἐπιθέσεις κατεστράφησαν εὐκολώτερα καὶ ἀπὸ τοῦς ἰστούς τῆς ἀράχνης, διελόθησαν πὸ γρήγορα καὶ ἀπὸ τὸν καπνόν, ἐπέρασαν ταχύτερα καὶ ἀπὸ τὴν σκόνην. Διότι μετ' αὐτὰ ἀκριθῶς πού διέπραξεν, μετ' τὸ εἶ δηλαδὴ ἐδημιούργησαν πλῆθος κερύθρων καὶ ἄφρασαν ἔτσι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀθανάτους θησαυροῦς καὶ σπύλους καὶ πύργους, ἔγιναν πρόξεναι μεγάλης ὀφελείας διὰ τοῦς μετέπειτα ἔχει μόνον ἔταν ἔξοδου, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν θάνατόν τους. Εἶδες τὴν δύναμιν τῆς προφητείας: «Καὶ πύλαι: ἔδου οὐ κτισθήσονται αὐτῆς»: Ἀπὸ αὐτὰ πρέπει νὰ πιστεύῃς καὶ διὰ τὸ μέλλον τῆς Ἐκκλησίας, καὶ εἶ κανεὶς δὲν θὰ δυνηθῆ νὰ τὴν νικήσῃ. Διότι ἂν δὲν κατόρθωσαν νὰ τὴν νικήσουν, ἔταν ἀπαιτεῖτο ἀπὸ ὀλίγου πιστεύῃ, ἔταν ἡ εἰη ὑπέσθεσις ἐφαινετο ὡς κωνοτομία, ἔταν ἡ διδασκαλία μόλις εἶχε θεμελιωθῆ, ἔταν τῶσιν πολλοὶ πόλεμοι καὶ τῶσιν μεγάλοι: μάχι: ἐξεγείροντο ἐναντίον τῆς, πολλὸν περισσότερον δὲν θὰ ἤμπορέσουν νὰ τὴν νικήσουν τώρα πού κατέλαθεν αὐτὴν ἔδου τὸν κόσμον καὶ ἔδου τὸν τόπον, καὶ τὰ ἔρη, καὶ τὰ λαγαράδια, καὶ τοῦς λόφους. Ἐξηγλήθη ἀκόμη καὶ εἰς τὴν ἠθάλασσαν καὶ κατέλαθεν δια τὰ ὑπὸ τὸν ἥλιον ἔθνη, καὶ οἱ θωμοὶ καὶ οἱ κῆποι καὶ τὰ εἰδωλα καὶ αἱ ἔραται καὶ αἱ τελεταὶ καὶ ὁ καπνός καὶ ἡ ἐκ των ἀρχαίων εὐνοδία καὶ αἱ αἰσχραὶ πανηγύρεις, δια ἐξηφρανώσθησαν, καὶ μένον εἰς ὀλίγου διεδόθη ἡ εἰδωλολατρεία. Πῶς λοιπὸν ἕμιος τῶσιν σπουδαία καὶ μεγάλη ἐντοια ὑπέσθεσις ἀπέληξεν εἰς τῶσιν λαμπρὸν τέλος, μετὰ ἀπὸ τῶσιν ἐμπόδια, 579 Ἄ καὶ εἶχεν ἔχασιν πού ἐπιθεβαινώναι τὴν ἀλήθειαν τῆς προφητείας, ἂν δὲν ὑπῆρχε κάποια θεία καὶ ἀκαταμάχητος δύναμις, ἡ δύναμις ἐλαδῆ αὐτοῦ πού τὰ προεφῆτευσεν καὶ συγχρόνως τὰ ἐπραγματοποίησεν: Κανεὶς δὲν θὰ ἤμπορέσει νὰ ἔχει ἀντίρρησιν εἰς αὐτὰ, ἐκτός ἂν εἶναι ὑπερβολικὰ μανικῶς καὶ παράφρων, σπαρομένους ἀκόμη καὶ τῆς φυσικῆς ἐκνότητος τοῦ σκέπτεσθαι. Ὅχι δὲ μόνον αὐταὶ, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι προφητεαὶ διακηρύσσουσι τὴν ἀκαταμάχητον αὐτοῦ δύναμιν.

Δίδει προσητεία τὰ μέλλοντα μὴ ἔλθῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὰ ἐπραγματοποιήσαν. Ἔστιν δὲ ἀδύνατον νὰ μὴ πραγματοποιηθῇ κατὰ ἀπ' αὐτὰ, ποῦ ἐκεῖνος εἶπεν, ἀλλ' εἶναι εὐκολότερον νὰ καταστραφῇ ἢ γῆ καὶ ὁ οὐρανός, παρὰ νὰ ἐπιδειχθῇ ὅτι κατὰ τοὺς λόγους τοῦ ἡ' ἀπὸ τῆς προφητείας τοῦ ἐλέχθη ψευδῶς. **B** Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεὸς δηλῶν τοῦτο, πρὶν ἀκρίβη ἐκπληρωθῆναι αἱ προφητεῖαι τοῦ ἀπεφάνθη μὲ πολλὴν σαφήνειαν διὰ τοὺς λόγους τοῦ λέγων· «Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι» (Ματθ. 24, 35). Καὶ πολὺ εὐλόγητος, Δίδει δὲν εἶναι ἀπλοὶ λόγοι, ἀλλὰ λόγοι θεοῦ, θεμιτοῦργα ἔργων. Διὰ τοῦ λόγου τοῦ ἐδημιούργησε τὸν οὐρανόν, τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν, τὸν ἥλιον, τὰ πλῆθη τῶν ἀγγέλων, τὰς ἄλλας ἀόρατους δυνάμεις. Διασαφῶν δὲ αὐτὸ ὁ προφήτης ἔλεγεν· «Αὐτὸς εἶπε, καὶ ἐγενήθησαν, αὐτὸς ἐνετείλατο, καὶ ἐκτίσθησαν» ἑνωσὼν ἔργον τὴν κτίσιν, τὴν ἀνοίαν, τὴν κάτισ, τὴν ἀδόξησιν, τὴν νεκράν, τὴν σωματικὴν, τὴν ἀσώματον. **C** Ὅπως λοιπὸν πρὸ ὀλίγου εἶπα καὶ ἡ περὶ τῆς Ἐκκλησίας προφητεία ἀπέδειξε τὸν ἔργον, τὴν ὑπερβολὴν, τὸ μέγεθος τῆς ἀληθείας, τῆς προνοίας, τῆς ἀγαθότητος καὶ τῆς κηδεμονίας τοῦ.

16. Ἐν ἐρευνήσωμεν λοιπὸν ἑώρα καὶ ἄλλην προφητείαν, ἢ ὅποια λέμπε· περυσότερον καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιον καὶ εἶναι πρὸ φανερὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἀκρίβη, καὶ εὐρίσκειται εἰς κοινήν θάλα, καὶ ἐκτείνεται εἰς θάλα τῆς γενεάς, θωπὸς καὶ ἡ προηγουμένη. Ὅλοι αἱ προφητεῖαι τοῦ ἀλλοῦστε εἶναι παρόμοιαι. Δὲν τελεινῶν εἰς ἄλλων χρόνων, ὅτε πραγματοποιήσονται εἰς μίαν μόνον γενεάν, ἀλλ' ἐπεκτείνονται εἰς θάλας τοὺς ἀνθρώπους. **D** καὶ εἰς αὐτοὺς ποῦ ἔσονται, καὶ εἰς αὐτοὺς ποῦ θὰ ἀκολουθήσονται ἡμέρας, καὶ εἰς τοὺς μετέπειτα, καὶ εἰς τοὺς μετὰ ἀπὸ αὐτοῦ πάλιν, καὶ μέχρι τῆς συντελείας. Παρέχουν ἔτι εἰς θάλας τὴν δυνατὴτητα νὰ ἀντιληφθῶν τὴν δύναμιν τῆς ἀληθείας τῶν, ὅπως ἀκρίβη καὶ ἡ προηγουμένη. Δίδει ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποῦ ἐλέχθη, μέχρι τὸ τέλος τοῦ κόσμου, ῥαταται σταθερὰ καὶ ἀμετακινήτως, ἀντιστήν, λαμπρὰ, καθημερινῶς ἀκμάζουσα, ἀδρανικήν, προκόπτουσα εἰς μεγαλύτεραν δύναμιν, παρέχουσα τὴν δυνατὴτητα εἰς θάλας, ἀπὸ τότε ποῦ ἐλέχθη μέχρι τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, νὰ καρποφῶσιν ἀπ' αὐτὴν ἀγαθὰ καὶ νὰ δρέψωσιν ἀνάγκραστον ὠφέλειαν. Καὶ οἱ πρόγονοί μας θηλασθῇ, καὶ οἱ πρὸ αὐτῶν. **E** κατενόησαν τὴν δύναμιν τῆς, δίδει ἐνθ' ἑδύλαστον νὰ ῥοισῶν ἐκνεύσων τῆς οἱ πόλεμοι καὶ οἱ κίνδυνοι καὶ αἱ παραχαί καὶ οἱ θόρυβοι καὶ τὰ κύματα καὶ οἱ χειμῶνες, παρετήρουν δὲ αὐτῇ δὲν καταποντίζετο, δὲν ἐνικῆτο, δὲν ὑπετάσσεται, δὲν ἐσθῆνε, ἀλλ' ἀνῆλθε, ἡμεγάλωσε, ἀνέβαινε εἰς μεγαλύτερον

ῥος. Αὐτῇ λοιπὸν ἡ προφητεία ποῦ θὰ εἴτω εἶναι πολὺ σπουδαία εἰς τὸ νὰ καταδείξῃ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων τοῦ. Ποία λοιπὸν εἶναι αὕτη; Ὅταν εἰσῆλθε κάποτε εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἰουδαίων, ὁ ὁποῖος εὐρίσκειτο τότε εἰς ἀκρὴν καὶ ἐλαμπροκοπέειν εἰς θάλα τὰ σημεῖα ἀπὸ τῶν πολλῶν χρυσῶν καὶ ἀπὸ τὴν ὀμορφίαν καὶ τὸ μέγεθος τοῦ οἰκοδομήματος καὶ εἶχε καὶ ἄλλην τὴν ἄλλην πολυτέλειαν 380 A ἀπὸ τὴν τέχνην καὶ ἀπὸ τὰ ὄπλα, καὶ ἐνθ' οἱ κωλύται τὰ ἐθαίμαζον θάλα αὐτὰ, αὐτὸς εἶπε· «Ὅχι εἶδτε ταῦτα πάντα; Ἄμην λέγω ἡμῖν, οὐ μὴ μετὶν ὄδα λίθος ἐπὶ λίθον» (Ματθ. 24, 2) ἐνωσὼν τὴν καταστραφῆν ποῦ ἐπρόκειτο νὰ ἀκολουθήσῃ, τὴν παντοκράτειαν, τὴν ἐρήμισιν, τὰ εἶρηται, ποῦ καὶ σήμερα ὑπάρχουν εἰς τὰ Ἱερουσόλυμα. Ὅλα θηλασθῇ ἐκείνα τὰ λαμπρὰ καὶ φημιζμένα οἰκοδομήματα μετετέλλθησαν εἰς εἶρηται. Εἶδες πόσον μεγάλη καὶ ἀνεκφραστός εἶναι ἡ δύναμις τοῦ καὶ εἰς τὸς δύο πλάυρας, καὶ εἰς τὸ ὅτι οἰκοδομεῖ καὶ αὐξάνει τὸ πῶμα τῶν πιστῶν τοῦ, καὶ εἰς τὸ ὅτι ταπεινώνει καὶ καταστρέφει καὶ ξερξίνωναι αὐτοὺς ποῦ ἀντιτίθενται εἰς αὐτόν; Ποιθὲν δὲν ὑπῆρχε τέτοιος ναός, τόσοσ φημιζμένος καὶ ἀπολαμβάνων τόσοσ τιμῆ. **B** Δίδει οἱ εἰς ἄλλων τὴν γῆν διασκορπισμένοι Ἰουδαῖοι, καὶ εἰς τὰ πέρατα ἀκρῆν τοῦ κόσμου, κατέρθαναι ἐκεῖ παλαιότερα φεροντα, θύρα καὶ θυσιὰς καὶ προσφορὰς καὶ ἀπαρχὰς καὶ πολλὰ ἄλλα ἐκαλλώπιζαν ἔτι τὸν ναὸν μὲ τὰ κλοῦται ὄλου τοῦ κόσμου. Ἀκόμη κα' οἱ προσηλυτισθέντες εἰς τὸν Ἰουδαϊσθὸν συνκεντρώνοντο καὶ αὐτοὶ ἐκεῖ, ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, καὶ ἔτι ὁ τόπος ἔγινεν ὀμομαστός, καὶ ἡ σῆμη τοῦ ἔφθινε μέχρι τὰ ἔσχατα σημεῖα τοῦ κόσμου. Ἐνας λόγος ἦμος τοῦ Χριστοῦ τὰ κατέρραφε καὶ τὰ ἐξηφάνισε θάλα, καὶ ἔκαμε νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν μέση τῶν ἀκρῆν. Καὶ ἐκεῖ ποῦ δὲν ἐπετρέπετο εἰς θάλας τῆς Ἰουδαίας, ἢ μᾶλλον ὅτε εἰς τῆς Ἰερὰς, νὰ εἰσέρχωνται, παρὰ μόνον εἰς τὸν ἀρχιερέα. **C** καὶ εἰς αὐτὸν μίαν μόνον φεράν τὸ ἔτος, μὲ στολὴν καὶ τεφάνους καὶ μίτραν καὶ μὲ ἄλλην τὴν ἄλλην ἱερὰν ἀμφίεσιν, τῶρα ἡμεροῦν νὰ διερχόνται; καὶ πόρτοι καὶ αἰσχροὶ καὶ διεσβαρμένοι, χωρὶς κανελὶ νὰ τοὺς ἐμποδίζῃ. Δίδει ἄλλων ἐκεῖνος ὁ λόγος καὶ κατέρραφε καὶ ἐξηφάνισε τὰ πάντα. Ἦμνε; δὲ ἀπὸ τὸν ναὸν τόσοσ μόνον μέρη, ἔσον εἶναι ἀφυστὸν διὰ νὰ θεικνῆ ποῦ ἦτο ὁ ναός παλαιότερος. Ἠρόδοτος ἐκώχη καὶ αὐτὸ ποῦ θὰ εἴπω πόσον δύναμιν ἀπεδεικνύει. Αὐτὸς θηλασθῇ ποῦ κτισθῆσαν ὅσα πράγματα, καὶ ἐνίκησαν ἔθνη καὶ βασίλεις καὶ ἐκράτησαν εἰς πολλὰς περιπτώσεις, χωρὶς νὰ χυθῇ αἷμα, καὶ ἐπέτυγον ἀπείρους νίκας κληνοφανεῖς καὶ θαυμαστάς, αὐτοὶ δὲν ἡμιόρουν ἀπὸ τότε μέχρι σήμερα νὰ οἰκοδομήσων ἐντὸς ναὸν. Αὐτὸ δὲ

πυρέθη, μολογόντι ὑπὲρ ἡν D πολλοὶ βασίλεις πού τοὺς ὑπεστήριξαν, καὶ εἶναι οὗτοι πολυπληθὲς ἔθνος, διασκορπισμένον εἰς ἄλλην τὴν γῆν, καὶ ἔχουν πλῆθος χρημάτων. Εἶδες πῶς αὐτὰ πού ἔκτισε κανεὶς δὲν τὰ ἐκτίσῃ; Ἐκτίσῃ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ κανεὶς δὲν ἤμπορεῖ νὰ τὴν κρημνίσῃ κατέστρεψῃ τὸν ναὸν καὶ κανεὶς δὲν ἤμπορεῖ νὰ τὸν ἀναγείρῃ ἔθω καὶ τόσα χρόνια. Ἐπεχείρησαν νὰ καταστρέψουν τὴν Ἐκκλησίαν, χωρὶς νὰ τὸ ἐπιτύχουν ἐφρόντισαν ἐπίσης νὰ ἀναγείρουν τὸν ναὸν, ἀλλὰ δὲν τὸ κατόρθωσαν. Ἐπετρέπη δὲ καὶ τοῦτο, Ἐ ὥστε νὰ μὴν ἤμπορῇ κανεὶς νὰ ἰσχυρίζεται ὅτι ἐνὶ ἐπεχείρουν, θὰ τὸ κατόρθωσαν. Νὰ λοιπὸν πού ἐπεχείρησαν καὶ ἀπέτυχαν. Ἐπὶ τῆς ἰδικῆς μας δηλαδὴ γενεᾶς ὁ βασιλεὺς πού ὑπερέβη ὄλους τοὺς ἄλλους εἰς ἀσθένειαν¹¹ ἐπέστρεψε τὴν ἀνάγερσιν καὶ ἐπέστρεψε τὸ Ἴερον, ἐνῶ δὲ εἶχαν ἀρχίσαι νὰ ἐργάζονται δὲν ἤμπορεσαν νὰ προχωρήσουν καθόλου, διότι ἐξεπέθηεν πῦρ ἀπὸ τὰ θεμέλια καὶ τοὺς ἐξέδιωξεν ὄλους. Τὴν ἀπόπειραν αὐτὴν τῆς ἀνοικοδομήσεως, τὴν μαρτυρεῖ μέχρι σήμερα ἀκόμη τὸ ἔτι: τὰ θεμέλια εἶναι ἀπορριμνωμένα, διὰ νὰ ἀντιληφθῆς ὅτι ἐπεχείρησαν μὲν νὰ τὰ ἐκονήσωσιν, δὲν ἤμπορεσαν ὅμως νὰ κτίσωσιν, διότι τοὺς ἠμποδίζεν ἡ ἀπόφασις τοῦ Θεοῦ. Ὁ ναὸς αὐτός εἶχε καταστραφῆ καὶ ἐνωρίτερα, ἀφοῦ ὅμως ἐπέστρεψαν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν μετὰ ἀπὸ ἑβδομήντα χρόνια, ἀναγέρθη ἡμέσως καὶ ἔργα λαμπρότερα τοῦ πρώτου⁵⁸¹ A αὐτὸ τὸ εἶπαν, καὶ τὸ προσήνευκαν οἱ προφῆται, πρὶν ἀκόμη σιγῆς. Τώρα ὅμως ἔχουν περάσει περισσότερα ἀπὸ τετρακόσια χρόνια, καὶ οὐτε ἀπέκτεται κανεὶς οὐτε περιμένει οὐτε ἐλπίζει ὅτι: θὰ ἀνοικοδομηθῇ καὶ πάλιν ὁ ναὸς. Τί ἄλλο λοιπὸν θὰ ἤμποροῦσε νὰ τοὺς ἠμποδίσῃ, παρὰ μόνον ἡ θέσις θύλακος πού ἀντιτίθετο; Δὲν ἔχουν μήπως πᾶσιπᾶλλα χρήματα οἱ Ἰουδαῖοι; Δὲν ἔχει ἀμετρήτους θησαυροὺς ὁ πατριάρχης των ἀπὸ τὴν εἰσπραξίαν τῶν φόρων εἰς τοὺς ἑποίους ὑπόκεινται; Ἐλα εἰς ἄρα τὰ μέρη; Μήπως δὲν εἶναι γνωστὸν τὸ ἔθνος τῶν Ἑβραίων διὰ τὴν τόλμην, τὴν ἀναισχυντίαν, τὴν ἐρτυκτικότητα, τὴν ἀσθένειαν, τὴν ὑποκίνησιν πολέμων; Δὲν ὑπάρχουν πολλοὶ Ἰουδαῖοι εἰς τὴν Παλαιστίνην, εἰς τὴν Φοινίκην, εἰς ἔλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου; B Πᾶς λοιπὸν δὲν κατόρθωσαν νὰ ἀνοικοδομήσωσιν ἕνα ναὸν, ἀφοῦ μάλιστα ἔδωκαν ὅτι λόγῳ τῆς ἀλλοίφκειας ναοῦ ἡ λατρεία των ἦτο θεσμιωμένη, καὶ αἱ θυσίαι καὶ αἱ προσφοραὶ, καὶ ὅτι δια τὰ σχετικὰ πρὸς αὐτὴν εἶχον καταργηθῆ

11. Ἐνεκεν τῶν Ἰουδαίων τῶν Παραβάτην, ὁ ὁποῖος ὑπεκίνησε τοὺς Ἰουδαίους τὸν καιρὸν τῶν ἐτῶν 362 - 363 νὰ ἀνοικοδομήσωσιν τὸν ναὸν τῶν Ἰεροσολύμων ἐπιτυχῶς καὶ οὐκονομικῶς τὸ Ἴερον.

καὶ σταματήσαι; Διότι ἔξω ἀπὸ τὰ πρόθυρα τοῦ ναοῦ δὲν ἐπατρέπετο οὐτε θυμὸν νὰ στήσωσιν, οὐτε νὰ προσφέρουν θυσίαν, οὐτε σπονδάς, οὐτε νὰ τοποθετήσωσιν πρόβατον πρὸς θυσίαν, οὐτε θυμίαμα, οὐτε νὰ ἀναγνώσωσιν τὸν νόμον, οὐτε νὰ ἐπιτελέσωσιν ἑορτήν, οὐτε νὰ κἀμουν οὐτιδήποτε παρόμοιον.

17. Ὅταν δὲ κάποτε ἀδηγήθησαν αἰχμαλωτοὶ εἰς τὴν Βαβυλῶνα, καὶ ἐνῶ φηγαγκάζοντο ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν νὰ φάλλουν, δὲν ὑπεχώρησαν οὐτε ὑπέρωσαν, ἀν καὶ ἦσαν C αἰχμαλωτοὶ καὶ δοῦλοι εἰς δεσπότης οἱ ὁποῖοι τοὺς ἔκακοσιόν. Ἐνῶ δὲ εἶχον χάσις τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐλευθερίαν των, καὶ διεκινδύνουον ἀκόμη καὶ τὴν ζωὴν των, καὶ ἦσαν ἐγκαταλειμμένοι εἰς τὰ χεῖρα τῶν κατακτητῶν, ὡσὰν μέλα εἰς παγίδα, δετὰν διετάσσοντο νὰ φάλλουν διὰ τῶν ἄργάνων τὴν γνωστὴν ἐκείνην ᾠδὴν, ἔλεγον τὰ ἑξῆς: Ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλώνας ἐκεῖ ἐκαθίσταμεν, καὶ ἐκλυθασαμεν, καὶ ἐπληρώθησαν ἡμεῖς οἱ αἰχμαλωτισθέντες ἡμᾶς λόγους ᾠδῶν. Πῶς ἔσονται τὴν ᾠδὴν Κυρίου ἐπὶ γῆς ἄλλοτρίως; (Ψαλμ. 136, 1 - 4). Καὶ φυσικὰ δὲν ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι τὸ ἔκαμαν αὐτὰ, ἐπειδὴ δὲν εἶχον μουσικὰ ἔργα, διότι οἱ Ἰσραὴλ ἔδωκον τὴν αἰτίαν μὲ τὸ νὰ εἴπωσι: Πῶς ἔσονται τὴν ᾠδὴν Κυρίου D ἐπὶ τῆς ἄλλοτρίως; Ἄλλοτε τὰ μουσικὰ ἔργα, τὰ εἶχον μαζί τους, διότι λέγει ὁ ψαλμίδος: Ἐν γὰρ ταῖς ἡμέραις ἐν μέσῳ αὐτῶν ἐκρημάσαμεν τὰ ἔργα ἡμῶν (Ἀὐτῶν). Ὅστε νὰ νηστεύσωσιν ἀκόμη ἐπετρέπετο. Καὶ αὐτὸ τὸ δηλώνει ὁ προφήτης καὶ λέγει: Μὴ νηστεύειαι νενηστεύκατέ μοι ἐτη ἑβδομήνοντα, λέγει Κύριος; (Ζαχ. 7, 5). Διὰ τὸ ἔτι δὲ δὲν ἤμποροῦσαν οὐτε νὰ θυσιάζωσιν οὐτε νὰ κἀμουν σπονδάς ἄκουσε τοὺς τρεῖς παιδας πού λέγουσιν: Ὁὐκ ἔστιν ἄργον, οὐδὲ προφήτης, οὐδὲ τόπος τοῦ καρπώσαι ἐνὸπιόν σου καὶ εὐρεῖν ἔλεος (Ἰαν. 3, 38). Δὲν εἶπεν: Ὁὐκ ἔστιν ἱερεὺς, διότι ἦσαν παρόντες αἱ ἱερεῖς. Διὰ νὰ μάθῃς δὲ ἔτι: τὸ πᾶν ἐξηγήσατο ἀπὸ τὸν τόπον, καὶ ἔτι ἄλλ' ἡ περὶ λατρείας νομοθεσία ἦτο συνδεαμένη μὲ τὸν τόπον, εἶπεν: Ὁὐκ ἔστι τόπος. Διατί ὅμως ἀναφέρομαι εἰς τὰς θυσίας καὶ τὰς σπονδάς; E Ὅτι τὸν νόμον νὰ ἀναγνώσωσιν δὲν ἐπατρέπετο. Καὶ ἐπὶ αὐτῶ τὸς κατηγορεῖ ἄλλος προφήτης καὶ λέγει: Καὶ ἀνήγγισαν ἔξω νόμον, καὶ ἐπακάλεσαντο ἑθελόγιον⁵⁸² (Ἀμ. 4, 5). Δὲν ἐπατρέπετο ἐπίσης νὰ ἑορτάσωσιν οὐτε τὸ πάσχα οὐτε τὴν πεντηκοστήν, οὐτε τὴν σκηνοπηγίαν, οὐτε ἄλλην παρεομίαν ἑορτήν. Ἄλλ' ὅμως ἐνῶ ἐγνώριζον ὅτι δια αὐτὰ τὰ ἀπέκλειαν ἡ ἐρήμωσις τοῦ ναοῦ, ἀν δὲ ἐπεχείρουν⁵⁸² A νὰ κἀμουν κατὰ τὸ ἔκκαν παρανομίαι καὶ ἐπιτρονόντο δι' αὐτὰ, ἐν τούτοις δὲν ἤμπορεσαν νὰ ἀνοικοδομήσωσιν τὸν ναὸν, ἐν τῶς τοῦ ὁποῖου ἐπατρέπεται νὰ ἐπιτελοῦν τὰ πάντα νομίμως. Διότι ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ πού ἔκτισε τὴν Ἐκκλησίαν, αὐτὴ κατέστρεψε καὶ τὸν ναὸν. Καὶ τὸ πρότερον καὶ αὐτὸ

ἀκόμη ὁ προφήτης, ὅτι θελήσῃ καὶ θά ἐλθῇ ὁ Χριστός· καὶ θά κατατρέψῃ τὴν Ἰουδαϊκὴν λατρείαν, ἃν καὶ ἔγχε μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν. Ἀκούσατε τί λέγει· Καὶ ἐν ἡμῖν συλλοισθήσονται θύραι, καὶ οὐκ ἀναφέτα· τὸ θουσιαστήριόν μου θωρακίον. Οὐκ ἔστι καὶ θέλημα ἐν ἡμῖν, ὅτι ἀπὸ ἀνατολῶν ἤλιος μέχρι δυσμῶν τὸ θνοιά μου δεδόςκαται ἐν ταῖς ἔθνεσι. **Β** καὶ ἐν παντί τόπῳ θουιαμά μοι προσάγεται καὶ θουσία καθαρά» (Ματθ. 1, 10-11). Ἦξετε μὲ πόσῃ σαφήνειαν ἐξήρασε τῆς ἐπαγγελίας τὸν Ἰουδαϊσμόν καὶ παρουσίασε τὸν Χριστιανισμόν νὰ δικαιώσῃ καὶ νὰ ἐπεκτείνεται εἰς ἅλην τὴν γῆν. Ἄλλος προφήτης ἐπίσης ἐδήλωσε καὶ τὸν τρόπον τῆς λατρείας· «Καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ ἕκαστος ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ, καὶ δουλεύσουσιν αὐτῷ ὑπὸ ζυγῶν ἑνα» (Σοφ. 3, 10). Καὶ ἄλλος πάλιν· «Παρθένος τοῦ Ἰσραὴλ Ἰσραήλιν» τὸ μὴ ἀναστῆ ἔτι» (Ἰ. Α. 5, 2). Ὁ Δαυὶδ ἐπίσης διηγείται ἅλα αὐτὰ μὲ σαφήνειαν, ὅτι ἅλα θά καταργηθῶν, καὶ αἱ θουσίαι καὶ αἱ σπονδαὶ καὶ τὸ χρῆμα καὶ αἱ σχετικαὶ ἐντολαί. Αὐτὰ ἄμωσ θταν ἠμολόγησαν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, θὰ τὰ ἀναπτύξωμεν σαφέστερον καὶ ἐν ἐκτάσει. **С** Τώρα ἄμωσ ἄς ἀκολουθήσωμεν τὸν δρόμον ποῦ ἀρχίσωμεν, διορθώνοντες τὴν ἀριστικότητα τῶν ἀνοήτων εἰδωλολατρῶν. Δὲν αὐτὸ ἀνέφερα οὐτε τὰς ἀναστάσεις τῶν νεκρῶν, οὐτε τὰς θεραπείας τῶν λεπρῶν διὰ τὸ μὴ εἶπαι· «Ὅλα αὐτὰ εἶναι θέματα, μῦθος καὶ κοιμημασί. Ποῖος τὰ εἶπαι; Ποῖος τὰ ἤκουσα; Αὐτοὶ ποῦ εἶπον ὅτι ἐσταυρώθη, εἰ ἐκταπήθη εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι εἶπον καὶ ταῦτα. Ποῖος λοιπὸν ἐνθ' δι' ἐκεῖνα τοὺς θεωρεῖς ἀξιοπιστοὺς μάρτυρας, εἰς αὐτὰ ἐκλιμαίνεις τὰ ἐξιστορούμενα, ὡς μὴ συμβῶντα; Ἄν τὰ ἔγραψον ἅλα αὐτὰ οἱ ἀπόστολοι πρὸς χάριν τοῦ διδασκάλου καὶ ὑπερηφανεύοντο χωρὶς λόγων καὶ εἰς μάτην, θὰ ἀποσιωπήσω, τὰ θλιβερά γεγονότα καὶ ἕνα ἀπὸ τοὺς πολλοὺς θεωροῦνται ἐπονείδιστα. Τώρα ἄμωσ, ἀποδεικνύοντες τὴν ἀξιοπιστίαν τῶν γραφμένων, ἀνεφέρθησαν **Δ** ἐν ἐκτάσει εἰς ἐκεῖνα καὶ τὰ διηγήθησαν, ἅλα μὲ λεπτομερείας καὶ μὲ ἀκρίβειαν, χωρὶς νὰ παραλείψωσι τίποτε οὔτε σημαντικὸν οὔτε ἀσήμαντον. Ἐνθ' δι' εἰς τὰς διηγήσεις τῶν σημαντικῶν γεγονότων καὶ τῶν θαυμάτων παρέλειψαν τὰ περισσότερα, εἰς τὰς διηγήσεις τῶν παθημάτων, καὶ αὐτῶν ἀκόμη ποῦ θεωροῦντο ἐπονείδιστα, ἐπίμειναν καὶ εἰς τὰς λεπτομερείας, καὶ ἅλα, ἅλοι οἱ εὐαγγελιστοὶ τὰ διηγῶνται μὲ ἀκρίβειαν. Ἐγὼ δι' ἀπὸ τὰ συμβαδικὰ γεγονότα καὶ τὰ θαύματα τίποτε δὲν τοῦ ἀνέφερα, ἀλλὰ, διὰ τὸ σταματήσω δριστικῶς καὶ ἀδιάντροπον γλώσσα, ἐπαρουσίασα μόνον αὐτὰ ποῦ τώρα φαίνονται, αὐτὰ ποῦ τώρα εἶναι ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια μας, ποῦ εἶναι· **Ε** ποῦ φανερὰ καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιον, ποῦ εἶναι διεσπαρμένα εἰς ἅλην τὴν οἰκουμένην, ποῦ ἐκυριεύσαν ὀλόκληρον τὸν κόσμον καὶ ὡς κατορθώματα ὑπερβαίνουν τὰς ἀνθρωπίνους δυνά-

τάματα καὶ ἀνέχων μόνον εἰς τὸν θεόν. Ἰσχυρίζεσθε, ὅτι δὲν ἀνίσταται τοὺς νεκρούς; Ἦμπορεῖς ἄμωσ νὰ ἰσχυρισθῆς, ὅτι δὲν ἔχουν ἰδρωτὴ Ἐκκλησίαι; εἰς ἅλην τὴν οἰκουμένην, ὅτι δὲν ἐδωώθησαν, εἰ κυριαρχοῦν καὶ ἐξέρχονται νικητρίαι; Ὅπως ἄμωσ δὲν ἦμπορεῖς νὰ ἀρηγήθῃς, ὅτι ὑπάρχει ἤλιος, εἰτε δὲν ἦμπορεῖς νὰ τὰ ἀρηγήθῃς καὶ αὐτὰ. Διατί δὲ δὲν ἐλάτεις καὶ τὴν κατατροφήν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ κησ, ποῦ καλεῖται εἰς κοινήν θίαν ἔληε τῆς ἀνθρωπότητος; Ἄν δὲν ἦτο θεός, καὶ μάλιστα θεός ἰσχυρός, ποῖος συνέθη, ὥστε αὐτοὶ μὲν ποῦ ἐπίστανσαν εἰς αὐτὸν ἠρξήθησαν τόσον παρὰ τὰς ἐνοχλήσεις, ἐνθ' οἱ σταυρωταὶ του καὶ οἱ ἀναντιωθέντες εἰς αὐτὸν ἐταπεινώθησαν τόσον, ὥστε νὰ **583** Ἄ χάσουν τὴν πατρίδα των καὶ νὰ περιφέρονται ὡς ἀλλεῖται καὶ φυγάδες καὶ πλανόδιοι, χωρὶς τίποτε καὶ ἀπὸ τὰ θεοὺς νὰ ἀλλάξῃ ὁ χρόνος; Εἶχον δὲ τόσην δύναμιν οἱ Ἰουδαῖοι, ὥστε ὀργάνωσαν καὶ πόλεμον ἐναντίον τῶν Ἡμηαιῶν, καὶ ἐξεστράτευσαν, καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον διετήρησαν τὴν πολεμικὴν ἐτοιμότητα, μάλιστα δι' ἐπὶ ἕνα διάστημα ἐπεκράτησαν, καὶ ἐδημιούργησαν διὰ τοὺς τότε αὐγούτους πολλὰ προβλήματα. Αὐτοὶ λοιπὸν ποῦ ἐπολέμησαν ἐναντίον τόσων θαυμάτων καὶ ἐξεστράτευσαν καὶ διέθετον τόσην δύναμιν εἰς χρήματα καὶ εἰς ἄλλα καὶ εἰς τιραυτίαν καὶ ἐξεδιούξαν καὶ τρατηγῶδες καὶ τόσους ἄλλους, δὲν κατόρθωσαν ἕνα ναὸν νὰ ἀνοικοδομήσωσι. Καὶ ἐνθ' ἐκείταν συναγωγὰς εἰς πολλὰς πόλεις, τὸν ναὸν ποῦ εἶδαν εἰς τὸ κράτος, τοὺς τὸ κύρος καὶ ἄνεξ τοῦ ὅπουθεν ἐπανηθίζον νὰ τελοῦν, ἅλα ἕνα συγχροτὸν τῶν Ἰουδαϊκῶν, αὐτὸν μόνον δὲν κατόρθωσαν νὰ ἀνοικοδομήσωσι.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Χρυσόστομος έχει εκφωνήσει δύο λόγους εις τὸν ἱερομάρτυρα Βαθύλαν. Ἐξ αὐτῶν ὁ δεύτερος ἐπιγραφόμενος «Εἰς τὸν μακάριον Βαθύλαν καὶ κατὰ Ἰουλιανοῦ καὶ πρὸς Ἕλληνας» εἶναι ἐκτενὴς ἀπολογητικὴ πραγματεία, καὶ διὰ τοῦτο συνεκδίδεται ἐνταῦθα μετὰ τὴν ἑτέραν περὶ τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ. Ὁ πρῶτος λόγος θὰ ἐκδοθῇ κατὰ μὲ τούς ὑπολοίπους λόγους τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τοὺς ἁγίους μάρτυρας.

Ο Χρυσόστομος λαμβάνει ἀφορμὴν ἐκ τῆς ζωῆς καὶ τῶν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἱερομάρτυρος θαυμάτων, διὰ νὰ καταπολεμήσῃ πρὸς εἰδωλολάτρας, κυρίως δὲ τὸν ἐπιδιώκοντα τὴν ἐπιναθίωσιν τῆς εἰδωλολατρίας αὐτοκράτορα Ἰουλιανὸν τὸν Παραβάτην. Ὁ Βαθύλας διετέλεσεν ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας (240-250), διαδεχθεὶς τὸν Ζεδῖνον. Καθ' ὃν δὲ χρόνον ἐποίησεν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀντιοχείας, συνέβη τὸ ἔξης: Ὁ αὐτοκράτωρ τῶν Ρωμαίων συνήψε συνθήκην μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν περὶ διακοπῆς τῶν ἐχθροπραξιῶν. Πρὸς κατοχύρωσιν δὲ τῆς συνθήκης ὁ Πέρσης βασιλεὺς παρέδωκεν ἕκ ἐνέχυρον τὸν υἱὸν του, παῖδον ἀκόμῃ εἰς τὴν ἡλικίαν. Ὁ ἄγιος τὸν χαρακτήρα αὐτοκράτορος κατεπάτησε καὶ συνθήκας καὶ κατέσφαξε τὸ ἀνήλικον καὶ μὴ δυνάμενον νὰ ἀμυνθῇ παῖδιον. Μετὰ τὴν διήμησιν δὲ τοῦ ἡμεροῦ αὐτοῦ κακουργήματος, κυρίως σὺνδραμὴν τῶν συνειδήσεως, ἐτόλμησε μετ' ἄλλης τῆς βασιλικῆς συνοδείας νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν ναόν. Ὁ Βαθύλας ὅμως δὲν ὑπελόγησεν οὔτε τὸ μέγεθος τῆς ἐξουσίας τοῦ κοσμοκράτορος βασιλέως, οὔτε τὸν θάνατον κρηκτικῆρα του, οὔτε τὴν συνοδείαν, ἀλλὰ μετ' ἡρεμίαν καὶ θάρρος τὸν ἐξεδίωξεν ἐκ τοῦ ναοῦ, με συνέπειαν νὰ φυλακισθῇ καὶ νὰ θανατωθῇ ἐν συνεχείᾳ.

Τὰ λείψανα τοῦ ἁγίου μετέφερον ἐκ τῆς Ἀντιοχείας εἰς τὸν ναὸν ἀνεγερθέντι εἰς τὸ προάστειον Δάφνη ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἰουλιανοῦ, καίσαρ Γάλλος, τὸ 351. Ὅταν ὅμως ἐγένεν αὐτοκράτωρ ὁ Ἰουλιανὸς ἐνέσχυσε τὴν εἰδωλολατρειάν διὰ ποικίλων μέτρων, ἰδίως δὲ διὰ τῆς διοργανώσεως θυσιῶν εἰς τὸ ἐν Δάφνῃ ἱερόν τοῦ Ἀπόλλωνος. Κατὰ μίαν πανήγυριν λοιπὸν τὸ 362, ἀπατήσας ὁ Ἰουλιανὸς χρησὸν ἐκ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἔλαβε τὴν ἀπάντησιν ὅτι ἐμποδίζεται ἡ χρησιμοδοσιὰ λόγῳ τῆς ὑπάρξεως λειψάνων πλησίον τοῦ ναοῦ. Διέταξεν ἄρα ὁ Ἰουλιανὸς τὴν μεταφορὰν τῶν λειψάνων τοῦ ἁγίου εἰς τὴν Ἀντιοχείαν, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν νύκτα ἐπεήλατος κεραυνὸς κατέπεσεν εἰς τὸν ναόν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τὸν κατέκαυσε.

Με άφορμήν λοιπόν τὰ έπεσόδια εκ της ζωής και τὰ μετά τόν θάνατον θαύματα του Βαβύλα, παραλληλίζει ο Χρισόστομος την έν τω Χριστιανισμώ έγκειμένην δύναμιν προς τας άπίστας της ειδωλολατρείας, την πανουργίαν των ιερών των ειδώλων, και την επιδεικθείσαν τελικώς άδυναμίαν του Ίουλιανού να αντιμετώπιση την δύναμιν του Χριστού. Αυτή καθίστατο αίσθητή έν τῃ παρηγοία, ήν έπεδείκνυον οι άγιοι ζώντες, και έν τοις θαύμασι τὰ όποια έτέλουσιν μετά τόν θάνατόν των. Η πραγματεία πλουτίζει και έπικτείνει την έν τῃ περι θεότητος του Χριστού πραγματεία ύπάρχουσαν άπολογητικήν επιχειρηματολογία.

Έξεφανήθη το έτος 382. Προβληματικός είναι ο προσδιορισμός του αυτοκράτορος, τόν όποιον έξεβίωσεν ο άγιος Βαβύλας εκ του ναού. "Ισακ πρόκειται περι Φιλίππου του "Αραβος (244-249). Ο Ευσέβιος παραδίδει ότι ο Φίλιππος ήτο Χριστιανός και ότι, όταν έπισκέφθη κατά την έορτήν του Πάσχα την Εκκλησίαν, διά να προσευχηθῆ, ήμποδίσθη ύπό του επίσκοπου. Ηνωκάσθη να έξομολογηθῆ προηγουμένως, ώς είχε ζητήσει ο επίσκοπος, ύπερ ήρωσεν εύχαρίστως, και κοίτην εισήλαθε (Εύσεβίου, Έκκλ. Ιστορία 6, 34). Ταύτα δέν εμφανισθῆν προς όσα περι έμρόνου αντιδράσεως του βασιλέως λέγει ο Χρισόστομος και περι θανατώσεως κατόπιν, κατ' έντολήν του, του Βαβύλα. Θά ήδύνατο διά τουτο να ύποθέσῃ κανείς ότι πρόκειται περι του διαδεχθέντος τόν Φίλιππον Δεκίου, επί της βασιλείας του όποίου άλλωστε φέρεται μαρτυρήσας ο Βαβύλας (Εύσεβίου, Αύτόθι 6, 39). Δυσκόλιον όμως ένταύθα έγχείρει το γεγονός ότι ο Δέκιος ήτο εξ αρχής ο φοβερότερος διώκτης των Χριστιανών, και ή προσέλευσίς του εις τόν ναόν είναι έπομένως άδικαιολόγητος. "Αλλωστε κατά τὰ λεγόμενα του Χρισσοτόμου άνήκεν ο εκδικασθείς βασιλεύς εις την ύπό τόν Βαβύλαν ποιμνίαν, εκ της όποιας έξεβλήθη διά να μη μεταδώσῃ την πνευματικήν του άσθενείαν εις τούς άλλους. Ο Συνεξαριστής διηγούμενος τὰ κατορθώματα του άγίου Βαβύλα, εαυτάζοντας την 4ην Σεπτεμβρίου, όνομάζει τόν βασιλέα Νομηριανόν. Υπό τὸ όνομα όμως ούτό δέν έχομεν αυτοκράτορα κατά την έν λόγω περίοδον. "Ισως το ένθιμίον άριθμόν (numerus) όνομα του Δεκίου να μετανοήθη κατά την επί γενεάς διήγησιν των θουσιών του άγίου εις Νομηριανόν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ν. ΖΗΣΗΣ
Δρ. Θεολογίας

2. ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΑΚΑΡΙΟΝ ΒΑΒΥΛΑΑΝ ΚΑΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΕΛΛΗΝΑΣ

536 B Αόγος εις τόν μακαρίον Βαβύλαν και έναντίον του Ιουλιανού και των ειδωλολατρών.

1. Ο Κύριος ήμῶν Ίησους Χριστός, όταν έπρόκειτο πλέον να βασιλῆ προς τὸ πάθος και να αποθάνῃ τόν ζωοποιόν θάνατον, κατ' αὐτήν άκριβώς την τελευταίαν νύκτα εκάλισε κατ' ίδίαν τούς μαθητάς, συναζήτους περι πολλῶν θεμάτων και τούς συνεδούλευσε. Ματαξυ δέ των άλλων ειπεν εις αὐτούς και τὸ έξῆς: "Αμήν, αμήν λέγω ήμῖν, ο πιστεύον εις ἐμέ, C τὰ έργα, δ' έχω ποιῶ, κάκεινος ποιήσει και μείζονα τούτων ποιήσει" (Ίω, 14, 12). Μολονόι δέ ήπήρξαν και πολλοί άλλοι διδάσκαλοι, οι όποιοι και μαθητάς είχαν κα' θαύματα επέδειξαν, όπως καινήσαντο: οι ειδωλολάτραι, όμως κανείς κατ' άπ' αὐτούς ούτε διενόθη, κατ' τέτοις, ούτε έτόλμησε να τό ελεγ. Κανείς ειδωλολάτρης δέν ήά ήδύνατο, άκριβή και άν έχανε κάποις έχως έντροπή, να ίσχυρισθῆ ότι ύπάρχει εις αὐτούς παρομοία προφητεία ή ανάλογος λόγος. Ημπορεί έκείνους να ίσχυρίζονται ότι πολλοί θαματοποιοί των έπαρουσίασαν φαντάσματα τών σκελετών και μορφάς νεκρών, και να λέγουν ότι ήκούσθησαν από άρισμένους φωνά προερχόμενα από τὰ μήνατα, D κανείς όμως δέν ήά ήδύνατο να ίσχυρισθῆ ότι κάποιος εκ των ανθρώπων, οι όποιοι έξῆραν και έθαυμάσθησαν άπ' αὐτῶς ή που μετά τόν θάνατόν των ήκουρήθησαν θεοί, ειπε κατ' τέτοις εις τούς μαθητάς του. "Αν ήλίετε δέ ήμπορῶ να σας έξηγῆσω τόν λόγον διατί, ένθ' εἶπα τὰ άλλα ψεύδονται, χωρίς να κενκνύζον και να σκεπάζον τὸ πρόσωπόν των από έντροπήν, κατ' παρόμοιον ούδέποτε έτάλμησαν να πλάσουν. Διατί ήά ύπρχεν οπισώθετε λόγος, ο όποιος τούς ήνάγκασε να αποφύγουν αὐτήν την πλεικτόνην. Αντελήθησαν εηλασθῆ με πανουργίαν οι διαφθορεῖς εκείνοι ότι αὐτός που σκεπάζει να ίσχυρισθῆ, πρέπει να παρουσιάσῃ τὰ πράγματα με αληθοφάνειαν κα' κριψόν τρόπον διά να μη άποκαλυφθῆ δὲ να τὰ κατήσῃ

και δυσόητα. "Αλλωστε Ε και οι εμπειροι κυνηγοι και αλιεις συνηθισαν να μην αφηγουν ακαλυπτους τας παγιδας τας περιτυλιγουν σχολαστικως με τα δολιματα και μόνον ετσι κατορθώνουν να επιτύχουν εις την θήραν και την αλιείαν. "Αν όμως απεκαλύπτουν τας παγιδας και εβδον ετσι την δυνατότητα εις τὰ θηράματα να τας αντιληφθώ, τότε ούτε υχθός ούτε πηγά θά εισήρχοντο εντός των παγίδων. 537 Α μάλλον δέ, ούτε θά τας επιλησίσαιον διόλου, και θά έπιστρέφον έπα με άδεια τα χέρια και ο κυνηγός και ο αλιείας. "Επειδή λοιπόν και αυτοί επρόκειτο να αλιεύσουν ανθρώπους, δεν έφριξαν ακαλυπτον τὸ άπατηλόν των δικτων εις τὸ πάλγος της ζωής, αλλά διεμόρφωσαν και συνέθεσαν καταλλήλως αὐτὰ τὰ όποια δύνανται να πείσουν τους άλογωτέρους εκ των ανθρώπων. "Εδίστασαν όμως να προχωρήσουν περισσότερο, διότι εφοβήθησαν την υπερβολήν, μήπως δηλαδή με την υπερβολήν και την άμετρίαν των δευτέρων αποκαλύθουν και τὸ φόβος των πρώτων. "Εάν έλεγον δηλαδή ότι κάποιος ίδιός των είτε κατ' επιφάνειαν με αὐτὸ που εἶπεν εις τους μαθητάς του ὁ ίδιός μας Σωτήρ, άκούη και Β οί εξαπατηθέντες ἐπ' αὐτούς θά τους εἰρωμενεύοντο, άρα οὐτε με κάποιαν ἀληθοφάνειαν ήδυνήθησαν να εἰπουν ψέμματα. Διότι ή προφητεία και ή ἀληθινή εκπλήρωσις τοιούτων πραγμάτων είναι γνωρίσιμα μόνον της μακαρίας δυνάμεως του Χριστου. "Αν δέ κάποτε καυχήθησαν και οι θεοί των να γίνοντο ελίγον πιστευτοί εις τους άπατηθέντας, αὐτὸ συνέδη τότε πού ή πηγή τῶ φωτός δεν ήτο άκόμη γνωστή εις τους πολλούς. "Από τὰ ἴδια δέ τὰ πράγματα φραίνετο και τότε ότι αὐτὰ που έταλοντο ήσαν έργα των δαιμόνων, και από τας άλλας άπάτας και ἐπ' αὐτάς άκόμη τας θυσίας. Διότι τὸ να προστάσουν οι θεοί των να θάσυνται οι θεοί των με ανθρώπινον αίμα, και να προσφέρουν εις αὐτούς οι ἴδιοι οι γονεῖς τὰ τέκνα των ως ἱερὰν θυσίαν, δεν φαίνεται υπερβολικὴν μάκταν. C Αὐτοί που ποτε δεν χορταίνοντο από τας συμφοράς μας και δεν γνωρίζουν όρια και τέλος εις τὴν ἐναντίον μας πόλεμον, αλλά λυσσομανοῦν αἰωνίως, ώσταν να μη εβόταν να ικανοποιηθ τὸν θυμόν των τὸ ότι καταστράζοντο ἐπάνω εις τους θεοὺς των ἀντ' προσβάτων και δοῶν γυναίκας και παιδία, επάνθησαν περίεργον νόμον ἀνθρωποκρατίας και εφεθον νέον τρόπον συμφορᾶς. "Επεισαν δηλαδή αὐτούς που έπρεπε να πενήθουν τους σαρκιακομένους, να έκτελοῦν οι ἴδιοι τὸ θέλιον και αίσχρον αὐτὸ εἶδος φόνου. "Ετσι κατήρθωσαν εχ: μόνον να ἀτιμάσουν τους θεοὺς ἀνθρωπίνους νόμους, D αλλά και να ἐκρίζωσαν θεσμούς, οι όποιοι ἐτέθησαν από την φύσιν, με τὸ να εβενταίρουν την φύσιν ἐναντίον τῶ έαυτοῦ της και να εισαγάγουν έπα εις τὸν ἀνθρώπινον βίον τὸ πλέον δδελυρὸν εἶδος φόνου. Εἰς τὸ εβξη οι άνθρωποι δεν εφοβόντο τόσο τους εχθρούς των, όσο

τους γονεῖς των, και αὐτούς που έπρεπε περισσότερο όλων να εμπατισθώνται, αὐτούς περισσότερο όλων υποψιάζοντο και άπατηρέφοντο. "Επίτευχον λοιπόν οι άθλιοι δαιμόνες, όσα δέ αὐτῶν που ὁ θεός έπρεπε τους ἀθρώπους εις την ζωήν, δι' αὐτῶν πάλιν να αφαιρηται αὐτὴ ή δωρεά, αὐτούς που εβγανω έργατα της ζωής να τους καταστρέψουν αἰτίους και τὸ θάνατον. Ε ώσταν να ήθελον να αποδείξουν ότι δεν εκέρδιταν τίποτε οι φρονηθέντες εκ της δωρεᾶς του θεοῦ, άρα οχι άλλοι, άλλ' αὐτοί οι όποιοι τους εγέννησαν ήγιναν σφαγείς των. "Αν δέ συνέβαινε κάποτε να ακολουθούσανται ταῦτα και από κάποιο μεγάλο θαῦμα, από πρόνοιαν μήπως αποδειχθῆ κατ' ἐπὶ τὰ συμβαίνοντα μηδενικῶν και ἀνάξιον λόγου, και τὸ θαῦμα αὐτὸ ήτο πάλιν γινέτο από άπατηλά τεχνόματα. "Αλλ' άκόμη και ἐάν ήσαν μεγάλα αὐτὰ που εβγινοντο και που τὰς ανέφερα, ήσαν εν τούτοις ἱκανὰ να δείξουν εις όσους δεν παρελογίζοντο πολύ, 538 Α ποιοί ήσαν οι εναργούστες έκτανα, ότι ήσαν δδελυροί και μολυσμένοι, και εμχανόντο τὸ πᾶν διὰ να ανατρέψουν την ζωήν και την εὐτυχίαν μας.

2. "Αντιθέτως ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός οὐδεμίαν ἐντολήν διὰ κατ' ἐπίτηδες ἔφησεν. "Ενθ δέ είναι ἕξος θαυμασμοῦ διὰ τὰ ὅτι αὐτοῦ ἐπιτελεσθέντα θαύματα, εκάτως προσκυνεῖται και πιστευεῖται ότι είναι θεοῦ και διὰ τὴν ἐντολήν περὶ ἐπιτελέσεως θαυμασίων. Δεδοτὸ αὐτὸς με τὴν ἐλευσίαν του κατήγγησε τὰς παρανομίας αὐτῶν των δαιμόνων. Τὸ πλέον θαυμαστόν δέ ἐν προκειμένῳ είναι ότι ἀπῆλλοξεν από τὴν ἀγρίαν και εβάρβαρον τυραννίαν των δαιμόνων εχ: μόνον ἡμᾶς τους προσκυνούστας αὐτόν, αλλά και ἐκαίνας που τὸν ελαττημοῦν. Διότι τότε πλέον οὐτε οι εἰδωλοκράται: ἀναγκάζονται να προσφέρουν ταῦτα θυσίας εις τους θεοὺς των. Τέσον μεγάλην φιλαθρωπίαν ἐπαδεικνύει πρὸς τὸ γένος μας. "Αντ' τῶν συμφορῶν που οι θεοί των εἰδωλοκράτων ἐπροξένησαν εις τους φίλους των, ὁ θεός ἐπέτελεσε μεγαλύτερα ἀγαθὰ εις τους εχθρούς του. B Διότι οι ὅπὸ τὸ πρόσχημα των θεῶν ἐνεργοῦντες δαίμονες, ἐξηγάκασαν αὐτούς που τους ελάτρευαν και τους ἀμιούσαν να γίνον σφαγείς των τέκνων τους, ἐνθ ὁ Χριστός ἀπῆλλοξε από τὴν ὀμορφίαν της φηριώδους αὐτῆς θυσίας και αὐτούς που τὸν ἀπεστρέφοντο. Τὴν θαυμαστήν δηλαδή αὐτὴν κτήνην δεν τὴν περιόρισε μόνον εις τους ἰδικούς του, αλλά τὴν ἐπεξέτεινε και εις τους ἔθνους, δεικνύων δι' αὐτοῦ ότι οι μὲν θεοί των εἰδωλοκράτων είναι τυράννοι, εχθροί και καταστροφεῖς τῶ γένους μας, και διὰ τούτου ἀντιματιπιζοῦν και τους ἰδικούς των ὡς ἔθνους, τους ήσαν ἄλλωστε

1. "Ο Χριστός, όπως και οι άλλοι πατέρες, εις την εἰδωλοκρατίαν βλέπει δαίμονοκράταιν. Δι' αὐτὸ δεν ήμιλει περὶ θεῶν των εἰδωλοκράτων αλλά περὶ δαιμόνων των εἰδωλοκράτων.

ἔνοι, **C** ὁ δὲ Χριστός· εἶνε· βασιλεὺς καὶ δημιουργός καὶ σωτὴρ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, δι' αὐτὸ δὲ καὶ ἐλυπέτο διὰ τοὺς ἀποικνωμένους εἰδωλοκόλτρας, ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ ἦσαν ἰδικά του δημιουργήματα. Διότι ἔλον τὸ ἀνθρωπίνου γένους εἶναι ἰδικόν του ἔργον, ὅπως λέγει καὶ ὁ μαθητὴς του, «Εἰς τὰ ἴδια ἤλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐκ ἐδέξαντο» (ΐου. 1, 11). Τὰ νὰ ἐκθέσωμεν ἡμῶς ὀλίγη χρόν τὴν φιλοφροσύναν του ἐκπεύγει τῶν χρονικῶν ἐρίων, ποὺ ἔχομεν εἰς τὴν διδασκίαν μας· ἀκόμη καὶ ἂν ἴδωμεν τοὺς κίβνας ὁμιλίᾳ κανεὶς δι' αὐτὴν, καὶ ἔχη τὴν δύναμιν, ἔστη καὶ οἱ ἄγγελοι, δὲν θὰ κατορθώσῃ πάλιν νὰ ὁμιλήσῃ ἐπιτυχίως. Τὸ πόσον ἀγαθὸς εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος μόνον τὸ γνωρίζει, ἐπειδὴ μόνον αὐτὸς εἶναι τὸσον ἀγαθός. Κύριε, λοιπὸν τί λέγει εἰς τοὺς μαθητὰς του, «Ἀμήν, ἀμήν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, **D** τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μεῖζονα τούτων ποιήσει» (ΐου. 14, 12). Δὲν θὰ ἐχορῆγε· εἰς αὐτοὺς τὸσον μεγάλην τιμὴν, ἂν δὲν ἦτο ὑπερβολικὰ ἀγαθός. Ἄν δὲ κανεὶς ἀμφισβητῇ τὸ ποὺ ἐφηρμόσθη αὐτῷ· ὁ χρηματός, ἃς πάρη εἰς τὰς χεῖρας του τὸ διδόν, ποὺ ὀνομαζέται· Πράξεις Ἀποστόλων (μολονό· δὲν ἔχει βλας τὰς πράξεις, οὐτε βλαν τῶν ἀποστόλων ἀλλ' ἐνὸς ἢ δύο μόνον, καὶ ἐξ αὐτῶν ὀλίγας πάλιν) καὶ ἢ ἐξ ἰσθ' εἰς πολλοὶ ἰσθνεῖς, κατάνοιοι· εἰς τὰς κίβνας τῶν, ἔθερα· πύθσαν, εὐθὺς ὡς οἱ σκῆπὸν τῶν ἀποστόλων τοὺς ἤγγισαν, πολλοὶ δὲ δαιμονιζόμενοι **E** πὲ τὸ νὰ ἐγγίσουν μόνον τὰ ἐνδύματα τοῦ Παύλου ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τῶν καταιθύνοντα αὐτοὺς δαίμονα. Ἄν δὲ κανεὶς ἰσχυρίζεται· διὰ αὐτὰ εἶναι κομματικοὶ καὶ τερατώδεις φαντασιοπληξία, εἶναι ἀρκετὰ αὐτὰ ποὺ τὴν ἐλέπομεν νὰ φράξουν καὶ νὰ κατασχύνουν τὸ ὀλιγόπρην στήμα καὶ νὰ συγκρατήσουν τὴν ἀγαλλίνου γλώσσαν. Διότι δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν 539 **A** οἰκουμένην αὐτοκρατορίαν μας χώρα, ἔθνος ἢ πόλις, ὅπου δὲν ἐξιστοροῦνται μετὰ κομματικοῦ τὰ παραδοξὰ αὐτὰ γεγονότα, τὰ ὅποια δὲν θὰ ἀσχηματίζοντο. ἔην ἦσαν πλαστόν. Καὶ περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων μου θὰ μαρτυρήσεται οἷς δὲν θὰ χρειασθῇ δηλοῦν νὰ κατοχυρώσω τὰ λεγόμενα δι' ἀναφορὰς εἰς ἄλλους, ἀφοῦ οἱ εἰς τὸν μᾶς προσφέρτε τὴν εἰς αὐτὰ πίστιν. Ἐμπρός λοιπὸν πὲς μου, δικαί ἔκλειον τὸν Ζωροάστρη καὶ τὸν Νικηλαεῖν· οὐτε κατ' ἄνομα δὲν τοὺς γνωρίζουν οἱ πολλοὶ, μᾶλλον δὲ κανεὶς, πλὴν ἐλαχίστων· Ἀσφαλὺς, διότι ἐλα, ὅσα περὶ ἐκείνων λέγονται, εἶναι ψευδῆ κατοχυρωσθήματα. ἂν καὶ αὐτοὶ καὶ ἐκείνοι ποὺ συνέθεσαν

2. Ὁ Ζωροάστρης ἢ Ζωροάστρης εἶναι ὁ προφήτης τῶν ἱρακινῶν πολέων καὶ ἰερῶν τῆς θρησκείας τοῦ Παρσισμοῦ. Ὁ Νικηλαεῖς ἦτο νοσητὴς καὶ θρησκευτικὸς μεταρρυθμιστὴς τῶν Γαλιθῶν, θρακικῆς φυλῆς κατοικησῆς μετὰ βουναβίας καὶ Ἄβρου, ἠοικισθῆς ταλικῆς ὑπ' αὐτῶν. Ἡλ. Προβότου, ἱστορία IV 94, 96.

τῆς τῆς τῆς τῆς λέγεται· δι· ἦσαν δαινοί, **B** αὐτοὶ μὲν εἰς τὸ νὰ ἐφειροσκουν καὶ νὰ πράττων μαγείας, ἐκείνοι δὲ εἰς τὸ νὰ συγκρατοῦν τὸ φεῦδος μετὰ τὴν ἀληθευφάνειαν τῶν λόγων. Ὅλα ἡμῶς γίνονται· εἰς μᾶτρη καὶ ἀνευ λόγου, ἔταν τὰ ἐξιστοροῦμενα τιμῆς νὰ εἶνε· παθρὰ καὶ φευθῆ, ὅπως, ἀντιθέτως, ἔταν εἶναι ἰσχυρὰ καὶ ἀληθῆ, γίνονται· εἰς μᾶτρη κἀλιν καὶ ἀνευ λόγου ὅσα ἐπισκοῦνται ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς πρὸς ἀνατροπὴν τῶν. Ἡ δύναμις τῆς ἀληθείας δὲν ἔχει ἀνάγκην ὑδουμῆς δοσθῆαις. Ἀκόμη καὶ ἂν εἶναι μαριά· δι· οἱ ἐπιχειροῦντες νὰ στήσαν τὴν ἀλήθειαν, ἔχει μόνον δὲν ἐξαφανίζονται αὐτῇ, ἀλλὰ τῇ συνεργείᾳ τῶν ἐπιχειροῦντων νὰ τὴν ἐλέγουν, ἐμφανίζονται δικαιωστέρα καὶ ὀφημιστέρα, περιγαλῶσα αὐτοὺς ποὺ εἰς μᾶτρη ταλαπυροῦνται καὶ μαίνονται ἐναντίον τῆς. Τὴν ἰδικὴν μας λοιπὸν πίστιν, τὴν ὅποιαν οἱς θεμελιεῖτε ὡς φεῦδος κατακαῖασμα, ἐπεχειρήσαν νὰ τὴν ἐξαφανίσουν καὶ ὑδραν καὶ βασιλικῆς καὶ ἀκατανίκητης· εἰς τοὺς λόγους Ὁ σοφιστῆς, ἀκόμη δὲ καὶ φιλόσοφος καὶ θαυμαστοποι καὶ μάγει καὶ δαίμονες. «Καὶ ἐξηγήθησαν ἐπ' αὐτοὺς ἡ γλώσσα αὐτῶν» (ΐατρ. 63, 9), ὅπως λέγει ὁ προφήτης, καὶ· «Βάλην νηπιῶν ἐγεννήθησαν αἱ πλῆγαι αὐτῶν» (Αὐτῶν, στή. 4). Οἱ βασιλεῖς διὰ τοῦ ἐναντίον μας πολέμου αὐτὸ μόνον ἐκέρδιζαν, νὰ γίνου γνωστοὶ εἰς βλας διὰ τὴν θρημισίαν τῶν. Διότι διὰ τῆς ἐναντίον τῶν μαρτύρων ὀργῆς κατήγησαν ἀμαλκίκα διόκατι τῆς κινήσ τῶν ἀνθρώπων φύσεως καὶ δὲν ἀντελήθησαν δι· ἔγιναν ἔτα· ἐπονεῖσται. Οἱ φιλόσοφοι καὶ δαινοὶ ρήτορες πάλιν ποὺ θεμελιεῖται ἀπὸ πολλοὺς ἐνδοξοί, οἱ πρῶτοι μὲν διὰ τὴν σκηνότησα, οἱ δεῦτεροι δὲ διὰ τὴν ρητορικὴν τῶν δεινότησα, **D** μετὰ τὴν ἐναντίον μας μάχην ἔγιναν καταγέλαστοι καὶ ἀπεδείχθησαν δι· δὲν διαφέρουν διόλου ἀπὸ τὰ φιλαροῦντα παιδία. Διότι ἀπὸ τῶν πολυπληθῆ ἔθνη, καὶ ἀπὸ τῶν τοσούτ' ἄνευ ἡμῶν ἔταν νὰ μεταπίσσουν ἔχει ἀπλῶς ἕνα σοφόν, ἔσοφον, ἄνερα ἢ γυναῖκα, ἀλλ' ὅτε ἕνα μικρὸ παιδί. Εἶναι· δὲ τῶν γελοία τὰ γραφόμενα ὑπ' αὐτῶν, ὅτε τὰ διόλια τῶν ἐξηφανισθῶν καὶ ἐχάθησαν ἀπὸ κερδόν, εὐθὺς ὡς εἶδον τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος. Ἄν δὲ διεσώθη κάποιος, αὐτὸ θὰ τὸ εὐρη κανεὶς εἰς τὰς χεῖρας τῶν Χριστιανῶν· τῶν ἄλλων μᾶς ἔχει ἐπηρεάσει· τὸ μῖσος ποὺ τρέφουν ἐναντίον μας καὶ κατ' αὐτῶν τὸν τρόπον ἐξευτελιζόμεν τὰς ἐπιμελῆς ἐναντίον μας χαλινοῦμένους πλεκτάνας. Διότι ὅπως δὲν ἐφροσθημῶν περιτριγγόντες μετὰ τὰς χεῖρας μας σκορποὺς καὶ φέδια, **E** ἀλλ' ἀνατίθωμεν τὰ ἐπεδεικνύμεν, ὡς ἔάν τὸ σήματὰ μας ἦσαν ἀφάρτα καὶ ἀδαμάντινα, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον δὲν φοδοῦμεθα καὶ τὰ δηλητήρια τῶν ἐχθρῶν, δι·

II. Ἀναφέρεται εἰς τὰ διὰ θρημῶν καὶ ἠρατῶν μαρτύρων τῶν Ἀριστιανῶν.

τι τὰς ψυχὰς μας καὶ τὴν πίστιν μας τὰς κατεσκεύασαν ὁ Χριστὸς ἀδαμαντίνως. Ἄλλωστε ἐφ' ἔσων ἔχοντες λάβει ἐνοσχλήν νὰ καταπατοῦμεν τὰ φέδια καὶ τοὺς 540 Α σαρκοῦς καὶ τὴν τυρανικὴν τοῦ διαβόλου ἐξουσίαν, μὴς εἶναι πολὺ εὐκολώτερον νὰ καταπατήσωμεν τοὺς σκόλημας καὶ τοὺς κινήτρους. Τόση εἶναι ἡ διαφορὰ τῆς ἐλλάδος πού μᾶς προσκενοῦν αὐτοί, ἀπὸ τὴν ἐναντίον μας ἐπιβουλὴν τοῦ πονηροῦ δαιμονίου.

3. Αὐτὰ λοιπὸν ἐπέστη ἡ ἰδικὴ μας πίστις. Τὴν ἰδικὴν σὰς ὄμως κανεὶς ποτὲ δὲν τὴν ἐπολέμησε μὲ αὐτὰ τὰ μέσα. Αὐτοὶ δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς Χριστιανούς νὰ καταστρέφουν τὴν πλάνην διὰ τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς ἰσῆς, ἀλλὰ πρέπει νὰ φρονιζοῦν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων μὲ τὴν παιθῶν, τὴν διδασκαλίαν, τὴν πραότητα. Διὰ τοῦτο οὐδεὶς χριστιανὸς βασιλεὺς ἐξέδωκεν ἐναντίον σας διατάγματα, παράμια πρὸς αὐτὰ πού οἱ εἰθιλωτέρου βασιλεῖς ἐπαύθησαν ἐναντίον μας. Ἡ ἐκτραχυνὴν εἰθιλωτικὴν διδασκαλίαν, ἢ καὶ ἀπέφλασε πάντοτε πολλὴν εἰρήνην. Β καὶ δὲν ἠνωχλεῖτο ὑπὸ αὐθεντός, ἐν τούτοις μόνῃ τῆς ἐδοῦσε καὶ παρήμασε, ὅπως συμβαίνει μὲ τὰ σώματα, τὰ ὅποια, ἐπειδὴ ἀπὸ πολλῶν κερδῶν σήπονται ἐσωτερικῶς, φθείρονται μόνον τὸν καὶ, διαλυθόμενα ὀλίγον κατ' ὀλίγον, καταστρέφονται χωρὶς κανεὶς ἀπ' ἑξῆς νὰ τὰ ἐλάττω. Ὡστε μολοῦντι δὲν ἔχει ἐξαιρεθῆναι τελείως ἀπὸ τὴν γῆν ἢ σατανικὴν αὐτῆς γελιοτήτης, αὐτὰ πού ἤδη συνέθεσαν εἶναι ἀρκετὰ διὰ νὰ σὰς πιστοποιήσουν ἢ πρόκειται καὶ εἰς τὸ μέλλον νὰ συμβῆ. Διότι ἐφ' ἔσων τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς πλάνης καταστράφη εἰς τόσον ὀλίγον χρόνον, κανεὶς δὲν πρέπει νὰ ἀμφισβητῆ διὰ τὴν τύχην τοῦ μικροῦ ὑποκόπιου. Ὅταν κυριευθῆ μὴ πόλις καὶ σωριασθῶν κάτω τὰ πέλιχον τῆς καὶ κατακκοῦν τὰ δημόσια κτίρια καὶ τὰ θέατρα καὶ οἱ τόποι τῶν περιπάτων, καὶ φουεῖσθον δεῖσι οἱ ἠλικιωμένοι. C τὸ γεγονός ἐστι ἔχον ἀπαρμεῖναι μερικὰ μισοκαρμένια σοκοὶ καὶ μισοκαταστραμμένια οἰκίαι, ὡς καὶ γράβαι καὶ παιδία, δὲν θὰ μᾶς κινήσῃ ἀσφαλῶς ν' ἀμφισβητήσωμεν ὅτι ὁ νικητὴς καὶ ἐκπορθητὴς τοῦ πλείονος εἶναι ἱκανός νὰ καταστρέψῃ καὶ τὰ ὑπολείμματα. Ἡ ὑπὸ τῶν ἀλλείων ἡμῶς κηρυχθεῖσα πίστις δὲν εὐρίσκειται εἰς τσαυτὴν κατάστασιν, ἀλλὰ κτημερινῶς ἀνισορροπεῖ περισσώτερον. Ἐν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν θῖον μας ὄχι μὲ εὐκολίαν καὶ ἄνεον, ἀλλὰ μὲ θλίψεις καὶ πόλεμους καὶ μάχας. Διότι ἡ εἰθιλωλατρεία, ἀπὸ ἐπιστεῖσθῃ εἰς ἄλλην τὴν γῆν καὶ κατέκρινε τὰς ψυχὰς ὄλων τῶν ἀνθρώπων, μετὰ ἀπὸ τσαυτὴν ἀκριθῶς δύνανται καὶ πρόεδον κατελύθη ἀπὸ τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ. Τὴν ἰδικὴν μας ἡμῶς κήρυγμα ἀπέκρινεν ἔχθηρος ἔχει μετὰ τὴν εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς διάδοσιν καὶ ἐμπέδωσιν του. D ἀλλὰ πρὶν ἀκόμη ἐμπέδωθῆ καὶ ριζώσῃ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνορθῶν, ἀπὸ τὰ πρῶτα του δῆματα ἀκόμη, ἠναγκάσθη νὰ ἀντι-

μετοπίσῃ ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην, νὰ πολεμήσῃ, «Πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ αἰῶνος τοῦτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας» (Ἐφ. 6, 12). Αὐτοὶ ἐφ' ἔσων εἶχαν ἀνάψῃ ἀκόμη καλὰ ἡ σπῆθα τῆς πίστεως, ἐξεγυῖσθον ἐναντίον τῆς ἀπὸ παντοῦ ποταμοῦ καὶ γιγάντια κώματα. Γνωρίζετε δὲ ἀσφαλῶς ὅτι δὲν εἶναι τὸ ἔθνος νὰ ἐκρίψῃσιν κανεὶς τὸ φυτόν, τὸ ὅποσον ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἔχει ριζώσει βαθυκά, καὶ τὸ ελαστέρι πού μολίς ἐφυτεύθη εἰς τὴν γῆν. Ἀλλὰ παρὰ τὰς δοκιμασίας αὐτὰς συνθήκας καὶ ἐνθ', ὅπως εἶπα, τὸ πέλμαρος τῶν ἐχθρῶν κατέκλιψε τὴν σπῆθον τῆς εὐσεβείας. E αὐτὴ ἔχει μόνον δὲν ἐδόθηε ἐξ αἰτίας αὐτοῦ, ἀλλ' ἐγένετο λαμπροτέρα καὶ μεγαλιότερα. Κατελάμβανε γρήγορα τὰ πάντα, καὶ τὴν μὲν πίστιν τῶν ἐχθρῶν τὴν κατέλυε καὶ τὴν κατέστρεψε μὲ εὐκολίαν, τὴν χριστιανικὴν ὄμως πίστιν τὴν ἀνέδαξε καὶ τὴν ὠδήγησε εἰς ἀνεκράστον ὄψος, 541 A μολοῦντι οἱ ἄνδρες πού ἀπαρτήσαν τὴν διάδοσιν τῆς ἔσαν ἀπλοκοὶ καὶ ἀσθητοί. Αἰτία δὲ αὐτῆς τῆς ἐπιτυχίας δὲν ἔσαν οὐδὲ ἡ διδασκαλία τῶν ἀλλείων ἐκείνων οὐδὲ τὰ θαύματα των, ἀλλ' ἡ δὲ ἀδύνην ἐνεργεῖσθαι δύναντος τοῦ Χριστοῦ. Διότι ἐξ αὐτῶν πού ἐπίπυγον ταῦτα ὁ ἔνας, ὁ Παύλος, ἦτο σκηνωπιός, ὁ δὲ Πέτρος ἁλιεύς. Καὶ ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἀπερνοῦσε ποτὲ ἀπὸ τὴν γῆν αὐτῶν τῶν ἀπλοκοῦν καὶ ταπεινῶν ἀνθρώπων νὰ κλάσσουν μόνον τὴν χριστιανικὴν ὑπέθεσαν, ἐκτός ἂν δεχθῆ κανεὶς ἐπὶ ἔσαν πρελλοὶ καὶ ἀνορθοποτοί. Ὅτι ὄμως δὲν ἔσαν πρελλοὶ φαίνεται ἐξ ἔσων μὲ τὸ κήρυγμα τὴν κατέκριναν καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἀκόμη καὶ σήμερον πιστεύουσιν πολλοὶ εἰς αὐτούς. Δὲν θὰ ἠδύνατο ἄλλωστε νὰ εἶπουν τόσον μεγάλη φεῦδῃ καὶ νὰ κομμορρηγοῦσιν ἀπλόως. Διότι, ὅπως εἶπα καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν, αὐτοὶ πού σκοπεῖται νὰ ἐξαπατήσῃ φεῦδεται θεοτικῶς. Ἀλλὰ φεῦδεται κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὅστε νὰ μὴ γίνῃ εἰς ὄλους φανερός. Ἄν δὲ αὐτὰ πού τὰ πράγματα B ἔχον ἤδη πραγματοποιηθῆ, καὶ ὑπάρχουν τόσο μέρτερος τῆς ἐνεργείας αὐτῆς καταλήγειος, καὶ ἐκείνοι: θηλαθῆ πού ἀπίστευσαν τότε καὶ ἐκείνοι πού ἀπὸ τότε διακηρύσσον αὐτὰ ὄχι μόνον μεταξὺ μας ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν διαθάρων καὶ μεταξὺ τῶν περισσώτερον καὶ ἀπὸ τοῦς ἐκροῦσῶν ἀπολιτίστων. Ἐν λοιπὸν τώρα, μετὰ ἀπὸ τόσας ἀποδείξεις καὶ τὴν καθολικὴν τῆς οἰκουμένης μαρτυρίαν, ὑπάρχουν μερικοὶ πού δυσπιστοῦν εἰς τὰ γεγονότα, καὶ μέλιτα πολλοὶ χωρὶς ἔρευναν καὶ ἐξέτασιν, πῶς θὰ ἠμποροῦσε νὰ δεχθῆ τὴν χριστιανικὴν πίστιν εἰς τὴν ψυχὴν του, εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ κηρύγματος, χωρὶς νὰ ἔχη ἀσκοπίστους μαρτυρίας ἐπ' αὐτῆς. T' δὲ ἦτο ἐκεῖνος πού συνέθερε τοὺς ἀποστόλους ὅστε νὰ κλάσσουν καὶ νὰ συνθέσουν τσαυτὴν ὑπέθεσαν: Ὅστε εἰς τὴν ρητορικὴν των ἱκανότητι (ὁ ἔνας μάλιστα C ἐξ αὐτῶν ἦτο τε-

λείως ἀγράμματος) οὕτως εἰς τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων τους ἤμποροσαν νὰ στερηχθῶν διότι μάλιστα καὶ μετὰ εἰς ἐξοφλίαν τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν ζωὴν των ἐπιζητούντες καὶ οἱ δύο μὲ τὴν χειρωνακτικὴν ἐργασίαν των. Ἄλλ' οὕτως καὶ διὰ τὴν ἀριστοκρατικὴν καταγωγὴν των ἤμποροσαν νὰ ὑπερφανθῶνται: διότι τοῦ μὲν ἐνὸς δὲν γνωρίζομεν κἀν ποῖος ἦτο ὁ πατήρ, τόνον ἄριστος καὶ ἀφάνης ἦτο, τοῦ δὲ Πέτρου ὁ πατήρ μᾶς εἶναι μὲν γνωστός, τίποτε περισσότερο ἤτοι δὲν ἔχει ἀπὸ τὸν πατέρα τοῦ Παύλου, παρὰ μόνον τὸ ὅτι ἡ Ἁγία Γραφή μᾶς ἐγνωστοποίησε τὸ ὄνομά του, καὶ αὐτὸ χάρις εἰς τὸν Πέτρον. Ἄν δὲ θλίψαι κανεὶς νὰ ἐξετάσῃ καὶ τὴν χώραν καὶ τὸ ἔθνος, θὰ εἴρῃ ὅτι ὁ μὲν Παῦλος κατήγετο ἀπὸ τὴν Κιλικίαν, ὁ δὲ Πέτρος ἀπὸ ἄσημον πόλιν ἢ μάλλον ἔξ ἀπὸ πόλεως. **Δ** ἄλλ' ἀπὸ τὸ τελευταῖον χωρίον, τὴν Βηθσαϊδᾶ δηλαδὴ, ἢ ὅποια εἶναι ἓνα χωρίον τῆς Γαλιλαίας δημοκρίμενον ἔτσι: ἔξ τῆς Παλιλαίας κατήγετο λοιπὸν ὁ μακάριος Πέτρος. Καὶ τὰς τέχνας των δὲ ἂν ἀκούσῃ κανεὶς, θὰ εἴῃ ὅτι δὲν εἶναι σπουδαῖα καὶ ὑπολογίσαιμι. Καὶ ἐκτετακτικὸν μὲν περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἐπιτηδεύει, εἶναι ἕως καὶ αὐτὸς κατώτερος τῶν ἄλλων τεχνιτῶν. Ποῦ λοιπὸν ἐστηρίχθησαν, πᾶς μου, διὰ τὸ τελεῖσθαι νὰ κατασκευάσωσαν τόσον μέγα πρᾶγμα; Ποῖα ἐπέθηκε τοὺς διηγήσαν; Εἰς τί ἐστήριξαν τὸ ἠἄρως των; Μήπως εἰς τὸ καλᾶν καὶ τὸ ἀγκιστρῆν ἢ εἰς τὴν φαλτάειν καὶ τὸ τρυπᾶν; Πρέπει νὰ πᾶτε κάπου νὰ ἀπαρχονοῦσθε ἢ νὰ γυμναστικισθῆτε, ἂν χρυσάτε τόσα πολλὰ εἰς τὴν τρέλλαν.

Ε 4. Ἄς ὑποθέσωμεν ἕως οὕτως ὅτι ἕως οὕτως, τὸ ἀδύνατον τοῦτο ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ, καὶ ἔ μὲν Πέτρος, ποῦ μάλιστα ἐγκατέλειπε τὴν λίμνην, νὰ λέγῃ, οὐ ἢ σὺ καὶ τὸ σῶματός μου ἀνέστης νεκρός, ὁ δὲ Παῦλος, ποῦ μάλιστα ἄφησε τὰ δέματα τοῦ σκηνοραφεῖου του, νὰ λέγῃ τὰ αὐτὰ περὶ τῆς θαυματουργικῆς δυνάμεως τῶν ἐνδύματων του. Ποῖος ἤτοις ἐκ τῶν ἀκούοντων αὐτὰ θὰ ἦτο τόσον ἀνόητος, ὅστε νὰ πιστεύσῃ τόσον σπουδαῖα πρᾶγματα **542 A** στηριζόμενος μόνον εἰς τοὺς λόγους των; Δικαί κανεὶς ἄλλος ἐκ τῶν τεχνιτῶν τῆς ἐποχῆς των δὲν ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του κατὰ παρόμοιον, ἢ κάποιος ἄλλος τέλος πάντων; Ἄν δὲ ὁ Χριστιανισμὸς ἦτο φευδὴς καὶ κατασκευαστῆς, οἱ μετὰ τοὺς ἀποστόλους, φυσικῶ τῷ λόγῳ, ἠδύνατο ευκολώτερον νὰ φευδῶνται περὶ τοῦ πρᾶγματος. Διότι οἱ ἀπόστολοι δὲν ἤμποροσαν νὰ ὑποστηρίξουν τὸ κατασκευασμὸν των δι' ἀναφορὰς των εἰς τὴν μαρτυρίαν ἄλλων οἱ διάδοχοί των ἤτοις, παραδειγματίζόμενοι ἐπ' αὐτοῖς, ἤμποροσαν μὲ περισσότεραν ευκολίαν καὶ προχειρότητα νὰ ὑπεραμύνωνται τοῦ κατασκευασμοῦ, διότι τὸ παράδειγμα των πρώτων τοὺς εἶδετο ἠἄρως νὰ πιστεύουν, ὅτι κανεὶς εἰς τὴν γῆν δὲν ἔχει νόον, ἀλλ' ἔλοι εἶναι τρέλλοι καὶ ἀνισόρροποι, καὶ ἔτσι: **Β** ὁ

ποῖος θέλει ἤμπορεῖ νὰ λέγῃ διὰ τὸν ἑαυτὸν του ὅτι θέλει καὶ θὰ γίνῃ πιστευτός. Ὅλα ἕως αὐτὰ εἶναι φιλιαρίαι καὶ γελοῖότητες, καὶ ἀνόητα ἐπιχειρήματα τῶν εἰδωλολάτρων. Ὅστις ἤτοις, ἂν κάποιος ἐπιχειρήσῃ νὰ σκευάσῃ μὲ τὰ τόδων του τὸν οὐρανὸν διὰ τὸν τρυπήσαι μὲ τὰ δέλη του ἢ νὰ ἀδαίσαι τὸν ὕψαινον διὰ τὸν χειρῶν του, δὲν ὑπάρχει κανεὶς καὶ ἐκ τῶν πλεόν εὐγενικῶν εἰς τοὺς χρότους ποῦ δὲν ἦν τὸν περιγέλασθαι, οἱ σοβαρώτεροι δὲ θὰ χύσων καὶ δάκρυα δι' αὐτόν. Ἔτσι καὶ ἔταν ἀντιλήγων εἰς τὰ τῆς πίστεως μας οἱ εἰδωλολάτραι, εἶναι καλῶτερα νὰ γελοῖαι καὶ νὰ θακροῦμαι, διότι ἐπιχειροῦν νὰ κατορθώσουν πρᾶγματα ποῦ δύσκολώτερα ἀπὸ τὸν ἐπιζῶντα νὰ τρυπήσαι διὰ τοῦ τόδου τὸν οὐρανὸν καὶ νὰ ἀδαίσαι τὴν θάλασσαν. Τὲ φῶς δὲν θὰ γίνῃ ποτὲ σκότος, ἕως ἔταν εἶναι φῶς. **Γ** οὕτως ἡ ἀλήθεια τοῦ Χριστιανισμοῦ θὰ ἀμφοδότηθῃ, διότι εἶναι ἀλήθεια καὶ δὲν ὑπάρχει τίποτε ισχυρότερον τῆς ἀλήθειας. Ὅτι λοιπὸν καὶ τὰ παλαιὰ ποῦ μόνον ἐξ ἀκούης τὰ γνωρίζομεν, εἶναι ἐξ Ἰσοῦ ἀξιοπίστα πρὸς αὐτὰ ποῦ σήμερα ὑπάρχουν καὶ τὰ ἐλέμεν, ἢ τὸ ἠμολόγει κάθε ἐξῆρρον ἄθερπος. Διὰ τὸ ἀποδοῖ δὲ μεγάλη ἡ νίκη μας θέλω νὰ διηγηθῶ ἓνα θαυμαστὸν γεγονός ποῦ συνέβη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας. Μὴ θορυβήθῃτε ἤτοις ἂν, ἐνθ' ὑπεσχέθην νὰ πᾶς διηγηθῶ θάματα ποῦ συνέβη, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, ἀρχίζῳ τὴν διήγησιν ἀναφερόμενος εἰς παλαιὰν ἱστορίαν. Διότι δὲν θὰ περιορισθῶ μόνον εἰς ἐκεῖνην οὕτως ἢ ἄπειν παλαιὰ πρᾶγματα ἄσχετα πρὸς τὴν νέαν ὑπόθεσιν. **Δ** παλαιὰ καὶ νέα ἱστορία ἀκολουθοῦν ἢ μία τὴν ἄλληλῃ καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καταργηθῇ αὐτὴ των ἢ ἐξάρηται. Θὰ τὴν ἀντιλήψῃτε δι' καλῶς ἀφοῦ ἀκούετε τὰ ἴδια τὰ πρᾶγματα.

5. Ἰπῆρθε κάποιος βασιλεὺς τὴν ἐποχὴν των προχόνων μας; Καὶ διὰ τὸ ποῖος ἦτο οὗ πρὸς τὰ ἄλλα γνωρίσματα του δὲν ἔχει τίποτε νὰ εἴπω. Ἄν ὄμοις ἀκούσατε διὰ τὴν ἐβελουρότητα ποῦ ἐτόλ-

1. Πρόκειται ἴσως περὶ τοῦ Ρωμαίου ἀποκράτορος Φιλίππου τοῦ Ἄραβος (244 - 249). Παρατίθεται ἀπὸ τὸν Βασίλειον ὅτι ἦτο Χριστιανὸς καὶ ὅτι ἔταν ἀπεκρίτης, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Πάππου τῆν Ἰουλιανῶν διὰ τὸν προσελχθῆναι ἠμποδίσθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ἐπισκοπεῖον. Ἡναγκασθὲν διὰ τοῦτο νὰ ἠμολογήσῃ προσηγορίως ὡς ἀπίστηρον ὁ ἐπίσκοπος, ἔπειτα ἠποδοῖν εὐχαριστίας καὶ κατόπι εἰσῆλθεν (Ἐκκλ. Ἱστορίαν 6, 84). Τῶτα ἤτοις δὲν ἠμφοροῦν πρὸς ὅσα κατώτερον περὶ ἡμῶν ἀντιθέρατος τοῦ βασιλεῦς λέγει ὁ Χριστοδῶμος καὶ περὶ θαυμάτων τελειῶς τοῦ Βασιλέως. Θὰ φησὶν αὐτὸν διὰ τοῦτο νὰ θακρῆ κανεὶς ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ διακελευθέντος τὸν Φίλιππον ἀκούοντος ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ὁποῖου ἄλλωστε φέρεται μαρτυρία ὁ Βασίλειος περὶ τὸ 251 - 252 (Ἐκκλ. Ἱστορίαν 6, 89). Δυστυχῶς ἤτοις ἐπιτοῦθα ἔγγραφοι τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ ἄδικος ἦτο ἐξ ἀρχῆς ὁ φερόμενος διώκτης τῶν Χριστιανῶν, καὶ ἢ προσελθῆναι τῶν εἰς τὸν ναὸν ἐπομῆως εἶναι ἀδικοπρόβητος. Ἄλλωστε ἀρῶς καὶ ὁ Χριστοδῶμος λέγει ἐπὶ ὁ Βασίλειος ὅτι ἐκ τῆς Χριστιανικῆς κατάντης ἠλέουσα ἐλ. εἰς Εἰσαγωγήν.

μνησὲν νὰ διαπράξῃ, θὰ συμπεράνετε διὰ τὴν ἐν γένει ὀμότητα τοῦ χαρακτήρος του. Ποία ἦτο λοιπὸν αὐτὴ ἡ ὀδωλυρῆτις; Κάποιον ἔθνος, ἐκ τῶν ἐχόντων πόλεμον πρὸς τὸν βασιλέα ἐκείνον ἀπαράκτισε νὰ διακόψῃ τὸν πόλεμον, ὥστε εἰς τὸ ἔξῃς αὐτὰ αὐτοὶ νὰ φρονέουν ἄλλους, οὔτε νὰ φρονιῶνται ὑπὸ ἄλλων. Ἐ ἀλλὰ νὰ ἀπαιταγῶν ἀπὸ παρόμοια πράγματα καὶ ἀπὸ φόβους καὶ κινδύνους, νὰ ἀρκούντι δὲ εἰς τὰ ἀκάρκοντά των καὶ νὰ μὴ ᾤσωντο περισσότερα τῶν ὧσων ἔχουν. Διότι εἶναι προτιμώτερον νὰ ἀπολαμβάνουν τὰ ὀλίγα χωρὶς φόβον ἀπὸ τὸ νὰ ἐπιθυμοῦν περισσότερα μὲ φόβον πάντως καὶ τρέμον καὶ νὰ ζῶν ἐλαττωτέρως ἄλλους καὶ ἐλαττώμενα ὑπ' αὐτῶν. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἀπαράκτισαν νὰ διακόψουν τὸν πόλεμον καὶ νὰ ζῶν ἀνερχόμενον ζῶσιν, ἐπέβησαν νὰ κατακυρώσων αὐτὸ τὸ καλὸν μὲ ἰσχυρὸν θεσμὸν καὶ ἀσφαλεῖς ἔρους. 543 **A** Καὶ ἀφοῦ ἐσυνθηκολόγησαν καὶ ἀντιήλλαξαν ὄρκους προσέβησαν πιστικῶς νὰ πείσων τὸν ἰδικὸν τὸν βασιλέα νὰ παραδῶναι τὸν υἱὸν του, ποῦ ἦτο ἀκόμη μικρὸ παιδί, ὡς ἀσφαλεῖς ἐνέχυρον τῆς εἰρήνης, ὥστε καὶ οἱ ἄγθροι νὰ ἔχουν κάτι εἰς τὸ ὅποιον θὰ στηρίζωνται καὶ ὁ ἴδιος νὰ ἔσῃ μαρτυρίαν διὰ τὰς προθέσεις του, ἵτι δηλαδὴ συμφώνησε μὲ αὐτοὺς τὴν εἰρήνην χωρὶς δόλου. Μὲ αὐτὰ των τὰ ἐπιχειρήματα ἔπεισαν τὸν βασιλέα καὶ παρέδωκε τὸν υἱὸν του, ὅπως μὲν αὐτὸς ἐνόμιζεν, εἰς τοὺς φίλους καὶ συμμάχους, ὅπως ὁμως εἰς τὸ τέλος ἀπεδείχθη, εἰς τὸ πλεῖον ἄγρον θηρίον. Διότι, ἀφοῦ παρέλαβεν ἐν ἐνόμῳ τῆς φιλίας καὶ τῆς συνθήκης τὸ βασιλόπαιδον ἐκεῖνο, ἀμέσως κατεπάτησε καὶ παρέδῃ τὰ πάντα, τοὺς ὄρκους, τὰς συνθήκας, τὴν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ἐντροπὴν, τὸν τετακτινὸν πρὸς τὸν Θεόν, τὰ κισθήματα ἐλέους ποῦ προκαλεῖ ἡ θέα τῶν παιδιῶν. **B** Καὶ αὐτὸ τὸ κερπὸν τῆς ἡλικίας ἐδόθησε τὸ θηρίον, οὔτε ἡ τιμωρία ποῦ ἀκούσθη τὴν διακράξιν τέτοιων ἐγκλημάτων ἐβόησε τὸν ἄγριον ἐκείνον βασιλέα, οὔτε οἱ λόγοι ποῦ ἴσως τοῦ ἐπιμήθουνεν ὁ πατήρ, ὅταν παρέδιδεν εἰς τὰς χεῖράς του τὸν υἱὸν του, αἰσθὼν νὰ τὸν φροντίσῃ μὲ ἐπιμέλειαν, ὡσάν νὰ ἦτο πατήρ τοῦ παιδίου, καὶ παρακαλῶν νὰ τὸν ἀναβρέψῃ καὶ τὸν μορρώσῃ, ὡσάν νὰ τὸν εἶχε γεννήσει αὐτὸς, ὥστε νὰ φανῇ ἄξιός τῆς εὐγενειῆς του καταγοιγῆς. Μὲ αὐτοὺς τοὺς λόγους θὰ ἔβαλε τὴν δεξιὰν χεῖρα τοῦ παιδίου εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα τοῦ φονέως καὶ θὰ ἀνελύθη εἰς λυγμούς. Τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν ἐνεθιμήθη ὁ μικρὸς βασιλεὺς, ἀλλ' ἀφοῦ διεγράψε τὰ πάντα διὰ μιᾶς ἀπὸ τὴν θυγῆν του. **C** Διέπραξε τὸν φόνον ἐκείνον, ἐρημερώτερος τοῦ ὅποιος δὲν ὑπάρχει. Διότι ἡ μικρὰ αὐτῆ πράξις εἶναι χειρότερα καὶ ἀπὸ τὴν παιδοκτονίαν. Καὶ μάρτυρας αὐτοῦ εἴσθε εἰς, οἱ ὅποιοι δὲν θὰ ὀσοφράτε τόσον, καὶ κρινὸν καὶ κισθήματα τὰς σήμερινα μὲ τὰ ἰδικὰ μου, δὲν ἀκούγατε ὅτι κατέσφαξε τὸν ἰδικὸν τὸν υἱὸν. Διότι τότε θὰ ἀνερέποντος βαβαῖος μὰζ' ἢ

τοὺς ἀνθρώπινους νόμους καὶ οἱ θεομοί τῆς φύσεως. Εἰς τὴν προκειμένην ὁμως περίπτωσιν ἔχουν συγκεντρωθῆ πολλὰ μὰζ', τὰ ὅποια λόγῳ τοῦ πλήθους των εἶναι ἰσχυρότερα καὶ ἀπὸ τὴν φυσικὴν ἀνάγκην. Ὅταν δηλαδὴ σφεαθῆ τὸ ἀνθρώπινον ἐκείνη παιδί, ποῦ εἰς τίποτε δὲν ἔπραξε, ποῦ παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ ἀπεσπῆθη δικαίως ἀπὸ τὰ πατρικά του ἀνάκτορα. **D** καὶ ἀπὸ τὰς ἰδικὰς του ἀπολαύσεις καὶ δόξας καὶ τιμὰς, καὶ ἀντιήλλαξεν δια αὐτὰ μὲ τὴν ζενιτιανὴν, διὰ νὰ ἤμωρῃ ὁ μικρὸς βασιλεὺς νὰ στηρίζεται εἰς αὐτὸ, διὰ τὰς συνθήκας, καὶ διὰ ἐπιτακτικῶν καὶ ἔχασε ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τὰς ἀπολαύσεις του, καὶ διὰ τελικῶς κατεσπῆγῃ ὑπ' αὐτοῦ, καταλαμβάνομαι ἀπὸ ἐν ἀντιθετικῶν εἰς τὴν συνθέσιν του πάθος. Αἰῶνε! ἡ ψυχὴ μου καὶ συγχρόνως φουσκίωνα τὸ ἕνα μὲ τὸ προγενεῖ ἢ ὑπὲρ καὶ τὸ ἄλλο ὁ θυμὸς. Ὅταν δηλαδὴ σφεαθῆ τὸν ἀνάσκοντον ἐκεῖνον νὰ ἀπῶλεται, νὰ σπῆσῃ τὸ ἔξρος καὶ νὰ κρατῆ τὸν λαμὸν τοῦ παιδίου, καὶ μὲ τὴν δεξιὰν χεῖρα, μὲ τὴν ὀπιῶν ἐδέχθη τὸ παιδίον ὡς ἐνέχυρον. **E** μὲ αὐτὴν πάλιν νὰ ὄσῃ τὸ ἔξρος ἐναντίον του, τότε, σπᾶζω καὶ πνίγωμαι ἀπὸ θυμὸν. Ὅταν πάλιν ἰδῶ τὸν νέον νὰ προβάται, καὶ νὰ τρέμῃ καὶ νὰ κλαίῃ μὲ λυγμούς, τοὺς τελευταίους τῆς ζωῆς του καὶ νὰ προσκαλῆ τὸν πατέρα του, καὶ νὰ λέγῃ δι: αὐτὸς εἶναι ὁ αἰῶνος ἄλιον αὐτῶν, καὶ νὰ καταλογίῃ τὴν σφαγὴν ὄχι εἰς αὐτὸν ποῦ ἐδόθη τὸ ἔξρος εἰς τὸν λαμὸν του, ἀλλ' εἰς αὐτὸν ποῦ τὸν ἐγέννησε, καὶ νὰ μὴ ἤμωρῃ νὰ ξεφογγί οὔτε νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν ἑαυτὸν του, καὶ νὰ ἐπιρίπτη ἀνώμαλα κατηγορίας ἐναντίον τοῦ πατρὸς του, καὶ νὰ βέχεται τελικῶς τὸ κτύπημα τοῦ ἔξρους καὶ νὰ σπαστῶ καὶ κιστῶ τὸ χῶμα. 544 **A** καὶ νὰ μολύνῃ τὴν γῆν μὲ τοὺς ποταμούς του αἱματός του, τότε ξεσχιζόνται τὰ σπλάγχνα μου καὶ σκετενοκᾶζει ὁ λογισμὸς μου καὶ θολώνουν τὰ μάτια μου ἀπὸ τὴν λύπην. Τὸ θηρίον ὁμως ἐκεῖνο δὲν ἔπαθε κάτι τέτοιον, ἀλλ' ὡσάν νὰ ἐπρόκειτο νὰ σφάξῃ ἀπὸ ἡ σφαγῆ, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἀνεμετώπιζε τὴν ἀνάσκοντον ἐκείνην σφαγὴν. Καὶ ἐνθ' ὁ νέος ἔκειτο κἀνὸν γακρὸς μετὰ τὸ κτύπημα, ὁ φονεὺς προσέθηκε καὶ ἄλλην ὀδωλυρῆτητα ὡσάν νὰ ἤθελε νὰ σκεπῶσῃ τὴν πρώτην μὲ τὴν δευτέραν. Θὰ νημίση ἀσφαλῆς κανεῖς διὰ τὰ ἐπιλήσει περὶ τῆς ταρῆς; καὶ δι: μετὰ τὸν φόνον δὲν παρεχώρησαν εἰς τὸν φονευθέντα οὔτε ἕνα κομμάτι γῆς ἐγὼν ἔμνος; θὰ εἴπω κάτι παλὺ τομηρότερον. **B** Ἀφοῦ δηλαδὴ ἐμόλυνε τὰς χεῖράς του μὲ τέτοιον αἷμα καὶ διέπραξε τὴν κανοφανῆ αὐτῆν κανοφρίαν, ὡσάν νὰ μὴ εἶχε κἀμὲ τίποτε ὁ ἀναίδης, καὶ σκληρότερος καὶ ἀπὸ τοὺς λίθους ἀκόμη, ἔσπευσε πρὸς τὴν Βαβυλῶνιαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἴσως διαρωτῶνται μερικοί, πῶς δὲν τὸν ἐκτύπησε καμμίαν θεόσταλτος τιμωρία δι' αὐτὸ του τὸ τὸλμήμα, ἢ πῶς δὲν ἔρηψε κεραιὸν ἐπάνω του ὁ Θεός, διὰ νὰ κατακλιθῆ τὸ ἀνάσκον-

τον πρόσωπόν του, πριν εισέλθῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν; Ἐγὼ λοιπὸν αἰτούς ποὺ ἐσκέφθησαν ἔτσι τοὺς ἔπαινός καὶ τοὺς θαυμάζω διὰ τὴν ἀναγκαστικὴν τους νομίζω θύμω, ὅτι δὲν τοὺς ἀρμάρξαι κατ' ὀλοκλήριον ὁ θαυμασιὸς αὐτὸς καὶ ὁ ἔπαινος. **Γ** Ἐννοεῖ θεδαίως δικαιολογημένη ἡ ἀναγκαστικὴ των διὰ τὸ ἀδίκως σφραγισθῆναι παιδίον, διὰ τὴν ἴσσην ἔκτασιν περιφρόνησιν τῶν νόμων τοῦ Θεοῦ μέσα εἰς τὴν φυσικὴν τοῦ θυμοῦ των θύμω, δὲν εἶδον ἴσσην καρὰ, ὅσην ἔπρεπε νὰ ἴδωθ. Διότι ὑπεράνω τοῦ δικαίου τῶν ἀνθρώπων νόμου ὑπάρχει εἰς τοὺς οὐράνους νόμος πολὺ ἀνώτερος. Ποῖος εἶναι λοιπὸν αὐτὸς ὁ νόμος; Νὰ μὴ πίνῃ ἄμμος ἢ τιμωρία εἰς τοὺς ἁμαρτησαντας, ἀλλὰ νὰ παραχωρηθῆι εἰς αὐτὸν ποὺ διέπραξε πάλιν ἄρνος καὶ πρόσθεσις, ὥστε νὰ ἐξαλείψῃ τὸ ἁμάρτημά του καὶ νὰ ἐξισωθῇ διὰ τῆς μετανοίας πρὸς αὐτοὺς ποὺ οὐδὲν ἀράλιν διέπραξαν, πρῶγμα ποὺ ἔκαμεν ὁ Θεὸς καὶ διὰ τὸν ἄθλιον ἐκείνον. Οὐδαμῶς θύμω μεταβολὴ παρετηρεῖται ἀλλὰ ταρμέναι ἀδιάρθρωτος. **Δ** Ὁ φιλόδημος Θεὸς εἶχε προβλέψει καὶ τοῦτο καὶ πάλιν θύμω δὲν τὸν ἐγκατέλειπε, ἀλλ' ἐξηκολούθησε νὰ λαμβάνῃ εὐεργετικά δι' αὐτὸν μέτρα: Παρηκολούθησε τὴν πορείαν τῆς ἀθηνείας του καὶ ἐπράξε τὸ πᾶν διὰ νὰ τοῦ δώσῃ τὴν ὑγίαν. Ἐκείνος θύμω δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῇ τὸ φάρμακον καὶ συγχρόνως κατέσφαξε καὶ τὸν διὰ τὴν θεραπείαν τοῦ ἀποσταλέντου λατροῦ. Τὸ φάρμακον λοιπὸν καὶ ἡ μέθοδος τῆς θεραπείας ἦσαν τὰ ἑξῆς:

6. Συνέπεσε τὸν καιρὸν ἐκείνον, ποὺ ἀποκολιμῆθη τὸ ἄγριον καὶ ἐλευθέρωσεν αὐτὸ ἐγκλίμα, νὰ ποιμήνῃ τὴν βικίην μας Ἐκκλησίαν κάποιος μέγας καὶ ἡκουστός ἀνὴρ, ἂν φυσικὰ ἀρμάρξαι νὰ τὸν ἠνομήσω ἀπλῶς ἄνδρα. Τὸ ὄνομά του ἦτο Βαβύλας. Αὐτὸς λοιπὸν ἐπῆρε τότε εἰς τὰς χεῖράς του τὴν διακυβέρνησιν **Ε** τῆς ἐδῶ Ἐκκλησίας μετὰ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καὶ δὲν ἴδῃ ἡμποροῦσα θεδαίως νὰ λογιρῆσθῃ ὅτι ὑπερέσθῃ τὸν Ἥλιον καὶ τὸν μνηστήν αὐτοῦ Ἰωάννην, ἀπὸ φόβου μήπως ἀσυνασχετήρῃται διὰ τὴν συγκρίσιν, τοὺς ἔφαθεν θύμω εἰς τέτοιον βαθμὸν, ὥστε οὐτε καὶ εἰς τὸ ἐλάχιστον νὰ ὑποκείται τῆς ἐλευθερίας τῶν γενναίων ἐκείνων ἀνδρῶν. Διότι ἐξεδίωξεν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν δι: ἀπλῶς τὸν διοικητὴν ὀλίγων πόλεων, οὐτε τὸν βασιλέα ἐνὸς ἔθνους, ἀλλὰ τὸν κατέχειντα ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν του τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς οἰκουμένης, τὸν φονέα δηλαδὴ τοῦ παιδίου, ὁ ὅσιος εἶχε ἵσπεταγμένα πολλὰ ἔθνη καὶ ἀναρίθμητα στρατεύματα, **545 Α** καὶ ἦτο φοβερός διὰ πολλοὺς λόγους, καὶ διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἐξουσίας του καὶ διὰ τὸ δάναιον τοῦ χαρακτήρος του. Τὸν ἐξεδίωξε λοιπὸν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ὡς δούλον μηδαμὸν καὶ ἀνάξιον, μετὰ τὴν μάλιστα ἀταραξίαν καὶ ἀποβίαν, μετὰ δὲν ἡ δοσὸς ἐξωγοῖται ἀπὸ τὰ κοπάδι τὸ ἄρρωστον καὶ φουρακίμενον πρόβατον, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ ἔτσι

νὰ μεταδοθῇ ἡ ἀσθένεια εἰς τὰ ὑπόλοιπα. Καὶ ἐπράξε τοῦτο ἀποδεικνύων ἐμπράκτως τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, ὅτι θεδαίως εἶναι μόνον αὐτὸς ποὺ ἁμαρτάνει, ἀκόμη καὶ ἂν ἔχῃ ἄπειρα βασιλικά διαδήματα εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ φαίνεται δι: ἐξουσιάζει βίως τοὺς ἐπιτῆς ἀνθρώπους. **Β** Ἀντιθέτως αὐτὸς ποὺ δὲν ἁμαρτάνει, ἀκόμη καὶ ἂν ἴκηται εἰς τὴν τάξιν τῶν ὑψηλῶν, εἶναι θεδαίωτερος ὢλων τῶν βασιλέων. Ἀμέσως λοιπὸν ὁ ἀρχαίως διέταξε τὸν ἀρχοντα, καὶ ὁ ὑψηλὸς ἔκρινε αὐτὸν ποὺ ἐξουσιάζει τὰ πάντα καὶ ἐλάμβανε καταδικαστικὴν δι' αὐτὸν ἀπόφασιν. Σὺ δὲ ποὺ ἀκούς αὐτὰ, μὴ τὰ προσπαρῶς με ἐπιπολαιώσῃται. Διότι αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ γεγονός, ὅτι δηλαδὴ ἐβγαλεν ἔξω ἀπὸ τὰ πρόθυρα τῆς Βαβυλῆος τὸν βασιλέα κάποιος ποὺ ὑπέκειτο εἰς τὴν ἐξουσίαν του, εἶναι ἀρκετὸν νὰ προκαλέσῃ τὴν ἐκπλήξιν καὶ τὸν θαυμασμὸν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκρατῶν. Ἄν δὲ ἐπιθυμῆς νὰ ἀνυπερβῆς τὸ θαῦμα εἰς ὅλην τὴν ἔκτασιν, μὴ περιορισθῆς μόνον εἰς τὴν ἀπλὴν ἀφήγησιν τοῦ γεγονότος, ἀλλὰ νὰ προσθήσῃ μετὰ τὴν φαντασίαν σου τὴν βασιλικὴν συνοδείαν, τοὺς ὑπαπιστάς, **Γ** τοὺς στρατηγούς, τοὺς ἀρχοντας, τοὺς ἀθλοκῆς, τοὺς διοικητὰς τῶν πόλεων, τὴν λαζωνικὴν ἵερασιν αὐτῶν ποὺ προηγούτου τῆς συνοδείας καὶ αὐτῶν ποὺ ἡ κολοῦθουσι, τὸ πλῆθος τῶν ἐπισημοῦντων καὶ ἑλας τὰς ἄλλας ἐκδηλώσεις. Σκέψου ἔπειτα τὸν βασιλέα νὰ προχωρῇ ὑπερήφανος ἐν μέσῳ αὐτῶν, νὰ φαίνεται δὲ περισσότερο επιβαλτικὸς μετὰ τὰ βασιλικά ἔνδυμα, νὰ λαμπροκοποῦν δι: τὸ πορφύρεον ἔνδυμα καὶ ὁ πολίτημος λίθος ποὺ ἦσαν διεσπαρμένον πανταχοῦ, εἰς τὸ μέρος ἔσου ἐτελείωνεν ὁ μανθῶας, εἰς τὴν δαξιὴν χεῖρα καὶ εἰς τὸ στέμμα τῆς κεφαλῆς. Καὶ μὴ περιορισθῆς μέχρις ἐδῶ τὴν εἰκόνα **Δ** ἀλλὰ νὰ τὴν ἐπεκτείνῃς καὶ εἰς τὸν δούλον τοῦ Θεοῦ, τὸν μακάριον Βαβύλαν καὶ εἰς τὸ ταπεινὸν τοῦ παρῆστιμος καὶ τὴν ἀνεπίσημον στολήν καὶ τὴν συστραμμένην ψυχὴν του καὶ εἰς τὸ ἀπηλλαγμένον ἄρσους φρόνημά του, καὶ ἀπὸ ζωγραφίστης καὶ τοὺς ἑδῶ καθ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ τοὺς ἀντιπροβάλλῃς τότε ἢα κατανοήσῃς καλῶς τὸ θαῦμα, ἢ μάλλον οὐτε ἔτσι ἢα συλλάβῃς τὸ πρῶγμα μετὰ ἐκρίσειαν, διότι τὸ θάρρος ἐκείνου οὐτε μετὰ τὸ νὰ τὸ ἀκούῃ κανεὶς ὡς ἀφήγησιν οὐτε μετὰ τὸ νὰ τὸ ἰδῇ ἡμπορεῖ νὰ τὸ καταλάβῃ, ἀλλὰ μόνον μετὰ τὸ νὰ τὸ χρησιμοποιοῖται ὁ Θεὸς καὶ νὰ λάβῃ πειραν αὐτοῦ. Καὶ τὸ παράστημα τῆς φυχῆς τοῦ γενναίου αὐτοῦ ἀνδρὸς ἡμπορεῖ νὰ τὸ κατανοήσῃ καλῶς μόνον ἐκείνος ποὺ ἢα ἔφθανεν εἰς τὴν ἴδιαν μετὰ αὐτὸν κορυφήν τοῦ θάρρους. **Ε** Πῶς δηλαδὴ ἐπιλήσασαι τὸν βασιλέα ὁ γέρον; Πῶς διεύχεται τὴν συνοδείαν; Πῶς ἀνοίξει τὸ στόμα του; πῶς ἀμύλλῃ; πῶς ἀποκρίσῃ τὴν συνοδείαν; Πῶς ἀνοίξει τὸ στόμα του; πῶς ἀμύλλῃ; πῶς ἀποκρίσῃ; πῶς ἤγγισαι διὰ τῆς βεβήας τὸ στήθος ποὺ ἀφλέγγοτο ἀκόμη ἀπὸ τὸν θυμὸν καὶ ἦτο ζεστόν ἀπὸ τὸν φόνον; Πῶς ἔσπρωξε

τὴν φωνήν: Τίποτε ἀπὸ ὧν ἐγένοντο γύρω του δὲν τὸν κατέπληξε, ὥστε νὰ ἀλλάξῃ τὰς προθέσεις του *Ὡ! πόσον ἀνεπηρέαστον ψυχὴν εἶχε καὶ σφηρόφωνα νοῦν! Πόσον αἰ σκέψεις του ἦσαν οὐράνιαι καὶ τὸ παράστημά του ἀγγελικόν! Προῖδη εἰς αὐτὴν τὴν πράξιν μὲ τὴν ἀπαρτίαν ὁ γενναῖος ἐκείνιος ἀνὴρ, ὡσπὴν νὰ μὴ ἦτο πραγματικότης ἐλπίς ἐκείνῃ ἢ μεγαλοπρέπεια, ἀλλ' ἀπλή ζωντανὴ ἐπὶ τοῦ τοίχου. 546 Α Διότι εἶχε μάθει ἀπὸ τὴν θεϊαν διδασκαλίαν, ὅτι ἅλα τὰ πράγματα τοῦ κόσμου εἶναι σικὰ καὶ ἐνεργον καὶ περὶσσότερον ὑποστάναι ἀκόμη. Διὰ τοῦτο τίποτε ἐκ' αὐτῶν δὲν τὸν ἔκαμνε νὰ φοβηθῇ, ἀλλὰ τοῦ ἔδωσαν περισσότερον θάρρος. Διότι ἡ θέα ἐκείνων παρέπεμπε τὸν νοῦν του εἰς τὸν οὐράνιον θουσιῶτα, ὁ ὁποῖος κἀθεταῖ ἐπὶ τῶν Χερουβείμ καὶ ἔβλεπε τὰς ἀδύσασυς, εἰς τὸν ἠρόνον τὸν ἑυδοξον καὶ ἄφηλον, εἰς τὰ οὐράνια στρατεύματα, εἰς τὰς μυριάδας τῶν ἀγγέλων, εἰς τὰς χιλιάδας τῶν ἀρχαγγέλων, εἰς τοὺς φοβεροὺς ὄχημα, εἰς τὸν ἰδέκατον δικαστήριον, εἰς τὸν πύρινον ποταμὸν, Β εἰς τὸν ἔθρον τὸν κριτικόν. Διὰ τοῦτο μεταφερθεὶς καθ' ἑλοκλήριαν ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν οὐρανόν, ὡσπὴν νὰ ἦτο πάρεδρος ἐκείνου τοῦ δικαστοῦ καὶ ἦκουεν ἐναλλήλιν ἐκείνου, νὰ ἐκδιώξῃ ἀπὸ τὴν ἱερὰν ἀγέλην τὸν ἐβελυρόν καὶ ἀναίδῃ, τὸν ἐξεδιόξῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ τὸν διεχώρισεν ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα πρόβατα, καὶ ὅτε κἀν ὑπελόγησε αὐτὰ πού ἐπαίνοντο καὶ ἐνομιζοντο ὡς φοβερά. Μὲ τὸ νὰ τὸν ἀπωθήσῃ μὲ ἀνδρείαν καὶ γενναϊότητα ἱερήσῃσαι τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ πού καταπατοῦντο. Ἄλλωστε διὰ τοὺς ὑκαλοῦσις τῆς συνείδητος δὲν χρειαζέσται καὶ πολὺ θάρρος. Διότι αὐτὸς πού μὲ τὴν γενναϊότητα ἀντιμετώπισε τὸν ἰσχυρόν βασιλέα, ποῖον ἀπὸ τοῦ ἐλλοῦς θὰ ἐφοβέται; Γ Ἐγὼ σκέπτομαι, ἢ μάλλον δὲν σκέπτομαι, ἀλλὰ πιστεύω ὅτι αὐτὸς ὁ ἀνὴρ οὐδέποτε εἶπεν ἢ ἔπραξε κατὰ διὰ νὰ ἐπιτύχῃ κόποιαν χάριν ἢ κινούμενος ἀπὸ ἐχθρόν, ἀλλ' ἐστάθη μὲ γενναϊότητα καὶ ἀνδρείαν καὶ ἠμπερὸς εἰς τὸν φόβον καὶ ἠμπερὸς εἰς τὴν ἰσχυροτέραν τοῦ φόβου κολακείαν, καὶ εἰς ἅλα τὰ παρήσια (διότι εἶναι πολλὰ τὰ ἀνθρώπινα πάθη) καὶ ὅτε κατ' ἐλάχιστον δὲν παρεξέκλιε τῆς ὀρθῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν πραγμάτων. Διότι ἐν «Στολμαῖος ἀνδρὸς, καὶ γέλιος ἐδύναται, καὶ ὄχημα παδὸς ἀπαγγέλλει τὰ περὶ αὐτοῦ» (Σαρ. Σερ. 19, 30), πολὺ περισσότερον ἠμποροῦν αὐτὰ τὰ μεγάλα κατορθώματα νὰ μὲς φανερώσωσιν τὴν ἀρετὴν εἰς τὰς ἄλλας ἐκδηλώσεις τοῦ οἴου. Δὲν πρέπει ἐγκαθ' ἑαυτὴν νὰ τὸν θαυμάζωμεν μόνον διὰ τὸ θάρρος του, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ὅτι ἐπεξέτεινε τὸ θάρρος μέχρι τοιοῦτου σημείου, χωρὶς παρὰ ταῦτα νὰ ὑπερβῇ τὰ ἐπιτρεπόμενα ὄρια.

Δ 1. Τέτοια εἶναι ἡ σοφία τοῦ Χριστοῦ δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἀγωνιζώμεθα ὡς κατὰ τοῦ θεόντος, ὡς ἐπὲρ τὸ θεόν. ἀλλὰ κρατῆ πάντοτε τὴν συμμετρίαν. Ἡμπεροῦσεν ἐν ἡμέλει νὰ προχωρήσῃ πε-

ρισσότερον. Διότι αὐτὸς πού δὲν ὑπελόγηζε τὴν ζωὴν του (καὶ δὲν ἠδύνατο ἀρχὴν ἂν δὲν ἦτο ἀποφασισμένος δι' αὐτό) ἠμπεροῦσε νὰ πράττῃ τὰ πάντα ἀθεῶς, καὶ νὰ περιλούσῃ ἀκόμη μὲ ὄψεις τὸν βασιλέα, καὶ νὰ τραβήξῃ τὸ στέμμα ἀπὸ τὴν κεφαλὴν, καὶ νὰ τὸν τραυματίσῃ εἰς τὸ πρόσωπον, τότε πού ἔθεσε τὴν δεξιάν του χεῖρα εἰς τὸ στήθος διὰ νὰ τὸν ἀπωθήσῃ. Τίποτε ἀπ' αὐτὰ ὅμως δὲν ἔπραξε, διότι ἡ ψυχὴ του ἦτο ἀρτυμένη μὲ τὸ πνευματικὸν ἄλας. Ε Διὰ τοῦτο τίποτε δὲν ἔπραττεν εἰς μάτην καὶ ἀνευ λόγου, ἀλλ' ἐνίργει πάντοτε μὲ ὀρθότητα κρίσεως καὶ μὲ ὕγιή τὴν πνευματικὴν του κατάνστασιν. Ὅχι ὅπως οἱ Ἕλληνας σοφοί, οἱ ὁποῖοι ποτὲ δὲν ἐνίργουν μὲ μέτρον, πάντοτε δὲ ἐπεδεικνύουν θάρρος περισσώτερον ἢ ὀλιγώτερον τοῦ θέοντος, ὡς ποτὲ νὰ μὴ ἐπαυνοῦν διὰ τὴν ἀνδρείαν των, νὰ καταγροῦνται δὲ μόνον διὰ τὰ πάθη των καὶ ὅπου μὲν ὑπέστησαν καταγροῦσθῆσαν ἀπ' ἑαυτοῦ διὰ δειλίαν, ὅπου δὲ ἐπροχώρησαν πέραν τοῦ θέοντος δι' ἀλαζονείαν καὶ φιλοδοξίαν. 547 Α Δὲν ἐνίργησαν ὅμως ἔτσι ὁ μακάριος ἐκείνιος ἀνὴρ διότι ποτὲ δὲν ἔπραττεν ὅτι ἀπλῶς τοῦ ἤρχετο εἰς τὸν νοῦν, ἀλλὰ μετὰ ἀκριβῆ ἐλεγγον ὄλων καὶ ἀφοῦ διεπίστως τὴν συμφορὴν τῶν σκέθεν τοῦ πρὸς τοὺς θεῖους νόμους, τότε μετέτρεπεν αὐτὰς εἰς πράξεις. Διὰ τοῦτο ἡ τοιμὴ δὲν ἦτο ὅτε πολὺ ἐκπαινεακῆ, ὥστε νὰ ἀπομείνῃ πολὺ ἀπὸ τὸ ἀρρωστον μέρος, ὅσα βαθεύτερα ἀπ' ἑαυτοῦ ἔπραξε, ὅτι νὰ μὴ τεθῆ εἰς κίνδυνον ἢ ὑπερὰ ἀπὸ τὴν μεγάλην πληγὴν. ἀλλ' ὑπελόγησε τὴν τοιμὴν συμφορῶν πρὸς τὴν ἀσθένειαν καὶ κατώρθωσεν ἔτσι νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἁρίστην θεραπείαν. Διὰ τοῦτο εἶπα χωρὶς ἐνδοιασμοῦς ὅτι ἦτο ὁδοὶ ἀπηλαγμένος καὶ ἀπὸ τὸν θυμόν, καὶ ἀπὸ τὴν δειλίαν, καὶ ἀπὸ τὴν ἀλαζονείαν. Β καὶ ἀπὸ τὴν βοσκομανίαν καὶ ἀπὸ τὸ μῖσος καὶ ἀπὸ τὸν φόβον καὶ ἀπὸ τὴν κολακείαν. Διὰ νὰ εἶπον δὲ καὶ κατὰ παράδειγμα, δὲν θαυμάζω τὸσον τὴν τόλμην τοῦ ἀγίου ἐναντίον τῆς μανίας τοῦ ἰσχυροῦ βασιλέως, ἔσον τὸ ὅτι ὑπελόγησεν ἀκριβῶς μέχρι ποῦου σημείου ἔπρεπε νὰ πράξῃ τοῦτο, χωρὶς νὰ εἴπῃ ἢ νὰ πράξῃ οὐδὲν περιττόν. Καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι θαυμαστότερον ἀπὸ ἐκεῖνο, ἀποδεικνύεται ἐν τῷ ὅτι ὑπέστησαν πολλοὶ κατάρθωσαν ἐκεῖνο, ἠσώθησαν ὅμως εἰς αὐτό. Διότι τὸ νὰ ἔχῃ κανεὶς ἀπλῶς θάρρος εἶναι πολλῆς γνώρισμα τοῦ οὐδεῖστος, τὸ νὰ ἐπιδείξῃ ὅμως κανεὶς τὸ θάρρος πού πρέπει καὶ εἰς τὸν κατάλληλον καιρόν, καὶ ἐντὸς τοῦ ὀριζήσαντος μέτρου, καὶ νὰ χειρισθῇ τὸ πρᾶγμα μὲ σύνεσιν, αὐτὸ χρειάζεται μεγάλην καὶ θαυμαστὴν ψυχὴν. Διότι καὶ τὸν μακάριον αὐτοῦ C ἐξύβρισε μὲ κούφειον ὁ Σαρμὰ, καὶ τὸν ἀπεκάλεσεν αἶμα σπαγῆ ἀνδρα¹ ἐγὼ ὅμως δὲν ἐπὶ τὸ ἰσχυρῶς αὐτὸ θάρρος, ἀλλ' ἰ-

1 B. H. H. Basil. 16, 5 14.

κολασίαν γλώσσης, και θρασύτητα της διανοίας, και ελλειψιν άνογης, και άνογησίαν, και όλα τα παρόμοια έκτός από ύβρισον. Πιστεύω δηλαδή ότι ή ψυχή αυτού που πρόκειται να επιδοθή εις τό έργον του ελέγχου των άλλων πρέπει να μη έχη καμμίαν σχέση με την θρασύτητα και την άνογησίαν, αλλά να κρατήται ή δραστηριότης της έντός των φυσικών διατάξεων των λόγων και των πραγμάτων. Διότι και οι λατροί δεν πρέπει να αποκόβουν τα σώματα μέλη ή να καταπραίνουν τα περσόνια, άνακαμίδανον την θεραπείαν όχι από προηγουμένως καταληφθόν από θυμόν, άλλ' άκριθώς προσέχον εις αυτήν την περίπτωσιν να διατηρήσουν εις ήρεμίαν τον νον των. **D** Όσα να μη άποθή ή παραγή των εις θάρος της τάχης των. Εάν δε, προκειμένου να θεραπεύσθ κανείς τό σώμα, έχη ανάγκην αύτης της ήρεμίας, πού να κατατάξομαι πός μου, αυτόν πού λατρεύε της ψυχάς, και πόσην σύνεσιν να άπουτήσωμεν άπ' αυτόν; Ασφαλώς πολύ μεγαλύτεραν και μέλλιστα πόσην δσιν έπέδειξεν ο άγαθός έκαινος μαρτυς. Διότι με τον τρόπον πού έξεβίωσεν από τον ιερών χώρον τον άλλιον έκαινον βασιλέα, είναι όσων να μός ήθεσεν όρια και κανόνια, διά να λαμβάνομεν εξ αυτών τα μέτρα κατ' άναλογίαν και διά τας άλλιας ενεργείας. Και φαίνεται μόν τό γεγονός ός έν μόνον κατάρθωμα, έν όμωσ τό άναλύση κανείς διά της σκέψους και τό άναπτύξη άπ' όλας τας πλευράς. **E** Όσπε να τό ίδη με άκριθίαν, θα εδρη ότι συνυπάρχει και δεύτερον και τρίτον αγαθόν, και πολλός θρησουργός ύπερλαίας. Διότι αυτός πού εξεβιώθη τότε ήτο δεδαίως εις, αυτοί πού έκέρδισαν όμωσ εξ αίτίας του ήσαν πολλοί. Έξ αυτών δηλαδή πού ήσαν υπό την έξουσίαν του τυράννου (και ήσαν οι περισσότεροι από τους κατοίκους της γης) όσιν δεν ήσαν Χριστιανοί εξεπλάγησαν και άδικώμασαν, όταν διαπίστωσαν με πόσον θάρρος έρωδίασεν ο Χριστός τους πιστούς του, περιεφρόνησαν την δουλοπρέπειαν της ίδιικής των πίστεως, και την άναλευθερίαν και ταπεινότητα, άντελήφθησαν πόση διαφορά ύπάρχει μεταξύ της ευγενείας των Χριστιανών και της αίσχύνης των ειδωλολατρών. ³⁴⁸ **A** Διότι εις αυτούς, όσιν έχουσι αναλάβει ήρατικά καθήκοντα υπηρετούν τους βασιλείς περισσότερον και από τους δεσπότης, περισσότερον και άπ' αυτά έκχώρη τά ειδώλα. Έξ αίτίας δε του προς τους βασιλείς φόβου υπηρετούν τά ειδώλα. Έτσι οι διά των ειδώλων λατρευόμενοι πονηροί δαιμόνια χρημαστών χάριν εις τους βασιλείς διά την προς αυτούς τιμήν. (Όταν όμωσ αμιβή να γίνη βασιλείς κάποιος πού δεν είναι ειδωλολάτρης, τότε έν εισέλθη κανείς εις τους ναούς των ειδώλων, θα άντικρύσθ εις όλα τα μέρη των τοίχων να έχουσι άπλώσει αι άράχναι τά θρανή των, και να έκτακθεται εις τά ειδώλα τόση σκόνη, όσπε να μη φαίνεται ούτε ή μήτηρ, ούτε οι όφθαλμοί, ούτε τα

άλλα μέρη του προσώπου. **B** Έκ των θυμών δε μερικοί μόνον εις λείψανα διασώζονται, διότι τό περισσότερον μέρος έχη σπάσει. Άλλοι δε καλύπτονται γύρω - γύρω από τόσον πυκνά άγρώγορτα, όσπε αυτός πού δεν ζέρει νομίζει ότι αυτό πού βλέπει είναι σωρός κερμαίς. Αυτό δε όφείλεται εις τό ότι καλύτερα διά της λατρείας των ειδώλων ήμπερσώσαν να κλέπτουν όσα ήθέλον και να γρημάζον τους στυμάτους των, τώρα όμωσ διά πόσον λόγον να κωρρίζονται; Διότι με τό να υπηρετούν τά ειδώλα και να ταλαιπωρούνται, δεν περιμένουν άσφαλώς καμμίαν άμοιβήν άπ' αυτά, άπό είναι ζύλα και λίθοι. Έκαίνο δε πού τους πείθει να λατρεύουν ήπειρωτικώς τά ειδώλα, είναι ο προς αυτά σεβασμός των άρχόντων. Και αυτός όμωσ έχει τώρα έκλείψει. **C** Διότι οι βασιλείς έγιναν σωνοί και προσκυνούν τον Ιών τον Θεού.

H Είς την ίδιχήν μας όμωσ πίστιν δεν συμβαίνουν τά ίδια, άλλ' άκριθώς τά άντίθετα. Όταν δηλαδή άναθή εις τον θρόνον χριστιανός βασιλεύς, τότε οι Χριστιανοί επισκευόν τά της πίστεός των με περισσότεραν ραθυμίαν. **H** πρόβος της άπέχει πολύ από τό να στηρίζεται εις τας τιμάς των ανθρώπων. (Όταν όμωσ καταλάβη την έξουσίαν κάποιος άσεβής, πού μός κατατρέχει με όλα τά μέσα και μός περιβάλλει με άνεπιθύητους συμφοράς, τότε προσκόπεται και γίνεται καμπερότερη ή πίστις μας, τότε είναι καιρός διά θραδεία και πρόστα, τότε δίδονται άφορμαί διά σφετέρους και ήρωισμούς και κάθε άνδραγαθίαν. **D** Αν δε είπη κανείς, ότι και τώρα ύπάρχειν πόλεις πού επικεινώνουν τας αυτάς διεισθεμονίας και με έπιμονήν λατρεύουν τά ειδώλα, έν πρώτοις αυτά μετρούνται εύκόλα. Διότι είναι πολύ ελάγια, έπειτα όσπε με αυτά δεν άνταρπεί τούς λόγους μου. Διότι ή ίδια κατάστασις συνεχίζεται και έντι του έκαιλους τριτον εξ Ισου τώρα τά ειδώλα οι κατοικοί της πόλεως. Ύπάρχει άκόμη και άλλη αίτία της λατρείας των δαιμόνων, αι κραυπάται δηλαδή και αι διασκεδάσεις πού γίνονται καθημερινώς και καθ' ήλην την διάρκειαν της νυκτός, τά μουσικά όργανα, οι άναλογισμοί, λόγοι και αι άναλογισμοί πράξεις, ή πολυφαγία μέχρι σημείου να σπάξη ο στόμαχος. **E** ή άνοσηθία από την μέθην και τελικώς ή διαπράξις κάθε είδους αίσχροτήτος. Αυτά αι αίετραί σπατάλαι συγκρατούν και διατηρούν άκέρη την πλάτην, ή όπεία ήδη πρό πολλού έχη άρχισα να ζεφύζη. **H** πλέον εύποροι δηλαδή, άπό επιπέδου αυτούς πού εξ αίτίας της άκηρίας των πεθαίνουν της πένης, τους έχουσι ως παράτα και ως σκύλους πού περιτριφυρίζουν τας τραπέζιας. Άπό δε παραγεμισμένον του, στυμάτους των με τά περισσώματα των παραγεμισμένον δειπνών, τους χρησιμεύουν κατόπι εις κάθε είδους έκδήλοσιν. Ημείς όμωσ πού ήμισθίζομεν άπαξ διά παντός τας άνογηάς σας. ³⁴⁹ **A** αυτούς

ὁ ἀρχηγός τῆς Στοᾶς φιλόσοφος. Ἢ ἡμπεροῦσα ἀκμή, νὰ ἀποδείξω ὡς αἰσχρότερος αὐτῶν καὶ τὸν ἀρχηγὸν τῆς Ἀκαδημίας καὶ τὸν διδάσκαλόν του, καὶ αὐτοὺς ποὺ πὸ πολύ καὶ ἀπ' αὐτοὺς θαυμάζονται, ἀκμήν δὲ καὶ τὴν παιδαγωγίαν, τὴν ὅποιαν θεωροῦν σεμνὸν πρῶγμα καὶ μέρος τῆς φιλοσοφίας, ἀφοῦ προηγουμένως τὴν ἀπεγράψαμεν ἀπὸ κάθε ἀλλογορίαν, ἂν δὲν ἐμάκρυνε πολὺ ὁ λόγος μου καὶ δὲν ἠμείγατε νὰ ἀσχοληθῆτε μὲ ἄλλο θέμα καὶ δὲν εἶχεν ἐλέγξει εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἐνὸς τὴν γελοσιότητα ὄντων. Διότι ὅταν αὐτὸς ποὺ ὑπερέχει ἔλθῃ, ὡς πρὸς τὸ μέρος τῆς φιλοσοφίας, **Ο** ποὺ θεωρεῖται περισσότερο ἀσχηρὸν, ἐπειδὴ ἀπαιτεῖ γενναϊότητα καὶ ἐγκράτειαν ἀμφοτέρωθεν: τῶσον αἰσχρὸς μὲ ἀνάρμοστον συμπεριφορὰν καὶ ὑπερβολὰς, ἀφοῦ μάλιστα ἐθαύρει ὡς κατὰ διάφορον ἡλικίᾳ τὴν ἀνθρωποποιήσαν, ἵσταί νὰ ἐμιλήσωμεν περὶ τῶν ἄλλων, ἐπ' ὅσον αὐτὸς ποὺ εἶναι ὁ κερυφαλὸς καὶ ὁ πλέον ἐπιφανὴς ἐκ τῆς τάξεως τῶν φιλοσόφων. Ἐπεδείχθη εἰς θεοὺς τῶσον καταγέλαστος, παιδαριώδης καὶ ἀνόητος! Ἄς ἐπανεέλθωμεν λοιπὸν καὶ, ἀπ' ὅπου ἐξεκινήσαμεν. Τούς ἀπίστους λοιπὸν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον κατετρόπωσαν ὁ μακάριος Βασίλειος, τοὺς πιστοὺς δὲ κατέστησε περισσότερο εὐλαβεῖς, ὅχι μόνον τοὺς ἰδιώτας, ἀλλὰ καὶ τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς στρατηγούς. **Ε** καὶ τοὺς ὑπάρχους, μὲ τὸ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ διαφορά μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ τελευταίου Χριστιανοῦ εἶναι: ἀπλῶς διαφορά ὀνομάτων καὶ ἐστὶ ὁ φέρων τὸ βασιλικὸν τίμημα δὲν εἶναι καθόλου πὸν τεραστὸν, ἀπὸ τῶν πλέον ἐλάχιστων πιστῶν, ὅταν πρέπει νὰ τιμηθῆθῃ καὶ νὰ ἐλεγχθῆ. Ἐπὶ πλέον ἐκλείπει τὸ ὄστρομα αὐτῶν ποὺ θέλουσι νὰ ἀσχηματούσι, καὶ ποὺ ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ χριστιανικὴ πίστις εἶναι ψευδὴς κατασκευάσμα, διότι ἐπαρουσίασαν ἑμπρόσθεν. **στ** Ἄ τὸ θάρρος τῶν ἀποστόλων καὶ εἰδίδαζεν ἔτσι: ὅτι εἶναι πολὺ φυσικὸν νὰ ὑπῆρχον αἰτίαι. Ἄνθρωποι καὶ τότε, ὅταν ἡ δυνατὸν ἐπιτελέσῃς θαυμάτων εἶδεν εἰς αὐτοὺς περισσότερο κῆρος. Ἐπάρχει ἀκμή καὶ τρίτον κατόρθωμα ὅχι τυχαίον συνκράτημα δηλαδὴ, ἀπ' ἐνὸς τῶν ἐγωιστῶν αὐτῶν ποὺ ἐπρόκειτο νὰ θαυμάσωσι μετὰ ταῦτα. καὶ ἐπ' ἑτέρου βήμας τὴν ἕξιν αὐτῶν ποὺ ἐπρόκειτο νὰ ἱερῶσιν, καταδείξας ὅτι ὁ ἱερεὺς εἶναι σπουδαιότερος τοῦ βασιλέως ἐκπρόσωπος τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐπὶ τῶν ὄντων γίνονται ἐν τῇ γῆ, καὶ ἐστὶ δὲν πρέπει νὰ μειοῦται αὐτὴ ἡ ἐξουσία: εἶναι προτιμότερον νὰ ἀποθάνῃ κανεὶς παρά νὰ χάσῃ τὴν ἀθανάσιαν, τὴν ὅποιαν ὁ Θεὸς ἐξ ἀρχῆς ἔθεσεν ὡς συστατικὸν γνωρίζημα αὐτῆς τῆς ἐξουσίας. Διότι αὐτοὺς ποὺ ἀ-

7. Ἐνοεῖ τὸν Ζήωνα τὸν Κιτιεῖα.
 8. Τὸν Πλάτωνα δηλαδὴ καὶ τὸν Σωκράτην.
 9. Ἐξ κορυφαίων τῶν φιλοσόφων ἐθεώρει ὁ Χρυσόστομος τὸν Πλάτωνα καὶ αὐτὸν ἔνοεσε εἶναι.

πονήθηκε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, **Β** ἡμπεροῦσα νὰ ἀφάληθῃ τοὺς πάντας καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του. Αὐτὸς ἕμεις ποὺ δὲν τηρεῖ αὐτὴν τὴν ἐπαρχίαν, ὅχι μόνον δὲν ὑπελείπει κανένα μετὰ τὸν θάνατον, ἀλλὰ καὶ, ἐν ὅσῳ ζῆ, συντελεῖ εἰς τὸ νὰ γίνωσι μαθητικώτεροι οἱ περισσότεροι: ἐξ αὐτῶν ποὺ εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν σου, εἰς τοὺς ἄλλους δὲ γίνεται καταγέλαστος καὶ ἐπικνεῖστος. Ὅταν δὲ ἀπέληθη ἐπ' αὐτὴν τὴν ζωὴν ἡ παρουσίασθῆ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τοῦ Χριστοῦ μὲ πολλὴν ἐντροπήν καὶ λύπην, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ πάλιν θὰ τὸν ἀγγήρουν διαίως εἰς τὴν κόλασον οἱ ἄγγελοι ποὺ ἔχουν ὀρθοθῆ δι' αὐτὸ τὸ ἔργον. Διὰ τοῦτο κάποιος σοφὸς λόγος λέγει, «Μὴ λέθῃς πρόσωπον κατὰ τῆς ψυχῆς σου» (Σοφ. Σερ. 4, 22). Ἄν δὲ τὸ νὰ ἀδικησῆς κανεὶς, ὅταν κάποιος ἀδικήσῃ, εἶναι ἐπικινδύνων, ποῖα τιμωρία δὲν ἔσθῃ εἰς αὐτὸν ποὺ κατ' ἀσκοληρίαν σιωπῆ καὶ ἀδικησῆ ὅταν ἐξομολογῶνται οἱ νόμοι τοῦ Θεοῦ; **Κ** Μαζὶ δὲ μ' αὐτὰ εἰδίδαξ καὶ κατ' ἄλλον ἐξ Ἰσοῦ σπουδαίον, ὅτι ὁ κάθε ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἐκτελῆ τὸ καθήκον του, ἀκμήν καὶ θεὸν δὲν ὑπάρχει κανεὶς ποὺ ἢ ἀεχθῆ τὸ κῆρος τῶν πράξεων του. Διότι καὶ αὐτὸς τότε δὲν εἶχε τὴν χαρὰν νὰ ἰδῆ νὰ ὑπελεῖ κατὰ τὴν θάρρος τοῦ τὸν βασιλέα: δὲν παρέλιψε ἕμεις τίποτε ἀπ' ἐστὶ ἠδύγκστο νὰ κάμῃ. (1) Ἐπειδὴ ἕμεις πνευματικῶς βασιλεὺς μὲ τὴν ἰσοστάτην τὸν ἑδραίων τὴν ἐπιστήμην τοῦ λαοῦ, ἀπαρέσας μὲ πολλὸν θυμὸν τὸ φάρμακον ἀπὸ τῶ τραύμα. Ἰσοὺν νὰ μὴ τῆς ἐγγλεθῆ ἀρκετὰ μεγάλη ἀσθένεια ὁ φόνος καὶ ἡ ἐν συνεχεῖ ἀδίστατος εἰσβολὴ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, προσέθεσαν εἰς τὸν πρῶτον φόνον καὶ δευτέρον. Καὶ ὅσον νὰ ἐπρόκειτο νὰ ἱεραρῆσαι τὰ πρῶτα μὲ τὰ δευτέρω **Δ** καὶ νὰ ἐπισκιάσῃ τὸ πάλαιον ἑμάρτημα μὲ τὸ μέγεθος τοῦ νέου (διότι τέτοια εἶναι ἡ μαγία τοῦ διαβόλου, νὰ χαλκῶς συγχρόνως τὰ ἀντιθέτα) προσέθεσαν εἰς κάθε μίαν ἀπὸ τῆς σφαγῆς ἐν ἰδικότερον γνωρίζημα, κατὰ διακριτικόν. Καὶ ἐστὶ ἡ πρώτη σφαγὴ, τοῦ παιδίου δηλαδὴ, ἦτο περισσότερο ἑλαστικὴ ἀπὸ τὴν δευτέραν, ἡ δὲ δευτέρα, τοῦ ἀγίου Βασιλέα δηλαδὴ, περισσότερο ὀδύνη ἀπὸ τὴν πρώτην. Διότι ἡ ψυχὴ ποὺ ἐγέθη μίαν φορὰν τὴν ἁμαρτίαν καὶ δὲν ὑποφέρει δι' αὐτὸ, ἐπικινδύνει τὴν ἀπάντησίν της. Καὶ ὅπως ὅταν μία πτῖνα πέτῃ εἰς σπυρὸν ζύλων, **Ε** καίτοι μὲν ἁμέσως αὐτὸ ποὺ θὰ ἐγγίσι, δὲν σταματᾷ ἕμεις ἐκεῖ, ἀλλὰ καταπρῶται: καὶ τὰ ὀφέλιμα, καὶ ὅσον περισσότερα ἐγκαταλείβῃ μὲ τῆς πλάγας, τῶσον μεγαλύτεραν δύναμιν λαμβάνει εἰς τὸ νὰ καταστρέψῃ καὶ τὰ ὑπόλοιπα, καὶ γίνεται ἔτσι τὸ πλῆθος τῶν ζύλων ποὺ φέρονται κίνδυνος διὰ τὰ ὑπόλοιπα ποὺ πρόκειται ἐντὸς ὀλίγου νὰ κωσῶν, διότι τὸ πῦρ γίνεται μὲ αὐτὰ ποὺ καίει περισσότερο ἐπικινδύνων διὰ τὰ ἄλλα. **στ** Ἄ Ἢ καὶ καὶ ἡ ἁμαρτία, ὅταν χωρεῖσθ κάποιον λογισμῶν τῆς ψυχῆς: καὶ δὲν σῶσῃ κανεὶς αὐτὸ τὸ κῆρον, μὲ τὸ νὰ

προχωρή) περισσότερο γίνεται φοβερώτερα και δυσκόλως καταπο-
λεμείται. Διὰ τοῦτο τὰ δεύτερα ἁμαρτήματα εἶναι πολλὰκις ισχυ-
ρότερα ἀπὸ τὰ πρῶτα, διότι ἡ ψυχὴ μὲ τὴν προσθήκην τῶν δευ-
τέρων ὀδηγεῖται εἰς μεγαλυτέραν ἀλαζονείαν καὶ περιφρόνησιν,
καὶ δι' αὐτῶν παραλύει ἀπ' ἑνὸς μὲν τὴν ἰσχύην τῆς δύναμιν, ἀπ'
ἑτέρου δὲ τρέφει τὴν δύναμιν τῆς ἁμαρτίας. Ἔτσι πολλοὶ δὲν ἀν-
τελήφθησαν κἀν πῶς ἔφρασαν εἰς τὴν διαπράξιν παντὸς εἴδους ἁ-
μαρτημάτων, ἐπειδὴ ἀκριβῶς δὲν ἐδόθησαν τὴν φλόγα εἰς τὴν ἀρ-
χήν τῆς. Ἔτσι καὶ ὁ ἄβελιος ἐναλίστος προσέθεσεν εἰς τὸ πρῶτον τοῦ
ἁμαρτήματός ἀλλὰ πολὺ φοβερώτερα. Ἀπὸ δηλαδὴ ἐφώνησεν ἐκεί-
νον τὸν νόον, ἀμέσως μετὰ τὸν φόνον διέπραξεν ἀσέβειαν μὲ τὴν
εἰσοδὸν τοῦ εἰς τὸν ναόν, Β καὶ πάλιν προχωρῶν πέραν αὐτῆς τῆς
ἀσεβείας ἀνέλαθεν τὸ ἀνόητον ἔργον τῆς ἐξουθενώσεως τῆς ἱερο-
σύνης, καὶ ἀπὸς ἔθεσε μὲ σὺντῆρα θεομὰ τὸν ἅγιον τὸν ἔρριψεν
εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ἀντὶ δὲ ἔλα αὐτὰ καὶ τὸν θαμίσησεν καὶ καὶ τὸν
στεφανώσῃ καὶ καὶ τὸν τιμῆσῃ περισσότερο καὶ ἀπὸ τοῦς γονεῖς
τοῦ, ἀντιθέτως τὸν ἠνάγκασε νὰ ὑποστῇ τὴν φυλακὴν ὡς ἐγκλη-
ματίας καὶ νὰ ὑποφέρῃ τὰς ταλαιπωρίας τῶν δεσμῶν τοῦ.

10. Ἔτσι λοιπὸν, ἔπος εἶπα, ἀπὸ κἀμὲ ἀρχὴν ἡ ἁμαρτία
καὶ δὲν ὑπάρχει κανεὶς ποῦ θὰ ἐμποδίσῃ τὴν πρὸς τὰ ἁμαρτῶς πο-
ρεῖαν τῆς, γίνεται συγκατάβητῃ καὶ ὀρηκτικῇ, ὅπως τὰ ἀφηναι-
σμένα ἄλογα, τὰ ὄποια, ἀπὸς ἐγείνουν τὸν χαλινὸν ἀπὸ τοῦ στόμα-
τος καὶ ρίψουν τὸν ἵππὸν ἐκ τῶν νότων τοῦς εἰς τὴν γῆν. C δὲν συγ-
κρατοῦνται πλέον ἀπὸ αὐτοῦς ποῦ θὰ συναντήσαν. Καὶ ἐπειδὴ κα-
νεὶς δὲν τὰ ἐμποδίσῃ, ὀδηροῦνται μὲ τὸ ἔβαλλον τρέξιμόν των εἰς
τοῦς γκρεμοῦς. Δ' αὐτὸ ἀκριβῶς δημιουργεῖ τὴν μανίαν εἰς αὐτοῦ
τοῦ εἴδους τὰς ψυχὰς ὁ ἐχθρὸς τῆς σωτηρίας μας, διὰ νὰ τὰς ὀδη-
γήσῃ εἰς κατάστασιν ὅπου κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐπιμῆσθῃ πρὸς θε-
ραπείαν, νὰ τὰς κατακόψῃ ἔτσι καὶ νὰ τὰς περιβάλῃ μὲ ἄπειρα
κακά. Διότι καὶ αὐτοὶ ποῦ πάσχουν ἀπὸ σωματικῆς ἀσθενείας μὲ-
χρις ὅπου ἀνέχονται τὰς ἐπισκέψεις τῶν ἰατρῶν, ἔχουν πολλὰς ἐλ-
πίδας διὰ τὴν ἐπανόρθωσιν τῆς υγείας των ἂν ἴδωσι τοῦς κατα-
λάβῃ ἡ μανία καὶ κλονησοῦν καὶ σαγκάινουν αὐτοῦς ποῦ θέλουν νὰ
τοῦς θεραπεύσουν, τότε ἡ ἀσθένεια των γίνεται ἀνάτοσ, ἔχει δέσται
εἰς τὴν φύσιν τῆς εἶναι ἀνάτοσ, ἀλλὰ διότι δὲν ὑπάρχουν πλέον
αὐτοὶ ποῦ ἠμποροῦν νὰ τοῦς ἀπαλλάξουν ἀπ' αὐτὴν τὴν μανίαν. D
Εἰς αὐτὴν τὴν μανίαν περιεπέσε καὶ ὁ βασιλεὺς διότι ἐξεδιώξε καὶ
ἀπεκάρυεν τὸν ἱατρὸν ἀπὸ τὴν οἰκίαν του, ἐνθ' ἀκόμῃ ἐπεχείρει
νὰ κἀμὲ τὴν τομὴν εἰς τὸ τραῦμα. Καὶ μὲς ἐβόησεν ἔτσι ἡ δυνατέ-
της νὰ μᾶθωμεν τὴν τραγικίαν τοῦ Ἡρώδου ἔχει μόνον ἐξ ἀσφα-
λλῆ, ἀλλὰ νὰ τὴν ἰδοῦμε νὰ ἐκτυλίσσεται ἑμπερὸς εἰς τὰ μάτια μας μὲ
περισσότερας περιπέτειας. Ὁ διάβολος δηλαδὴ ἔκχευε ὥστε ἡ δευ-

τέρα αὐτῆ τραγωδία νὰ ἀνεδαθῆ εἰς τὸ θέατρον τῆς ζωῆς μὲ πε-
ρισσότεραν προσηγορίας καὶ ἐπιβιβῆν ἀντὶ τετραρχοῦ ἐπέλεξε τὴν
ρα βασιλέα, καὶ ἀντὶ μὲς προσέθεσεν εἰς τὸ ἔργον διτλήν ὑπόθεσιν,
κατὰ πολὺ ἀσχετοτέραν τῆς πρῆτης, ὥστε ἡ τραγωδία αὐτὴ νὰ γί-
νη λαμπρότερα τῆς τοῦ Ἡρώδου ἔχει μόνον ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπο-
θέσεων, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτὴν τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων. Εἰς διότι ἐβῶ
δὲν προσέβλεπε τὸ γάμος διὰ τῆς παρανομίας μίσεως, ὅπως ἐκαί,¹⁰
ἀλλ' ὑπῆρχε πολὺ ἐλαφρότερος μολομαδῶς, ἡ παιδοκτονία, καὶ σκλη-
ροτάτη τυραννία καὶ παρανομία, ποῦ δὲν προσέβαλεν ἀπλῶς μίαν
γυναικίαν, ἀλλὰ τὴν ἱερότητα τοῦ ναοῦ διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἐπέλεξε
ὁ διάβολος αὐτὴν τὴν ἱστορίαν. Ἀπὸς ἐρρίφθῃ λοιπὸν εἰς τὴν φυ-
λακὴν ὁ ἅγιος, ἔκχευε μὲν διὰ τὰ θεομὰ του, ὑπέφερον ὅμως διὰ
τὴν ἀπίθειαν αὐτοῦ ποῦ τὸν ἐφυλάκισε. 553 A Διότι ὅσος ὁ πατήρ,
ὅστις ὁ διδάσκαλος ἀσθένονται χαρὰν, καθαρὰν ἀπὸ τὴν λύπην,
ὅταν ὁ μὲν πατήρ ἔχει γίνωσι διάστημα ἐξ αἰτίας τῆς κακότητος καὶ
τῶν ἐσκαλιμένων ἐνεργειῶν τοῦ υἱοῦ του, ὁ δὲ διδάσκαλος ἐκ τῶν
καθῶν τοῦ μαθητοῦ του. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἔλεγεν
εἰς τοῦς Κορινθίους: Εὐχόμεθα δὲ μὴδὲν κακὸν ποιῆσαι ὑμῶς, οὐχ
ὅτι ὑμεῖς δόκιμοι ὄμεν· (B' Κορ. 13, 7). Ἔτσι λοιπὸν καὶ εἰς τὸν
κατακλιτὸν Βαβυλῶνα ἦτο τότε περισσότερο πονητὴ ἡ σωτηρία τοῦ
μαθητοῦ ἀπὸ τῆς αἰσιμῆς διὰ τὸ δεσποτικόν, καὶ προσηγορῶς νὰ
τὸν σωφρονίσῃ, καὶ ἔς ἔχον αὐτὸς τοῦς ἐπαύους ἡ μᾶλλον προ-
τιμῶσε νὰ μὴν εἶχε διακράσει κἀν ἐκείνος τὸ θαρρὶ κατὸ ἁμαρ-
τήμα. B Διότι εἰ ἅγιος δὲν θέλουν νὰ φέρουν στεφάνου· πληγμένους
ἀπὸ τὰς συμφορὰς τῶν ξένων. Ἐρ' ὅσον δὲ δὲν θέλουν νὰ στεφα-
νώνονται ἀπὸ τὰς συμφορὰς τῶν ξένων, πολὺ περισσότερο δὲν θέ-
λουν ἀπὸ τὰς συμφορὰς τῶν ἰδικῶν τους. Δ' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ ὁ
μακάριος Δαυὶδ μετὰ τὰ πρόμα καὶ τὴν νύκην ἐπέθεσε καὶ ἐκλι-
νεν, διότι αὐτὴ ἐπετεύχθη μὲ τὴν ἦσαν τοῦ υἱοῦ του. Καὶ εἰς τοῦς
ἐκστρατεύσαντας ἐναντίον του στρατηγούς ἐδίδεν ἐντολάς ὡπὲρ τῆς
σωτηρίας τοῦ ἐπαναστάτου, ὅταν δὲ ἠπειγόντο νὰ τὸν φανεύσουν
τοῦς συνεκράτε λέγειν «Φείτασθε τοῦ παιδαρίου Ἀβελσαλοῦ» (B'
Ἠσα. 14, 5), καὶ ὅταν ἐφρονεῖσθῃ τὸν ἐπένθε, καὶ μὲ θρόνονος καὶ
σικρὰ δάκρυα ἐκράνυσε τὸ θυμὸν του. C Ἄν εἴ ὁ φυσικὸς πα-
τήρ εἶναι τόσο φιλότεργος, πολὺ περισσότερο εἶναι ὁ πνευματι-

10. ἢ Ἡρώδης, Ἀντίοχος τετραρχὸς τῆς Παλαιᾶς καὶ Περσίας
καὶ οὗτος Ἡρώδης τοῦ Μεγάλου, εἶχε υἱοφονῆσθαι κατ' ἀρχὴν τὴν θυγατέρα
τοῦ ἱεροῦ βασιλέως τῆς Ἀραβίας Ἀρέθας. Ἐγκατέλειπε ἦμος αὐτὸν καὶ
ἐπέλεξε μὲ τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ του Φιλίππου, τὴν Σαλώμην, ἐλαγχθεῖς
διὰ τοῦτο ὅτι Ἰωάννου τοῦ Προφήτου, ὅσος τῆ ὑπακομῆς τῆς Ἡρώδης
καὶ ἀνεκαταλύθη. Ἠσ. Ματθ. 14, 1 & 2. Μαρκ. 6, 17 &.

κός. "Οτι δε οι πνευματικοί γονεῖς φροντίζουν περισσότερο ἀπὸ τοὺς σαρκικοὺς τὸ λέγει ὁ Παῦλος: «Τίς ἀσθενεῖ, καὶ ἐγὼ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ ἐγὼ πυροῦμαι;» (Β' Κορ. 11, 29). Ἀυτὸ ὅμως μὴ δεικνύει μᾶλλον τὴν ἰσότητά τῆς φροντίδος, ἀν καὶ δυσκόλως οἱ σαρκικοὶ πατέρες θὰ ὠμίλουσι ἔτσι: ἕξ δεχθόμεν ἕμους εἶ: φθάνου μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου. Πρέπει ὅμως τώρα νὰ παρουσιάσω τὴν μεγαλύτεραν φροντίδα. Πῶς λοιπὸν θὰ ἀποδειξώμεν τοῦτο; Ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Παύλου πάλιν καὶ ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ νομοθέτου Μωυσῆος. Τί λέγει λοιπὸν ὁ Μωυσῆς: «Εἰ μὲν ἀφί- κησθε αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄρας, εἰ δὲ μὴ, καὶ ἐξέλειψον ἐκ τῆς δόξης ἢ ἢ ἔγραψα» ("Ἐξοδ. 32, 32). Δὲν ὑπάρχει πατὴρ ποὺ θὰ προτιμοῦσε νὰ καταστραφῇ μαζί με τὰ τέκνα του, ἐνῷ τοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπολαύσῃ ἀμέτρητα αγαθὰ. **D** Ὁ δὲ ἀπόστολος ἐπειδὴ ἔζησεν εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς Χάρτιος, ὑπερέβη καὶ αὐτὴν τὴν φιλο- τοργίαν διὰ τὸν Χριστόν. Διότι δὲν προτιμοῦσε ἀπλῶς νὰ τιμωρη- θῇ μαζί με ἐκείνους ἕως ὁ Μωυσῆς, ἀλλὰ διὰ νὰ καταστρῆν νὰ σωθῶν οἱ ἄλλοι, αὐτὸς ἤχητο νὰ ἀπολαύσῃ λέγων: «Ἡχώρημ' ἀ- γάθου εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγε- νῶν μου τῶν κατὰ σάρκα» (Ρωμ. 9, 3). Τόσον μεγάλη εὐσπλαγγία καὶ φροντίς ὑπῆρχον εἰς τὴν ψυχὰς τῶν ἁγίων. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ ἅγιος ἐλυπείτο βαθεῖως ἐλέπων τὴν καταστροφὴν τοῦ βασιλέως νὰ προχωρῇ περισσότερο. Διότι εἶπε ἔπραξε δὲν τὸ ἔπραξε μόνον ἀπὸ ἀναγκάστην διὰ τὴν καταπάτησιν τοῦ ναοῦ. **E** Ἄλλὰ παρα- κινούμενος καὶ ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν βασιλέα συμπάθειαν. Διότι με- τὴν ὕβριν του κατὰ τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ, ἐνῷ δὲν ἐδίωκεν εἰς τίποτα ἐκεῖνον, ὁ ἅγιος περιεβλήθη ἀπὸ ἄπειρα δεινὰ.

11. Διὰ τοῦτο ὁ ἅγιος, ὡς πατὴρ ποὺ ἀγαπᾷ τὰ τέκνα του, ἐλέπων τὴν ὕβριστὴν βασιλέα νὰ ἀγγηθῆι ἐξ αἰτίας τοῦ θυμοῦ του πρὸς τὸν γερμανόν, ἐπειδὴ καὶ τὸν γερμανόν διὰ τὴν παράλο- γον καλπασιμὸν, ἐπιδέκτικον νὰ τὸν γυρίσῃ πίσω διὰ τῆς ἐπιπλή- ρους, ὡς θυμῶν λόγον. **554** **A** Δὲν ἔπραξεν ἕμους ἐκεῖνος ὁ ἄ- θλιος, ἀλλ' ἐδάγκασεν τὸν γαλινὸν καὶ ἀντιτάξῃ, καὶ ἀντὶ νὰ σαρ- κῶς λογικὰ κατελήθη ἀπὸ θυμὸν καὶ μανίαν καὶ ἔπεσεν εἰς τὰ βάραθρα τῆς χειροτέρας ἀπειθείας. Ἀπεφύλακτο τὸν ἅγιον καὶ διέταξε νὰ ἀγγηθῆι δεμένος εἰς τὸν τόπον τοῦ θανάτου. Καὶ αὐτὰ ποὺ ἐγένοντο εἰς τὴν πραγματικότητα ἦσαν ἀντίθετα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἐπαίνοντο εἶναι γίνονται. Διότι ὁ δεμένος ἅγιος ἐλύετο διὰ μίαν ἀπ' ἅλα τὰ δεσμὰ καὶ ἀπὸ τὰ σιδήρα καὶ ἀπὸ τὰ πολὺ χειρότερα τού- των, ἀπὸ τὰς φροντίδας δηλαδὴ καὶ τοὺς πόνους καὶ ἀπ' ἅλα τὰ ἄλλα ποὺ μὴς περιουκλιώνουν εἰς τὴν σφαιρὴν μας ζωῆν. Ὁ δὲ βα- σιλεὺς ποὺ ἐνέμιζεν εἶναι ἦτο ἐλευθερὸς καὶ ἀπὸ σιδήρα καὶ ἀπὸ ἄ- δεκάμηντα δεσμὰ περιεβάλλετο εἰς τὴν πραγματικότητα ἀπὸ ἅλλα

πλεονέκτηρα δεσμὰ, ἐπιέζετο δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἄλυσιν τῶν ἁμαρτιῶν. Ἐπειδὴ ἐπρόκειτο λοιπὸν νὰ ἀποθάνῃ διὰ σφαγῆς ὁ ἅγιος, **B** παρα- κέλευσε νὰ θάψουν τὸ σῶμά του μαζί με τὰ δεσμὰ του, διὰ νὰ δεῖ- χῃ εἰς αὐτὰ ποὺ θεωροῦνται ὡς ἐπινοεθίστα, ἔσαν γίνονται διὰ τὸν Χριστόν, εἶναι τεθαπτα καὶ λαμπρά, καὶ ἐπομένως αὐτὸς ποὺ τὰ ἁγίστατα: πρέπει ὄχι ἀπλῶς νὰ μὴ αἰσχύνεται, ἀλλὰ καὶ νὰ καυχῆται, μερούμενος καὶ εἰς αὐτὸ τὸν μακάριον Παῦλον, ὁ ὁποῖος διεκήρυττε πρὸς ἅλα τὰς κατεπόμενας τὰ στίγματα, τὰ δεσμὰ, τὴν ἄλυσιν καὶ ὑπεργρανεῖα καὶ ἐκαυχῆτο εἰς αὐτὰ, διὰ τὰ ὅποια ἄλλοι ἠσθάνοντο ἐντροπῆν. "Οτι δὲ ἠσθάνοντο ἐντροπῆν μὴς τὸ ἐ- φανέρωσεν ὁ ἅγιος εἰς τὴν ἐνώπιον τοῦ Ἀγγρίππα γενομένην ἀπο- λογίαν του. "Οταν δηλαδὴ ἐκεῖνος εἶπεν, «Ἐν ὀλίγῳ με παῖθεις Χριστιανὸν γενέσθαι: ὁ Παῦλος παρτήρησεν: «Ἡξίμαμ' ἂν τῷ Ἡσῆ, καὶ ἐν ὀλίγῳ καὶ ἐν πολλῷ, οὐ μόνον σέ, ἀλλὰ καὶ τοὺς πε- ρισσότερα: πάντα γενέσθαι Χριστιανός, **C** χωρὶς τῶν δεσμῶν τού- των» (Πραξ. 26, 28—29). Δὲν θὰ προσέθετε δι' αὐτὸ τὸ τελευ- ταῖον, διὰ τὰ δεσμὰ, ἐν δὲν ἐθικωροῦντο ἀπὸ πολλοὺς ὡς ἐπαίσχυν- τον πρᾶγμα. Διότι ἐπειδὴ οἱ ἅγιοι ἠγάπων τὸν δεσπότην Χριστόν, ἠφίσταντο τὰ παθήματα χάριν τοῦ δεσπότη με πολλὴν προθυμίαν καὶ ἔχαρον μάλιστα εἰς αὐτὰ. Καὶ ὁ μὲν Παῦλος λέγει: «Χαίρω ἐν τοῖς παθήμασι μου» (Κολ. 1, 24), ὁ δὲ Λουκᾶς λέγει: τὰ ἴδια διὰ τοὺς ἄλλους ἀποστόλους: «εἰς τὴν ἐπὶ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἔ- φωνων χαίροντες, διότι ἠξιώθησαν ἂν ἀμνησθῶν διὰ τὸ ἔνομα τοῦ Χριστοῦ» (Πραξ. 5, 41). Διὰ νὰ μὴ νομίσῃ λοιπὸν κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀπίστους εἶναι ὁ ἅγιος ἔγιγε κατ' ἀνάγκην καὶ με λύπη, προ- τρέπει νὰ ταφοῦν μαζί με τὸ σῶμά του τὰ δεσμὰ ποὺ συμβολίζουν τὴν ἀλλοίαν, δεικνύουσι εἰς ἡγάπα ταῦτα πολὺ, **D** διότι εἶχον σχέ- σιν μετ' τὴν πρὸς τὸν Χριστὸν ἀγάπην του. Καὶ σίχονται ἀκόμη μαζί με τὴν τέφραν καὶ αἱ χειροπέδες, διὰ νὰ προτρέπου τοὺς κληρικοὺς: ἂν χρειασθῇ νὰ δεθῶν, νὰ σφαγοῦν ἢ νὰ πάθουν ἐπιβί- βουσα ἄλλα, νὰ τὰ ὑπομένουν δια μετ' ἰσχυρὰν ἀγαπᾶσθαι, ὥστε νὰ μὴ ἐντροπιάσων καὶ προδύσαν ὅτε κατ' ἐλάχιστον τὴν ἐλευθε- ρίαν, ποὺ μὴς ἐνεπιστεῖθη ὁ Χριστός. Καὶ ὁ μὲν ἅγιος Βασίλειος μετ' ὅσον λαμπρὸν τρόπον ἐτελείωσε τὴν ζωὴν του. Καὶ ἔως νὰ νομίσῃ κανεὶς εἶναι: εἶω θὰ τελειώσω καὶ ἐγὼ τὸν λόγον μου, διότι **ματὶ** τὸν θάνατον δὲν ὑπάρχουν ἀφορμὰ διὰ κατορθώματα καὶ ἀν- δραγαθίας, ὅπως δὲν ἤμποροῦν καὶ οἱ ἀθληταὶ νὰ καταγάγουν πρόβια καὶ νίκας, ἀπὸ παράσσειν οἱ ἀγῶνες. **E** Ὁ ἰθνηκὸς δε- σμῶν ἀλλόγως ἔχουν αὐτὴν τὴν γνώμην, διότι περιήρσαν τὴν ἐλ- πίαν εἰς τὰ ὅρα τῆς παρουσίας ζωῆς. Ἦμας ὅμως ποὺ πιστεύ- ομεν εἶναι ὁ ἀπίστεος θάνατος γίνεταί ἀρχὴ ἄλλης λαμπροτέρας ζω- ῆς, δὲν ἀποδαχόμεθα αὐτὴν τὴν ὕπνοσαν καὶ τὴν γνώμην. **555**

A Και δεῖ αὐτὴ ἡ πίστις μας εἶναι ἀρκηθὴ θὰ τὸ ἀποδείξω σαφέστερον εἰς ἄλλην ἐπιλήθειαν μου· τῶρα ὁμοῦ καὶ ἡ παρουσίαις τῶν μετὰ θανάτου κατορθωμάτων τοῦ Βαβύλα εἶναι ἰκανὴ νὰ κινή πιστευτὸν τὸν λόγον μου. Διότι, ἐπειδὴ ἠγωνισθῆ μέχρι θανάτου διὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ ἔθεσε τὸ αἷμά του εἰς τοὺς ἐνοχλοῦν τῆς ἁμαρτίας ἀγώνιας του, καὶ ἐπειδὴ, διὰ νὰ μὴ ἐγκαταλείψῃ τὴν θέσιν εἰς τὴν ἵστίαν τῶν ἔθων, ὁ μέγας βασιλεὺς, προσέφερε τὴν ζωὴν του, καὶ ἀπέθανεν ἔτσι δοξασμένος παρασπότερον ἀπὸ κάθε ἰνδοξον ἄνδρα, διὰ τοῦτο αὐτὸν μὲν τὸν ἐκράτησαν ὁ οὐρανός, τὸ δὲ σῶμά του ποὺ ὑπερέστηεν εἰς τὰ ἀνδραγαθήματα τὸ ἐκράτησαν ἡ γῆ, καὶ διεμερτέθη ἔτσι ἡ κτίσις τῶν ἀθλητῶν. Θεδαίως ἦτο δυνατὸν νὰ μεταστῆ εἰς τοὺς οὐρανούς μετὰ τοῦ σώματος ὅπως ὁ Ἐνώχ, καὶ νὰ ἀναληφθῆ ὅπως ὁ Ἥλιος, τοὺς ἴσους εἶχεν ὡς πρότυπα εἰς τὰς πράξεις του. **B** Ἄλλ' ὁ Θεὸς ποὺ εἶναι φιλόανθρωπος καὶ προσφέρει πολλὰς ἀφορμὰς διὰ τὴν σωτηρίαν, μὴ ἀνοίξε μαζί με τούτους ἄλλους καὶ αὐτὸν τὸν ὅρμον τῆς σωτηρίας, ποὺ εἶναι ἰκανός νὰ μᾶς ἀγγήσῃ εἰς τὴν ἀρετὴν, μὲ τὸ νὰ μᾶς ἀρήσῃ ἤδη ἀπὸ πολλῶν παλαιῶν τὰ λείψανα τῶν ἁγίων. Διότι μετὰ τὴν δύναμιν τοῦ κηρύγματος ἔρχονται δεύτεροι εἰς τὴν σειράν οἱ τάφοι τῶν ἁγίων, εἰς τὸ νὰ διεγείρουν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ποὺ τοὺς ἐπισκέπτονται εἰς ἔθλον ἴσον πρὸς τὸν ἔθλον τῶν μαρτύρων. Καὶ ἂν κάποιος ἐμφανισθῆ μία λείψανόθηκον, ἀμέσως αἰσθάνονται αἱ ψυχὰι τῶν πιστῶν τὰς θαυμαστὰς ἐνεργείας τῆς. Διότι ἡ θέα τῆς λείψανόθηκας ἐπιπέσῃ ἐπὶ τῆς ψυχῆς, τὴν γεμίσει μὲ θαυμασμοῦν καὶ τὴν διεγείρει καὶ συντελεῖ ὥστε νὰ νικήσῃ καὶ εἰς τὸ νεκρὸ μέρος συμπεριούχεται, εἶναι παρὼν καὶ παρακολουθεῖ τὰ τελοῦμενα. **C** Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ ὑπέστη αὐτὴν τὴν ἐπίδρασιν φεύγει ἀπὸ ἐκεῖ γεμάτος προθυμίαν διὰ τὴν χριστιανικὴν ζωὴν καὶ ἐντελὴς νέος ἄνθρωπος. (Ὁ τάφος συντελοῦν ὥστε οἱ ζῶντες νὰ φαντάζονται αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἀποθάνει. Αὐτὸ δὲ ἕμμορεῖ νὰ τὸ μῆθρον κανεῖς, ἂν ἀναλογισθῆ αὐτοὺς ποὺ πεθόθον, οἱ ὅποιοι εὐθὺς ὡς πληθύνονται τὸς τάφους τῶν νεκρῶν, τοὺς φωνάζουν μὲ τὰ δυνάμει τῶν ἀπὸ τὰ πρόθυρα ἀκούει, ὥστε νὰ δάσκουν, ἀντὶ τῆς λείψανόθηκας, τοὺς νεκροὺς νὰ ἴστανται ὀρθοί. Πολλοὶ δὲ ποὺ κατελήθησαν ἀπὸ ἀφόρητον πάθος μετέβαλον τὰ μνημεία τῶν νεκρῶν εἰς μόνιμον κατοικίαν. **D** Ἀσφαλῶς δὲ δὲν θὰ ἐπρεπτον τοῦτο, ἂν δὲν ἠσθάνοντο κάποιον παρηγορίαν ἀπὸ τὴν θέαν τῶν τάφων. Διὰ τὴν ἕμμορεῖ νὰ φέρωμαι εἰς τὴν τάφον καὶ τὸν τάφον, ἀπὸ καὶ μόνον ἡ θέα ἐνὸς ἐνδύματος τοῦ ἀπεθάνοντος καὶ ἡ ἀνάμνησις ἐνὸς λόγου του, διεγείρουν τὴν ψυχὴν καὶ ἐνοχλοῦν τὴν μνήμην τοῦ ζῶνταί. Δι'

αὐτοὺς τοὺς λόγους μᾶς ἀφῆκεν ὁ Θεὸς τὰ λείψανα τῶν ἁγίων.

12 Καὶ δεῖ σὰς λέγει ταῦτα ἔχει ἕνευ λόγου οἶνε ἀπὸ ὑπερηφάνειας, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπερηφάνειάν σου, ἤμμορεθον νὰ τὸ πιστοποιήσων καὶ τὰ θεώματα ποὺ γίνονται καθημερινῶς ἀπὸ τοὺς μάρτυρας καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων ποὺ προστρέχουν εἰς αὐτοὺς, **E** εἰς Ἰσοῦ δὲ καὶ τὰ μετὰ τὸν θάνατον κατορθώματα τοῦ μακαρίου αὐτοῦ ἀνδρός. Ἀπὸ δηλαδὴ ἐπάφη ὅπως εἶχε ζῆτῆσαι καὶ παρήλθε πολλὸς χρόνος μετὰ τὴν ταφὴν, ὥστε νὰ ἀπομείνουσιν εἰς τὴν σαρὸν μόνον ὀστὰ καὶ σκόνη, κάποιος ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα βασιλέων ἀπεφάσκει νὰ μεταφερθῆ ἡ λείψανόθηκον εἰς τὸ γνωστὸν προάστειον Δάφνιν. Ἡ ἀπόφασις δὲ αὐτῆ ἐλήθη, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς παρεκίνησεν εἰς τοῦτο τὸν βασιλέα. Μόλις δηλαδὴ διεπίστωσεν δεῖ τὸ χωρίον ἐταλαιμαρτεῖτο ἀπὸ τὰς αἰσχυρότητας τῶν νέων, **556** **A** καὶ ὕπαιρξε κίνδυνος νὰ μὴ τὸ πλησιάζουν κἄν οἱ σοβαροῦτεροι καὶ αὐτοὶ ποὺ ἠθέλουν νὰ ζῶν μετρημένῃ ζωὴν, διὰ νὰ τὸ σώσῃ ἀπὸ τὰς κακὰς ἐπιδράσεις, ἔστειλε αὐτὸν ποὺ θὰ τὸ ὑπερηφάνει ἀπὸ τὴν προσβολὴν. **(1)** Θεὸς δηλαδὴ ἐσημύργησε τὴν Δάφνιν ὡραίων καὶ ἐλευστικῆν, καὶ λόγῳ τῆς ἐφθονίας τῶν ὀδάτων, καὶ λόγῳ τοῦ κλίματος, καὶ λόγῳ τῆς διαμορφώσεως τοῦ ποταμοῦ, καὶ λόγῳ τῆς πραότητος τῶν ἰσογῶν, ἔχει βαθαίως διὰ ν' ἀναπαυόμεθα μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ δοξάζωμαι εἰς αἰτίας τῆς τῶν ἀριστοτέγγων Θεόν. **(2)** Ἐχθρὸς τῆς σωτηρίας μας ἕμμορε, ποὺ κἀνεὶ καταχρῆσιν τῶν θυρεῶν τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ ἐπιτόχη τὸ ἀντίθετον, ἀπὸ ἐκωρίσσει μὲ τὸ πλῆθος τῶν διεφθαρμένων νέων καὶ μὲ τὴν παρουσίαν τῶν βαυμένων τῶν χωρίων, ἔπλασε δὲ αὐτὸ καὶ ἕνα αἰσχυρὸν μῦθον, ὥστε νὰ ἀποθῶναι αὐτὸ τὰ πλεονεκτήματα τοῦ προάστειου εἰς τὸν δαίμονα. **(3)** Ὁ μῦθος αὐτοῦ εἶναι ὁ ἑξῆς. **B** Ἡ Δάφνιν ἦτο κατὰ τὸν μῦθον κόρη τοῦ ποταμοῦ Ἀβδονος. Εἶναι συνήθεια αὐτῶν ποὺ ἐφύονται εἰς τὴν πλάγην νὰ ἰσχυρίζονται δεῖ οἱ ποταμοὶ γεννοῦν καὶ τὰ τέκνα αὐτὰ νὰ τὰ μεταμορφώσωναι κατὰ τὴν εἰς ἄψυχα ἀντικείμενα καὶ νὰ πλάθουν καὶ ἄλλα παρόμοια τερατουργήματα. Αὐτὴν λοιπὸν τὴν κόρην, ποὺ ἦτο πολλὸ ὄμορφη, λέγουσιν δεῖ τὴν εἶδε κάποιος ὁ Ἀπόλλων, καὶ ἀπὸ τότε κατελήθη ἀπὸ πάθος δι' αὐτὴν, μετὰ δὲ τὸ πάθος του τὴν κατεδίωκε διὰ νὰ τὴν συλλάβῃ. Ἡ δὲ νὰ ἐκφυγε διὰ νὰ σωθῆ, ἐστάθη δὲ ταλικάς εἰς τὸ προάστειον. Ἡ μήτηρ ὁμοῦ αὐτῆς, ἡ γῆ, τὴν ὑπερηφάνειαν ἔνευ αὐτῆς τῆς προσβολῆς, διότι ἠμείζεν ἡμέσως καὶ ἐδέχθη ἐντός τῆς τὴν παρθένον, ἀντὶ δὲ τῆς κόρης ἄρρηκε νὰ φυτρώσῃ φυτὸν **C** φέρων τὸ ὄνομά τῆς. **(4)** ἀκόλατος ὅμοῦ ἐραστής, ἐπειδὴ ἀπέτυχεν εἰς τὸ σκέμῃ διὰ του νὰ κἀμῃ ἔρωτα μὲ τὴν κόρην, ἐνηγκαλιόθη τὸ φυτὸν καὶ

ἔκαμα πλέον ἰδικά του καὶ τὸ φυτόν καὶ τὸν τόπον. Μένει λοιπὸν πάντοτε εἰς τὸ χωρίον καὶ τὸ προτιμᾷ καὶ τὸ ἀγαπᾷ περισσότερο ἐπ' ἄλλην τὴν γῆν. Δέχεται δὲ καὶ τὸν τότε βασιλεῖα νὰ οὐκομωθῆσιν ναὸν καὶ θωμῶν πρὸς τιμὴν του, διὰ δὲ ἠμπορῆσιν ἔτσι ὁ ὄπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀπόλλωνος κροτυπιόμενος δαίμων νὰ παρηγορῆ τὴν μακρίαν του διὰ τοῦ τόπου. Ὁ μῦθος λοιπὸν ἦτο αὐτός, ἡ ἐλάδη ἡμῶς, ποὺ ἐπροφανεῖται ἀπὸ τὸν μῦθον, δὲν ἦτο πλέον μῦθος. Ἐπειδὴ δηλαδὴ οἱ νέοι, ὅπως εἶπα, ἐπρόφρασαν καὶ ἐρόλυναν τὸ κέλλος τοῦ προσατείου, συγχέοντες ἐκεῖ διὰ διασκευάσεις καὶ μύθους. Ὁ θέλων δὲ διάβολος νὰ προκλήσῃ αὐτὸ τὸ κακόν, ἔπλασε τὸν μῦθον καὶ ἔγκρισε τὸν θεὸν Ἀπόλλωνα εἰς τὸν ναόν, ὅστε ἡ ἱστορία αὐτὴ νὰ γίνεσθαι εἰς τοὺς νέους κίνητρον διὰ μεγαλυτέρας ἀισχύρους καὶ ἀσθεσίας. Διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν λοιπὸν ἀπὸ τὰ μεγάλα αὐτὰ κακὰ ἐπενόησεν αὐτὸ τὸ τέχνασμα ὁ βασιλεὺς, νὰ μεταφέρῃ δηλαδὴ τὸν ἅγιον καὶ νὰ σταλῆ τὸν λατρὸν εἰς τοὺς πάσχοντας. Διότι ἔστι δὲ αὐστηρῶς διαταγῆ ἀπηγορεύειν ὁ βασιλεὺς τὴν ὄπὸ τῶν κατὰ τὴν πόλιν ἐπίσκεψιν τοῦ προσατείου, διὰ ἠμνηγεῖσθαι τοῦτο ὡς δείγμα τῆς τυραννικῆς του ἐξουσίας. Ἐ τῆς σκληρότητος καὶ τῆς ἀπειθείας του. Ἐάν δὲ διακρινέσθαι ὅτι οἱ πλέον ἀσθεροὶ καὶ μετριεῖς νὰ μεταβάνουν, ἀπαγορεύεται δὲ διὰ τοὺς ἀσχεροὺς καὶ ἀκολάστους, διὰ ἦτο ἀνεφάρμοστος ἡ διαταγὴ καὶ ὅτι ἐγίνοντο καθημερινῶς δίκαια διὰ νὰ ἐρευνοῦν τὴν ζωὴν τοῦ καθενός. Διὰ τοῦτο ὡς μόνον ἐρίστη διεφόδος ἀπὸ τῆς συμφορῆς αὐτῆς ἐκρήθη ἡ παρουσία τοῦ ἁγίου, διότι ἐπιστάειν ὁ βασιλεὺς ὅτι ὁ μάρτυς ἦτο ἱκανὸς νὰ διαλύσῃ τὴν δύναμιν τοῦ δαίμονος καὶ νὰ θεραπεύσῃ τὴν διασπορὰν τῶν νέων. Καὶ δὲν διεφύσθη εἰς αὐτὴν του τὴν ἐλπίδα. Διότι, μόλις πλησιάσῃ κανεὶς εἰς τὴν Δάρφνην καὶ ἀντικρίσῃ, 557 Ἄ μόλις εἰσελθῆ εἰς τὸ προσατεῖον, τὸν πρὸς τιμὴν τοῦ μάρτυρος ἀνεγερθῆναι ναόν, συστήλλεται. ὅπως ὁ νέος ποὺ ἐλπίει εἰς κάποιον συμπόσκον νὰ παρίσταται, ὁ παιδαγωγός, ὁ ὁποῖος μὴ τὴν παρουσίαν του μόνον τὸν προτρέπει νὰ πῆ καὶ νὰ φέρῃ κατὰ τὸν πρέποντα τρόπον, καὶ νὰ ἐμλίξῃ ὁμιλίαι καὶ νὰ γέλωσῃ, προσέχων εἰς τίποτε νὰ μὴ ὑπερβῆ τὸ μέτρον καὶ κατασχόνῃ τὴν φήμην του. Ἀπὸ δὲ ἀπὸ τὴν θέαν τοῦ ναοῦ γίνῃ εὐλαβέστερος καὶ φανατικῶς τὸν ἅγιον, ἐρχεται ἡμέρους εἰς τὴν λειψανοθήκην, καὶ ἀπὸ κατανογῆ περισσότερο ἐκεῖ καὶ ἀποδίδῃ τὴν περὶ τὰ πνευματικὰ ἐμμελεῖαν, φεύγει μὲ ἀνεπιτηριεμένον τὸ φρόνημα. Καὶ αὐτοὺς μὲν ποὺ ἀπὸ τὴν πόλιν ἐρχονται πρὸς τὸ χωρίον τοὺς ὑποδέχεται εἰς τὸν ἐρόμον ἀκρότη, καὶ τοὺς ἀποστέλλει. Ἐ ἔπειτα νὰ ἀπολαύσων τὴν Δάρφνην μὲ σωφροσύνην, ὅσων νὰ τοὺς λέγῃ ἐκεῖναι τὸ ψαλιμὸν

χωρίον - Ἀγαπήσατε τὸ Κυρίον ἐν τρέφῃ» (Ψαλμ. 2, 11) προσθέτων καὶ τὸ ἀποστολικόν, «Ἔστε ἐσθίετε, ἔστε πίνετε, ἔστε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε» (Α' Κορ. 10, 31). Αὐτοὺς δὲ ποὺ ἐπιστρέφουν εἰς τὴν πόλιν μετὰ τὴν διασκευάσαν, ἐν συνίτη λόγῳ παθίου διαθέσεως νὰ ἀπορρίψουν τὸν χαλινὸν καὶ νὰ καταλήξουν εἰς κραπέλιν καὶ εἰς ἀναρμότους διασκευάσεις, ἀπὸ τοὺς δεχθῆ μνησμένους εἰς τὸ καταφύγιόν του, δὲν τοὺς ἀφήνει νὰ ἐπιστρέφουν εἰς τὰς οἰκίας των μὲ τὴν ἐλάθην ἀπὸ τὴν μέσση, ἀλλ' ἀπὸ τοὺς συνίτη μὲ τὸν φρόνον, τοὺς ἀναναφέρει εἰς τὴν ἴδιαν νηφαλίαν κατάστασιν, τὴν ὅποیان εἶχαν καὶ πρὶν περιπέσων εἰς τὴν μέσση. Διότι ἡ χάρις τοῦ μάρτυρος ὡς Ἐλεπτή ἀεὶ φρεσὶ ἀπὸ παντοῦ αὐτοὺς ποὺ ἐπισκέπτονται τὸν ναόν, ὅχι θεάσειν ὡς ἀσθητὴ αἶμα ποὺ αὐξάνει τὰ σῶματα, ἀλλ' ὡς αἶμα πνευματικῆ, ἡ ὅποία ἐσπρημένη ἐντὸς τῆς ψυχῆς, τὴν ὁδηγεῖ εἰς σῶφροναν δίαν, περικόπτει κάθε γήινον ἔσρος, καὶ ἔτσι τὴν ἐκκουράζει καὶ τὴν ἐλαφρύνει, αὐτὴν ποὺ προηγουμένως ἦτο βαρὴ καὶ πεσμένη εἰς τὴν γῆν.

18. Ἡ ὁραϊότερη λοιπὸν τῆς Δάρφνης προσελκίσει πρὸς αὐτὴν καὶ τοὺς πλέον ἀδιαφόρους. Ὁ μάρτυς δὲ πᾶν νὰ καθέσθαι πρὸς ἁλίαν παρμιονεῖ τοὺς ἐπισκέπτας καὶ τοὺς συλλαμβάνει καὶ ἀπὸ τοὺς προδιαθέσει καταλλήλως, τοὺς ἀφήνει κατέσθιν νὰ ἀπολαύσων τὰ κέλλη τοῦ προσατείου ὅχι κατὰ αἰσχρὸν τρόπον ἀλλὰ ἠμνοσπεπῶς. Ὁ Ἐπειδὴ δηλαδὴ οἱ ἄνθρωποι, ἄλλοι μὲν ἀπὸ ἄδιαφορίαν, ἄλλοι δὲ ἐξ αἰτίας τῶν φρονιθῶν τῆς ζωῆς δὲν θέλουν νὰ ἐπισκέπτονται τὰς λειψανοθήκας τῶν μαρτύρων, ἐπρονόησεν ὁ Θεὸς νὰ προσελκύνται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ νὰ θεραπεύωνται ἔτσι ψυχικῶς. Ὁμοιάζει δὲ αὐτὸ μὲ τὸ νὰ πρὸς κανεὶς ἐν τῆς τῆς φάρμακον κάτω ἀπὸ ἄθρον γάλακτα, ἐπειδὴ ὁ ἀσθενὴς δὲν δέχεται νὰ λάβῃ ὀφέλμα φάρμακα. Μετὰ ἀπὸ μακροχρόνιον λοιπὸν θεραπεῖαν ἐφθασαν εἰς τὸ σημεῖον νὰ ἐπισκέπτονται τὸ προσατεῖον ὅχι μόνον διὰ νὰ διασκεδάσων, ἀλλὰ καὶ διότι ἐπιθυμοῦν νὰ ἐπισκεφθῶν τὸν ἅγιον. Μᾶλλον δὲ οἱ πλέον συνεται ἀνασθίνων εἰς τὸ πρᾶσταν μόνον διὰ τὸν ἅγιον, οἱ κάποις κατώτατοι αὐτῶν καὶ διὰ τὰ δῖο. Ἐ οἱ πλέον ἐτελεῖς δὲ μόνον διὰ τὰς διασκευάσεις. Ὅταν φθάσων δὲ τοὺς καλεῖ ὁ μάρτυς καὶ τοὺς προσφέρει τροφὴν ἀπὸ τὴν ἴδικήν του τράπεζαν καὶ ἔτσι ἀπὸ τοὺς ὀφελῶν καλῶς δὲν τοὺς ἀφήνει νὰ πάθουν ὁδὲν κακόν. Καὶ αὐτὸ ποὺ συμβαίνει ἐκεῖ, τὸ νὰ συνίτῃται δηλαδὴ κάποιος μαλθακῶς καὶ ἀδιαφορῶς καὶ νὰ πῶσεται μέσα ἀπὸ τὴν μανθάν τὴν παθῶν, αὐτὸν εἰς τὸν θαυμαστὸν μὲ τὸ νὰ πῶσῃ κανεὶς μέσα εἰς τὴν κάμ-

νον και να μη ⁵⁵⁸ Α πάθη τίποτε από την φωτιά. Διότι μολογώ-
 τι ή νεότης και ή παράλογος τόλμη, και ό σίλος και ό κόρος της
 διασκεδάσεως περιουσιών τον νοών χειρότερα και από την
 φωτιάν, ή θεα του αγίου ενεργεί ως θρόνος ή όποια, άπό πέος
 εις την ψυχήν, αποκομίζει την φλόγα, σταματά την πυρκαϊάν,
 και ενσταλάζει εις τον νοόν πολλήν ειλάθειαν. Καί' αυτών τον τρά-
 πον κατήργησαν ό άγιος την πυρηνικήν εξουσίαν της άμαρτίας.
 Πώς όμως κατέλυσε την δύναμιν του υπό τον 'Απόλλωνα κρυπτο-
 μένου δαιμόνος; 'Εν πρώτοις με το να κατοικήση άνενεργητον και
 την παρουσίαν του δαιμόνος και την εκ του μύθου βλάβην, τελικώς
 δε με το να εκδιώξη τον θιον του 'Απόλλωνα. Β Πρώην όμως σάς
 εκθέσω τον τρόπον της εκδιώξεως, θέλω να σημειώσετε το εξής,
 ότι δεν τον εξεδίωξεν άμέσως μέλις ήλθεν εις το προσάγειον, αλλά
 τον άγρήστως πριν τον εκδιώξη, του έλλεισε το στόμα και τον
 ένεφάνωσε πλέον ήλιον και από τους λίθους. Τό ότι δε τον έ-
 νίκησε, ενώ αόρίσκατο άυρήν εις το χωρίον, δεν είναι μικρότερον
 από την εκδιώξιν. Και αυτός που προηγουμένως εξήγησα παντα-
 χού του; πάντως δεν έτάλιμπε ούτε την σκόνην του αγίου Βαβίλια
 ή άντιμετωπίση. Είναι τόσον μεγάλη των αγίων ή δύναμις, ώστε
 εν δση μόν ζών ούτα τās σκιάς και τα ένδύματά των άνέχωνται
 οι δαιμόνες, όταν αποθνήσκου δεν τρέμου ήμπρός εις τās λαφανα-
 θήρας των. 'Όστε, αν κανείς δεν πιστεύη εις τās θαυμαστάς των
 αποστόλων πράξεις, ως είδη τα παρόνια και ως σταματήση κάποτε
 την άδικαγορίαν του. Διότι αυτός ό θεός που ήτο το καύχημα των
 'Εθνικών. C έπαυον άμέσως να γαυγίζη και τίποτε δεν έλεγεν, ώ-
 ράν να ήτο κήρυξ του ό μάρτυς και τον επετίμησαν. Καί' ενερμή-
 στη και αρχήν βσι αυτό έγινε, επειδή δεν του προσετίμοντο θυσίαι
 και δεν έτελετο ή υπόλοιπος λατρεία. 'Ακριβώς τέτοια είναι ή
 συμπεριφορά των υπό τα ένδύματα των ειδωλολατρικών θεών κρυ-
 πτομένων δαιμόνων όταν τους λατρεύου με τās όμας των κρε-
 άτων και τον καπνόν και τα αίματα, τρέχου ως αϊμοόδροι και
 λαίμαργοι σκύλοι να παραστύν δια να τα γευθούν όταν όμως δεν
 υπάρχει κανείς που να τους τα προσφέρει, είναι ώσαν να αποθνή-
 σκου από την πείναν. 'Όταν λοιπόν τελούνται οι θυσίαι και οι
 αίσχρα! τελετουργίαι των —διότι και τα μυστήριά των δεν είναι
 τίποτε άλλο παρά D παράνομοι έρωτες και προσβολαι των τέκνων
 και διαφοραί των γάμων και διαλύσεις των οικογενειών άφήνω
 δε τώρα τους άγρίους φόνους και τα πλέον παράνομα των φόνων
 δαίπνα— όταν λοιπόν επτελοδνται ταύτα παρεκρίσκονται οι δαι-
 μονες και εύφραίνονται, άκόμη και αν αούτοι που τα τελούν είναι

εγκληματία και άπατεώνες και διαφοραί ή μάλλον αούτοι που
 τα τελούν είναι πάντοτε αούτοι του είδους ένθροιστοι. Διότι συντάς
 και σίφρων ένθροιστος δεν θα άνεχόταν τέτοιαν διασκέδασην και
 μέθην, ούτε να έσταματήση ό θιος αίσχρους λόγους ούτε να άκούη
 να τους εκατομίζου άλλου. E 'Αγ όμως ενδιαφέρετο ό δαίμων δια
 την άρετήν των ένθροιστων και είχε κάποιαν άρμοδιότητα δια την
 εύτυχίαν αυτών που τον περιβάλλου, έπρεπε να μη ζητά τίποτε
 περισσότερο από τον άριστον θιον και την άρθότητα της διαγωγής
 και να αφήση δια έκείνα τα αίσχρα συμπίσια. 'Επειδή όμως τί-
 ποτε δεν επιθυμούν αούτοι περισσότερο από την άπόλλειαν των
 ένθροιστων, ισχυρίζονται, ότι τιμώνται και τέρπονται με αούτά, που
 ανατρέπον συνήθως την ζωήν μας και εκριζώνου δια τα καλά.